

AZ ÚJ MAGYAR REGÉNY

GELLÉRI ANDOR ENDRE

A NAGYMOSODA

REGÉNY

PANTHEON KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2016
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-87-6 (online)
MEK-15131

1.

A szűk Császárok uccájába tíz-húsz sikátor ontja a kocsit, a kaftános galíciai zsidót, a siető sovány munkást. Az egyik stráfkocsin alacsony ketrecben kakasok riognak, kacsák hápognak; a másiktól némán lóg le a levágott ökrök véres feje... a hatalmas sörhordó lovakat dudálva sürgeti a liszteszsákokkal tömött teherautó és a nagy forgalomban ide-oda löketve, veszekedve tolják zöldséges kordéikat az uccai árusok. Mindenütt felvisítanak a suhanó biciklik csengői s csak figyelemtől kimeredt szemmel mernek átvágni egyik oldalról a másikra a járókelők. A város legöregebb emeletes házai vannak itt: kopott arcukba sűrűn csillognak egymás mellett az üzletek áruval és reklámárakkal teledobált kirakatai. A nagy okkázión hirdető portálok előtt az olcsót kereső tömeg. Az egész ucca harsog a kiabáló beszédűtől: itt senki se szól halkán; akaratlan ordítani kezd, ha átlépte a hentesüzletekkel tömött ucca küszöbét. Mindenki fürgévé változik, csupa ideg lesz, arcán táncolni kezd a kín és a mosoly ép úgy, mint a kereskedőkén, akik egész testükkel hadonászva hol édeskésen aláztatnak, hol nyíltan elátkozzák a vásár nélkül eltávozó vevőt. S míg fönt verejtékes minden arc a nagy csere-berétől... házról-házra öreg vasajtók mögött vaksi pincékben folyik a munka. Lankadatlan esztergák forognak, csillogó bronzalacélpofáik között; tizenöt-húsz segéd nyitja, csukja, ütögeti a görbe mérőkörcsőt hunyorgó szemmel s mikor a kés eleget hasított le az öntésből, hirtelen leállítják a padot... a másik ház pincéjében gömbölyű végű kalapáccsal, roggyant faprések között, könyvkötők kalapálnak, ragasztanak, majd meglendítik az éles vágóollót... a következő házban fiatal lányokkal van tele a pince: kopasz játékbabákra hajtat ragasztanak, szemet festenek, tündércsöpp szájat és mintha még maguk is játszanának, mikor sovány kezükkel elrendezik rajtuk a cifra kis ruhát... de a szűk udvarok se üresek... itt egy medvebőrt porolnak kopogó mogyorófacipővel a hosszúhajú szűcslegények; a széthyitható faasztalnál derúsarcú kövér mesterük szögelt össze egy kecskebőrtakarót... tőle jobbkézt húsfüstölde gőzöl, balkézről a tojásos ládák garmadája állnak, hátrább egy gyorstalpaló-műhely kopog... a kapuk alja is meg van szállva a norinbergi árukkal üzletező boltosokkal: tükör, fésű, csatt, cipőkrém... a következő kapuban: zagyva könyv- és kép-antikvárium.

S ebben az agyat bolondító zsvajban, levegőtlen tülekedésben, külön figyelmet érdemel az ucca nagyüzeme: a „Főnix” gőzmosó. Mindössze öt helyiségből áll ez a gyár, - körülbelül száz munkás nyüzsög benne. Ez az öt, szobanagyságú munkahely tele van géppel, kazánal, emberrel, gőzzel, a vegyszerek fojtó szagával. A vasrácsokkal takart keskeny ablakokon kicsapódó párák mögöl olykor kibukkannak az izzadt munkásarcok; gőztől nedves hajuk és szakálluk van, valamit kiabálnak egymásnak, aztán elmerülnek újra a fehér gomoly mögött. A „Főnix” uccára néző üzlete egy lyuk: egymás hátán botlognak benne a vevők és a kiszolgáló lányok; kintről az ucca dob be süketítő lármát, bentről a gépek morajlanak ki a félrelökhető faajtó mögöl. Mikor ez az ajtó nyikkanó csigáin visszafut: egy kimosott fehéreneművel tele terem látszik, itt a vasalónők dolgoznak. Innen a vaksötét fehérenemű-jelölőbe lép az ember: itt folyton ég a nagy villanylámpa, mint a hold, s alatta görnyedt jelölő-lány sercegetti tollát, a legbizarrabb jeleket írva a gallérok garmadáiba, az ingek ezreibe s a néha szinte undorítóan piszkos alsóruhákba. Másfél méter széles folyosó fut az ablakkal ellátott ajtóig, amely mögött a ház kopott udvara látszik lóto-futó alakjaival. A folyosó közepén nyílik a három gömbölyű kazánal és szenesládával telerakott fűtőház; a kormos fűtő, soványra aszott tagjaival, a pirosan lobogó kazántüzek előtt olyan, mint egy elkárhozott. Ezt a mosómester szobácskája követi: ide a hatalmas vízsűrítő van benyomva és az ammoniákszódát, mosósappant őrző, elzárható faláda. Balra, a végre tágabb, de a mindig forró gépek gőzétől homályos mosókonyha van: a falak mentén a mosógépek raja; a közepén jajgatva bűgő csavarógépek; fölöttük a talpfákra helyezett dinamóik. Az ablaknál a vegytisztítók mosóasztalai és az öblítéshez szükséges dézsák terpeszkednek. Utolsóul a mindenütt fehér lepedővel befödött gépszoba jön:

itt a gázvasalók és a rutsergépek zörögnek, amik vízilóvastagságúra dagasztják a velük dolgozó lányok lábát.

Ilyen szűk és fojtó helyen zihál a „Főnix” gőzmosó. Ember embert súrol, gép gépet üz... s kint a boltban napról napra ijesztően hatalmasra nő a batyúk serege.

A forgalmas ucca százával löki be a gallérjaikat, ingüket, ruhájukat sürgető vevőket. A kiszolgálókisasszonyok nevetve és nyögve rángatják ide-oda a szennyes gubancokat; a munkások ép ilyen félig víg, félig szomorú képpel hurcolják be a szennyest a jelölőbe nagy, füles kosarakban.

A Császárok uccájában mindenki ismeri a „Főnix” gőzmosó szerencsés tulajdonosát, a kövér Taube Jenőt. Valóságos mosodai cár a szemükben, de az itteni nyugtalan, hiú kereskedő népség egy percig se hiszi, hogy eszének vagy tehetségének köszönheti roppant vagyonát. „Szerencséje van”, „jókora kezdte”, - mondogatták.

S ha Taube autója tutulva befordul a Császárok uccájába, epésen fölpillantanak s összenéznek feleségükkel: „Látod?” - mert amint ott ül hajadonfőtt, göndör, megőszült hajával, kezét hasán nyugtatva: olyan az arca, mintha az egész világ már levegő lenne előtte. A minden jón, kéjen, örömmön túljutott ember merev szobrának látszik. „A vén disznó”, „A tyúk vadász”, „Mit mondsz?” „Mennyi nője van? Ötszáz?” „A duplája, esküszök rá” - suttogják, de az autó bögve tovább viszi Taubet a varázsosan utat nyitó forgalomban. Mikor megáll a „Főnix” üzlete előtt: a boltvezető nő magánkívül s elédesedett arccal rohan elébe ajtót nyitni s bent pillanatok alatt végigfut a hír: „Megjött az öreg!”... s mivel az üzemben majd mindegyik nő eltöltött már néhány pásztorórát a főnökével: fölizgulnak, letörlik verejtékes arcukat és fürgébben húzzák-tolják büdösen égő vasalóikat. A gépszoba lányait is fölhevíti Taube megjelenése; mintha örök hűségüket akarnák kimutatni iránta; odaadó robotba kezdenek és verejtékező boldogsággal pillantanak lomhajárású főnökükre.

Nappal ezek a lányok fehér lepelben dolgoznak: a „Főnix” adja nekik, nehogy elpiszkolódják viseltes ruhájuktól a fehérenemű s a gallér. Ezek a leplek mindig tiszták rajtuk, mert a mosógépek győzik mosni, a vászonnak meg nem fáj a forró víz, a gőzös szappan, a klór, a csípős ammoniákszóda. Hanem a lányok lelkét, mocskossá vált testét már nem lehet ilyen könnyen kimosni...

A kelmefestők meg a mosólegények, ezek a sápadtra szikkadt emberek: óriási, fatalpú bakancsokat kapnak a „Főnix”-től. Mikor reggel belépnek az üzem ajtaján, kicsik, véznák, kedvetlenek, de ahogy beleállnak a facipőkbe és kezükbe kapják a festőbotot vagy a mosókefét: óriássá varázsolódnak át. Rögtön kihúzza, büszkén lépdelnek, nagyhangon beszélnek.

Ilyen ajándékokat ad munkásainak a „Főnix” gőzmosó. És szikrázó szemeket ültet el arcukba az itt töltött idő: ezekkel gyötrődve látják, hogy itt minden megtisztul és fehér lesz, csak ők lesznek egyre mocskosabbak, foltosabbak.

2.

A „Főnix” fűtője már bent van a kazánjai között. A „Népujság”-ot böngészi és dünnyög fölötte:

- Kínában - olvassa izgatottan - kitört a forradalom!

- Nem is tudtam - s két ujja közé fogja az alsó ajkát. - Igen, Wu-Pei-Fu, ez az!

- Wu-Pei-Fu - magolja tagoltan -, ez van a munkások mellett... Csan-Cso-Lin, az pedig ellenük... fuuuj!

Kiköp s megtörli a szemét és kéjes izgalom fogja el a részletekért. De kint a templomokban megütik a nagyharangokat: fél hat!

Mintha hideg vízzel öntenék végig Tir Jánost... gyorsan elfordul az ujságtól... a gyújtópapír után nyúl, begyűri a kazánszájba, aprított fával hinti tele s pár lapát szenet szét fölébe.

- Wu-Pei-Fu győz! - s megvillognak a szemei, míg a gyufát a papírhoz érinti. Pillanatok alatt csupa láng lesz a három kazán.

A manométer megmozdul, fölszökik a gőz, s Tir lecsukja a vizet; újra megrakja szénnel a piros tüzeket. Közben két-három lány surran be. Sápadt az arcuk, karikás a szemük.

Tir dörmögve kiles rájuk. Megvetően elfintorul az arca, de a lányok azért is rákacagnak, hiába játssza a nögyűlölőt.

- Tir! Tir! - sikítják élesen, aztán ügyet se vetve rá, tovább susognak.

A fűtő kíváncsian fülel s mikor rajtakapják: a „Népujság” címképét nézegeti: egy férfi, amint leszúrja a kedvesét. Szeretne kifutni vele s odatartani a lányok orra alá: - Ti is ilyen sorsra juttok... de mint egy varázskígyó, újra rámered a kínai forradalom híre az ujságból s kidülledt szemmel követi.

Egyre több cipősarok koppanása hallatszik a szűk folyosón; a beszélgetés szüntelenül áramlik. Valamennyien csüggedt, leizzadt, leszáradt arccal jönnek, csak a szájuk kelepel folyton. Előtűnik a mosónők férfivastagságú karja; a kis galléroslánykák, tizenégy-tizenöt évükkel, nádszál-lábukkal, alig dudorodó mellecskéikkel, olyanok, mint az elátkozott törpék, akik sohse nőnek nagyra.

Odabent a mosókonyhában megrecsegnek a gőzvivő csövek, a rossz tömítéseknél részeg füttyöket fújnak s a vasalókban pukkadva, lobbanva gyulladnak a gázvasalók.

Rusz, a mosómester érkezik sietve. Az oldalán két-három lány sűrög hízelegve. Rusz rájuk se hederít, hanem rögtön a kazánházba lép:

- Van gőz?

Tir odaszalutál, rákapaszkodik a létrára s elforgatja egészen a gőzcsapot.

Rusz gyorsan vetkőzik és felhúzza magára a munkaruhát; minden mozdulata ideges kapkodás. Csak akkor nyugszik meg, mikor a nagy facipőkbe beleáll. S a cipők döngése valahogy megerősíti s a szavára váró munkásarcok visszaadják az önbizalmát. Mikor azt kiáltja: „Indulás!”, a fehér munkaruhákba bújt lányok, asszonyok szétrebbennek, mint a madárraj az ostor-csapásra.

- Gyerünk, Mariska, gyerünk - s maga előtt tol egy kislányt, akinek leesett a kitaposott cipője; ez is fölvidámítja, de amikor a szemébe tűnik Motyó, a mosólegény, amint bambán emelgeti a

magasba a tegnap megsárgult ingeket s eszébe jut, hogy ezek az ingek darabonként negyven pengőbe kerülnek... és hogy grófi fehérneműek!... megáll és lehorgad a feje. Egész éccaka töprengett, hogy mivel lehet megmenteni ezt a harminc darab selyeminget, mivel lehet megakadályozni az ezerkétszáz pengős kárt? Már négy éve van az üzem élén és soha semmi baj nem volt; s most ez a hatalmas kár a nyakát töri.

A mosólegény buta arca fölriasztja: mintha egy borjú nézné az ingeket...

- Menj a jelölőbe és hozz először más ruhát, - küldi a szeme elől. Legjobb volna, ha egész nap egyedül maradhatna, le-föl sétálhatna és töprenghetne. Bemegy abba a fiúkébe, ahol levetkőzött. Ott van a vízszűrőkészülék, kék és piros festésű elosztócsöveivel. Fáradtan nekidől, maga elé tartja a német szakkönyvet s csüggedten próbálja betűzni a gót betűket. Ide-oda lapoz benne: nem megy; miért is nem tud németül?

Mikor visszateszi az asztalra: mintha az agyvelejét kifújták volna. Erőt vesz rajta az álmatlan éccaka fáradalma. Kihúzza az óráját: a két kelmefestő még nem jött be. Ezek az urak csak félnyolckor kezdenek. Az egyik biztosan tud valami oldószert a sárgulás ellen. Igen ám, csak hogy ezek nem tartják őt többre egy napszámossal s kivívták Taubenál, hogy ő nem rendelkezhet velük. S talán ép ezért próbált mindig parancsolgatni nekik.

- Istenem, Istenem, - mondja s csendesen könyörögni kezd, mint kölyökkorában, ha az elvesztett pénzt nem találta sehol. - Csak most segítsd megmenteni ezt a harminc inget.

A két kelmefestő beszélgetve a kapuhoz ér. Nováknak hívják az egyiket, a fiatalabbat Angelovnak. A kapualjban Novák kihúzza az óráját:

- Stop - mondja a továbblépő Angelovnak -, várj... két perc még hiányzik a félnyolchoz.

Angelov szívesen bemenne már, de a másik nem engedi.

- Most, látod, félnyolc, - mondja -, na, gyerünk!

S vigyáz arra, hogy pár nagy lépéssel Angelov előtt lépjen be az ajtón s ő kiáltja szét először: - Jóreggelt!

Aztán kivágtat oda, ahol a csupasz ég alatt a festésre való rézüstök domborodnak s a bemeszelt deszkákból épült benzinmosó áll.

Mind a ketten fiatalok. Huszonhárom év körüliek. S úgy félig-meddig jóbarátok is. Novák négy polgárit járt, Angelov négy gimnáziumot. Egészen meztelenre vetkőznek: Novák csontosabb, izmosabb s érzéki erő van csillogó, fekete szemében. Angelov szőke, mintha orosz lenne s kék szeme van.

- Paraszt, talán köszönnél! - kiált Novák a báméskodó Motyóra, amint belépnek.

A fűtő karonfogja Angelovot:

- Délben súgok valamit, - mondja titokzatosan s komolyan megfogja az álla alatt levő dudort - forradalom!

Novák már kinyitotta a korhadt vízmelegítő gőzcsapját. Pokoli krákogással zörög a hideg víz, majd átmelegedve sivítani kezd s bugyborékolni. Angelov a szappant darabolja baltával s mire Novák kisúrolta az öblítésre való hordókat, a víz méla dudálással, mintha tót zenélne a fenekén, fölforttan gyöngyözik.

Angelov megmeríti benne a favödrot: a zümmögés kettéreccsen, a víz köhögni kezd; a forró víz átlendül a levegőn s rádül a fölvdagalt szappanforgácsokra. Közben a vastag gumicső teleönti a hordókat, Novák egyikből a másikba dobálja. Bámulja a víz örvénylését, belebelepaskol és szorongva pillantgat a mosógépek felé. Most feltűnik Ruzs a gallérosszobából s

mint aki rászánta magát: a kelmefestők felé lépdel. S hogy mások meg ne hallják, kénytelen egész közel húzódni Novákhoz, aki éppen olyan izgatott mint ő.

- Kérem, Novák... úr - szólal meg nehézkesen a mosómester -, maga... nem tudna valamit tanácsolni... amivel a sárgaságot ki lehetne venni az ingekből?

Novák az utolsó hordóba dobja a gumicsövet s mintha töprengene valamin: a homloka ráncos lesz, aztán belefordul Rusz arcába s pislogó szemeibe fújja:

- Nem... nagyon sajnálom, Rusz úr... nem!

Rusz, mint akibe beleszúrtak, ijedten visszarántja magát. Mélyeket lélegzik s többször nagyot sóhajt. Egész bódultnak látszik, nem tudja, merre menjen, mit tegyen, szinte fuldoklik a szorongástól, de mintha elfelejtette volna minden szavát. Az izgalomtól köhögni kezd: elfordul a tüzesen rábámuló Nováktól s odébb áll. S mint akinek már minden mindegy, a mosókonyha közepén fölkapja a fejét s odainti mosólegényét:

- Először félóráig hideg vízben fogod mosni őket.

Motyó a fejét kaparja:

- Félóráig? - s egyenként emelgetni kezdi és berakni a sárgult selyemingeket.

- Az istenedet - remeg meg Rusz -, vedd rögtön és ne vacakolj...

Motyó ijedten alájuk markol, az öle tele lesz vízzel, csak lassan, nyögve éri el a mosógép nyílását s egészen kifulladásra szórja bele a súlyos terhet. Rácsukja a vasajtót, Rusz szeme rávillan: meg meri húzni a szíjváltót s a gép körbeforduló lengéssel megindul.

Rusz mintha a forduló gépbe akarna kiáltani valamit; mintha meg akarná kérni a vizet, az ingeket, azt a sárga színt. De nincs a nyelvén egyetlen biztos, világító szó. Pedig már négy éve vezeti a „Főnix”-et: fölénnyel, biztosan... rajtaüt a beszélgetőkön titokzatosan, egy szót se szól, csak végignézi rajtuk... s akit sokszor megcsípett: az egyik szombaton kezében látja a könyvét... sohase száll porbe: aki élesen válaszol neki, aki felbosszantja, azzal kidolgoztatja a lelkét, visszaküldi a munkáját tízszer is... s ha nem tér észre, ha nem hódol be neki: mehet!...

De most villámként rásújtott a grófi fehérenemű. Mit tehetne még az ingekért? Mihez kezdjen, ha elmúlt a félóra?

Novák legszívesebben kurjantani szeretne. Amire régóta vár: vak pillanatára a szerencsének: íme, itt van... mohón szénéz: milyen hatalom jut a kezébe?... mindenre, mindenkire rámered... mosógépek, dinamók, a lezárt vízszűrő helyiség, ahová íróasztalt kér majd... több fizetés... és még... elszorul a szíve: a sok engedelmes lány, aki alázatosan fizetésjavításért jön hozzá, a fejük meghajtva s csak meg kell fogni a kezüket s máris jönnek utána... aztán a hétfő reggeli munkásfölvétel: tülekedés, könyörgés s válogatás a csinosabb nők közül.

Nem bír tovább dolgozni: átlöki azt a nadrágot, amit éppen tisztít:

- Csináld tovább!

Kisiet. A rézüstöknél van. Bot a kezében. Rácsap vele az üstökre. A széttört bot reccsen egy nagyot s az üst rezgőn sokáig zúg még. Ez a panaszos bűgös kíséri rohanó gondolatait: ha Rusz meg tudná csinálni az ingeket, akkor tegnap nem főzte volna jól át forró vízben - fölkaag - s akkor... ma nem kezdené tiszta hideg vízzel... egész biztos, hogy nem tudja; egész biztos, hogy Taube kirúgja... s akkor ő Taube elé lép s meg fogja csinálni, mert ő tudja, tudja, itt van benn - s a fejét döngeti.

Cigaretta sodor. Füstölve a benzinmosó-kamrába húzódik, noha a falain ijesztő pirossal van kiírva: „Tilos a dohányzás!” Ej, mit! De most kiröpíti a cigarettáját s lerántja a benzines

edényeket takaró ponyvát. Mélyen behajol az edénybe. Meglátja elmosódva csillogó arcát a benzin tükrén s érzi, amint az orrán, száján át benyomul a kábító benzingáz. Ez kell, nem a cigaretta. Mélyet szív. Mikor kiemeli a fejét: a szeme még jobban tüzel, zúg a vére s részegebbek, merészebbek a gondolatai. Ideges nyugtalansággal kimegy s megint rágyújt. Nevetve ingatja a fejét. Nem fél, hogy kigyullad a benzin: elfújná a lángot, Russzal együtt. Szinte a szájában van az egész „Főnix” gőzmosó, a fogai között tartja, ízleli, rágcsálja a lányokat, az asszonyokat s nézi a koponyákat. Újra visszamegy a benzines edényhez: nem kerül semmibe s jobb ez nékem, mint a bor. Kitér a száját és issza a gázos levegőt.

Angelov keféli a ruhákat, de ott görnyed mellette Ruzs és lassú küszködéssel beszél hozzá. Angelov megáll, szánakozva ránéz, megingatja a fejét és tovább keféli.

Novák megduzzadt epével toppan az asztalhoz. Legszívesebben odaordítaná a másiknak: - Dolgozz és este beszélj! - de elfúlt méreggel a ruháskosárba nyúl, szétzilálja kutatva. Végre ráakadt: egy jódfoltos ruhát dob a tulsó oldalra. A beszélgetés rögtön elakad s Ruzs meglepve fölemelkedik.

- Hát ezt a foltot mivel vennéd ki, Mihály?

Angelov forgatja... a vállát húzza... nem tudja... s azt kérdi:

- Rudi! Igazán nem tudsz semmit tanácsolni? Már mindenfélét kigondoltunk, de hát...

Novák arcát mintha fagy húzná össze. Hogyne. A fogai szinte összeforrnak, a szája szoros prés, az orrán át lélegzik. Választalan a ruhák közé hajol. Egy női aljat megmárt a fehéres ammoniák-vízbe s szótlanul dolgozni kezd rajta.

Ruzs reménykedő pillantása lehull szégyenkezve a nedves betonra. Másodszor kérlelte meg, ő, aki alig állt szóba idáig vele. Lehajtott fejjel megy el a mosóasztaltól, de rögtön megszólal éles hangon. S kurta mondatokkal küzdeni kezd. Motyó meghökkenően botlog, vizet ereszt, gőzt, szappant hasít, ammoniákat hoz és tüszög tőle.

Aztán körbe megy az üzemen. Lassan teszi meg az utat. Meglát minden kis hibát. Kurtán rásürget a gallérosokra, gyerünk gyorsabban! A fűtőt leszidja az egyenlőtlen gőzállás miatt. Egy asszonynak összegyúri a kivasalt frakkingjét:

- Ez nem munka, csinálja meg újra...

Gyulladásos szemei világolnak. Öklei nyílnak, csukódnak, ütögetik útközben a falat, a vasalódeszkákat, s nem bírja elfelejteni, hogy hátha ez az utolsó körsétája itt.

De mi lenne, ha hirtelen úgy tenne, mint aki elvesztette az eszét? Ha a legforróbb gőzt engedné az átkozott selyemingekre s elégetné vele teljesen... s csak motyogna valamit a füstölgő, megbarnult fehérenemű fölött...

Nem.

Vállon üti Motyót:

- Egy félóráig mosd. „Langyos szappanba” - ezt hangosan mondja s lopva odapislog Novákra.

Novák hallja és tudja: Ruzs lesi a hatást. Egyenletesen húzza s vonja a keféit, csak azon tűnődik, hogy a szappan nem rontja-e meg az ő tervét? Megvan! De azért már abba hagyhatná a sok ostobáskodást, mert a végén még az Isten se tudja kifehéríteni az ingeket. Akaratlanul mosolyogni kezd. Hol öntse ki a jókedvét? Rányomja a keféit a munkára, megrántja a karját, gyorsan, még gyorsabban, héj, Angelov, el ne maradj!

Öblíti a ruhát, tiszta víz a melle, a combja, izzad, de csak tovább, hadd hallják!

A másik is igyekszik: olyan az ilyen lendület, mint a bolondóra... viszi magával az embert... feszülnek, ugranak az izmok, megkavarják a tüzes levegőt, szétverik a ködként üllepedő gőzt a karjuk körül.

A mosómester az óráját bámulja... kety-kety... sápadtan múlik az idő... várja a csodát... hátha...

Megrezzen. Taube úr megjött.

Fullajtárként körötte röpdösnek a felesége s az üzletvezetőnő. Egymást igyekeznek túlkiabálni, csupa jó hírt dorombolnak, hogy aztán még borzalmasabban hasson Taubera a szörnyű kár. Taube lomhán lépdél közöttük. Elbámul egy vasalónőt, s úgy belemerül az ing kisimulásába, mintha ott akarna maradni s az érdekelné legjobban. A két asszony zavarodottan összenevet. De Taube megingatja lomposan a fejét: odamegy ahhoz a kislányhoz, aki a gallérokat gömbölyíti az amerikai gépen:

- Fiaskám - mondja - így kell ezt...

Az ideges feszültség, amellyel Taubet várták, most, hogy a főnök mosolyog, leolvad róluk; könnyebben siklik a vasaló, szebb lesz az ing s vidámabban kattognak a ruhaprések az ablakoknál. Taube meg itt ragad: amit a felesége meg az üzletvezetőnő mond: meg se hallja... jólesik kifürkészni a forró vasak hangját, ezt a kit-kat-ot az ablak felől, a sok mezítelen kar lendülését s az ide-oda ringó női hátsók kicsalják belőle a csöndes kacagást. Mingyárt visszamegy a Virág uccába - gondolja - ez a két fúria meg söprözze ki azt a hülye Ruszt. Nem hiszi, hogy igazán elrontotta a grófi ingeket. Na és aztán? Be van biztosítva, legföljebb kellemetlen.

- Kérlek, Jenő - szól rá a felesége izgultan -, gyere már be a mosókonyhába. Ezerkétszáz pengőről van szó.

- Fiam - akarja mondani Taube -, csinálj, amit akarsz... De hátha a biztosító okoskodni fog. Nem, mégis muszáj kravált csinálni. Na, gyerünk - s szokatlan fürgeséggel begyorsít.

Rusz ijedt pislogással néz rá gyulladt szemhéja alól.

Taube azt szeretné mondani neki: borogassa szemvízzel... de Rusz olyan rekedten köszön, hogy most már csakugyan aggódni kezd az ingek miatt.

- Mi van - s megfogja a mosómester karját -, mit tett, maga szerencsétlen? Mutassa csak.

- Na, mutassa csak, - szól rá Taubené is.

Rusz nem tudja, merre lépjen. Mintha levegő lenne alatta vagy szakadék, úgy forgolódik. Rámered a mosógépre s feléje indul.

Taubet a szerencsétlen ember esetlensége fölizgatja. S különösen dühös lesz, mikor az kitorja az óráját s olyan merőn kezdi figyelni, mintha ez segítene rajta. Ki szeretné ütni a kezéből s odalegyint:

- Ne komédiázzon, hanem mutassa az ingeket!

- Fél óra, - nyögi Rusz.

Motyó leállítja a mosógépet; az ajtaja dörögve felcsapódik; a lyukon kidől a forró gőz, a szappanszag s izzadságot ver az arcokra.

Taube előveszi a zsebkendőjét és odabiccent Rusznak:

- Mi az? Lássuk!

Rusz oldalt lógatja a fejét, mintha akasztófán lógna. Mintha csakugyan hurok szorítaná a nyakát. Nem szól.

Taube egy hangot szeretne hallani, egy magyarázó szót... Hirtelen a mosómester vállára teszi a kezét:

- Azonnal veszi a cókómóját és megy.

Epésen forttyog:

- Na, igen, aki ilyen mulya, aki így hallgat...

Majd önmaga előtt is furán:

- Takarodik, beugrik a folyóba, mert disznó, mert aljas.

Elég is volt - gondolja - s már menni szeretne a gőzölgő mosógéptől. A zsebkendője után nyúl, de a felesége s az üzletvezető a karjaiba kapaszkodnak kétségbeesetten:

- Ne bánts...

Taube majdnem elneveti magát. Ugyan, fog is ő itt pofozkodni.

- Menjen, - mondja még egyszer a mosómesternek. - Kérem, menjen ki azonnal az üzemből.

A mosómester szája is felnyílik:

- De ha nem bírok - s csak bámul Taubera.

Szánja már ezt az embert, de mindenfelől idekandikálnak a fejek s Ruzs soha többé nem tudna tekintélyt tartani a munkások között. Muszáj neki menni.

Motyó riadtan kapkod a műhely közepén; mindig Ruzs szavai szerint dolgozott, most nem tudja, mit csináljon s tétlenkedni sem mer a főnöke előtt.

Novák már kezdettől fogva élesen figyel. Most egész ruganyosan, macskamódra megindul Motyó felé. Az első áldozat, akit bekap.

- A hármás mosógépről miért nem veszed le a gőzt? - ordítja s ez a kiáltás egészen meglepően harsan a feszült némaságban.

- Ezt a szappanoldatot pedig nehogy a kanálisba ereszd nékem - folytatja, mintha dühödne -, mert én még mosni akarok veled!

Taube elfordul Rusztól. Nini, hogy kiabál ez itten. S mikor Novák is elfordul a mosólegénytől, Taube bámul rá egész közletről. Nem hajlik ketté, nem hebeg magyarázatot: az üzem megy, nincs idő álldogálni, a mosólegény meg buta, mint a tök, - mondja a pillantása. - Taubet egészen átüti a rászegeződő fekete szemek tüze s tetszik neki a katonásan kifeszített mellkas, az egész odaállás.

Ő is kihúzza magát, de alacsonyabb marad a fiatalabernél. Ezen facipő van s ennek még... - s gondol egy könnyű disznóságot. Aztán fölemeli a karját s tudatában a mozdulat jelentőségének, lassan ráengedi a kelmefestő vállára:

- Mit gondol, azok az ingek ott még fehérek lesznek valamikor?

- Fhérek lesznek - mondja Novák -, én megcsinálom.

Taube felhúzza a szemöldökét:

- Biztos?

Novák biccent.

Taubenak megint tetszik ez a katonás helyzet, ez a kihúzott fiú, a tömör válaszok Ruzs hebegő, kerülgető, sunyi válaszai helyett.

- Hát, szóval, érti a fehérenműmosást is?

- Mikor Taube úr fölvelt, megmondtam. Üzemvezetőnek akartam belépni a „Főnix”-be.

Taube visszagondolkozik.

- Nem emlékszem már rá. Lehet. Hanem - s megakad - megpróbálhatja. Ha sikerül, nagy kártól menti meg a „Főnix”-et. Ha jó lett, jöjjön le holnap este a viráguccai irodába.

- No - s körülnéz -, alászolgája - s rá se hederítve az asszonyokra, megy kifelé. Mit akarnak még tőle, hiszen elintézte:

- Hallgasson, kérem -, ez az utolsó szava az üzletvezetőnőhöz és máris átvág az udvaron s szinte látszik, hogy elfelejtette az egészet s jobban érzi magát a friss levegőn.

Novákot lassan visszaengedi a földre a megbabonázó pillanat.

- Na - mondja és rácsillog a szeme Angelovra. - Na, látod, üzemi vezető lettem.

A másik örömmel bólogat. Össze is van szokva Novákkal, meg inkább egy szakember legyen üzemi vezető, mint egy volt napszámos.

Rusz egy szappanosládán ül a vízsűrőben. Törpe. Már levedlette a munkásruháit, ledobta a fapapucsait s átöltözött. Egyedül a forradalmár lelkű Tir bámulja; mindig kinyújtja a karját, hogy valami leckéztető beszédbe kezdjen, hogy fölébressze a fájdalomtól kimerült mosómestert... de ahányszor feléje nyúl: a mosómester szűrőn rámered, mint aki megőrült s Tirnek torkán akad a prédikáció.

Rusz lassan föláll, az üres falat bámulja, majd összerezzen s kilép a folyosóra.

Amint görnyedten átmegy az udvaron, a rácsos műhelyablakok megtelnek bámész lányarcokkal. Most ér ki a Császárok uccájára. Egy pillanat s elmerül két galíciai zsidó óriási kaftánja alatt.

A kíváncsiak zavarodottan visszaindulnak a gépekhez; nem tudják, mit mondjanak: Rusz, aki négy évig azt tett, amit akart: nincs. Egyik-másik lány tulajdon sorsát siratja, elpityergi magát. S mivel a lányok nagyrészt a szeretői voltak: a sírás tovább terjed...

A mosómester minden lépésnél megakad. Olyan szokatlan ilyenkor az uccán. Még mindig nem tudja, a „Főnix”-ben van-e vagy pedig az uccán. Az üzletek fénylő kirakatai mellett halad s egy kiszögellő ház széles, fehér fala alá érkezik: a kapu alatti fotografus reklámszekrénye csüng rajta. Rengeteg arc sűrűsödik az üveg mögött, de mint a vezérük, úgy néz le Ruszra villogó szemüvegei mögül egy szép, fehérszakállas úr. Ezé az úré a legnagyobb fénykép, a többi csak kis pont mellette.

Ruszban még nagyobb lesz a zűrzavar, a fájdalom, izgatottan kapkod, majd rámered a nagy-szakállú úr fényképére:

- Kérem - susogja neki -, engem megcsaltak.

Odaengedi a fejét a csillogó üvegre.

Nyögve panaszkodik s kezével a kirakatnak támaszkodva, többször elmotyogja: - Uram, engem megcsaltak... S így marad, mint aki rosszul van, s már figyelni kezdenek rá, mikor hirtelen megfordul és futni kezd a Főnix felé...

Emberekbe ütdődik; vakon rohan át a sötét kapualjon... a mosókonyha ajtajában zihálva megtorpan. Novák egymásután emelgeti s a mosógépbe engedi a megsárgult selyemingeket. Rájuk nyitja a hideg vizet s egy puffadt üvegből folyadékot önt a gépbe. Csobogva ömlik a folyadék és gyors suhanással szétlebben a szaga.

Rusz orrcimpái remegni kezdenek tőle, a szeme könnyesen összezsugorodik. Valamelyik lány elkiabálja magát:

- Juj, de csíp...

- Szalmiákkal csinálja meg - motyogja Rusz -, csak szalmiákkal.

S ismét a Császárok uccáján van. Csüggedten imbolyog. Csak a fotográfus kirakatát szeretné elérni, hogy megmondja a nagyszakállúnak, akadozva:

- Uram, szalmiákkal csinálta meg. Milyen egyszerű. Szalmiákkal.

3.

A „Főnix” gőzmosónak minden kerületben van egy fiókja. Megnyitásuk annakidején igen sok gondot, töprengést okozott Taube Jenőnek.

Mielőtt rászánta magát arra, hogy kivegye a bolthelyiséget, hetekig elkémlődött a kerületben. S megrakodva hírekkel, mosolyogva élvezte, amint a hazatartó séta közben föl-fölvillantak agyában az üzleti tippek. Néha félhangosan mormolta:

- Hallgass rám, Taube... a Vízi uccában sok állami hivatalnok lakik... helyes... de a Körte uccában húsz százalékkal olcsóbb a házbér s egyforma messze van mind a kettőtől a piac! Hát mégis csak legjobb lesz a Pilis ucca.

Aztán, ha belefáradt a latolgatásba, szivarra gyujtott. Mintha már az új fiókját látta volna a kékbodró füst mögött és érezte volna a bútorok friss olajfesték szagát. Lekoppintva a hamut, el-eljátszott üzleti ötleteivel: ennél a fióknál már hatszögletű uccai függőlámpát fog használni és színes üveglapokat; a táblák szövegét is fölkeveri; és a röpcédulákat nem uccagyerekek hordják majd szét, hanem tíz csinos kifutólány a Főnixből, kék matrózsapkában... s gyönyörködve választgatott újabb alkalmazottjai közül, ide barnát, oda szökét, amoda feketét ültetve a pultok mögé. S hirtelen föl kacagott az örömtől, s a kezeit dörzsölte. Szerette volna körül tapogatni magát, hogy valóban ő-e az az ember, akié a Főnix. Ő az, aki eljutott a száz alkalmazottig a kis felvidéki falucskából? Igen! - s fölkapta a fejét - a kis csoszogó fiú, aki alig merte kinyitni a száját, akit mindig megverték a parasztfiúk, most megvehetné az egész falut! A parasztlányok, akik elűzték csúfolódva, mikor kamaszkorban utánuk loholt: most meggoncolnák a dolgot, ha az autójába hívná őket. Ha-ha! Jó dolog a pénz, okos ember a pénz - és sebesebben lépdelt hazafelé...

Valamennyi boltja közül legbüszkébb a viráguccai főüzletére volt. Ebben az uccában három elegáns mulatóhely van: éjszaka autók érkeznek csukott kapuik elé: minisztériumi alkalmazottak, katonatisztek, gazdag kereskedők, idekalauzolt idegenek özönlenek belőlük. Itt vannak a város legszebb női.

Taube gyakran vendége volt az egyik mulatónak és az üzletnyitás ötletét is itt kapta, négy évvel ezelőtt, egy Ilcsi néninek becézett „hölgy”-től. Ez a nő páratlan kövérsége révén volt nevezetes társai között. Taube is specialitása miatt látogatta meg a hatalmas alakú nőt, akivel a maga fura modorában elingerkedett s egyszer bevallotta az anyagiakra kíváncsi Ilcsinek, hogy a „Főnix” tulajdonosa. Ilcsi buta kis fiúcskának nevezte Taubét, kis ökröcskének: „Miért nem nyitsz, öcsém, boltot ott, ahol annyi a nő meg a rongy!”

Taubét végigforrázta ez az ötlet: izgatottan fölkiáltott s ezzel elárulta magát. Ilcsi néni nagy dévajon rögtön hasznot akart a jótanácsért: Taube hunyorogva fölajánlotta saját látogatásait és megígérte, hogy majd küld az üzeméből egypár kelmefestőt, mosólegényt meg elküldi a bolondos fűtőjét is. Azonkívül Ilcsi néni ingyen pucoltathat a „Főnix”-nél, csak ne adja át másnak a tippet.

Még azon az estén nyomozni kezdett. Egyetlen üres boltot talált az uccában: semmit se alkudott, rögtön lefoglalozta és két hétre rá itt nyílt meg a „Főnix” főüzlete. A cég renoméjával, aminek a haragos konkurrensok ugyancsak nekiestek, mit sem törődött.

Ha a nyilvános házak vendégei dáridók után végigballagtak a mindig népes uccán: nagy vörös villanylámpákkal kirakott betűkkel hirdette magát előttük a „Főnix” gőzmosó. Ezer vicsoró a reklám felé: ezren és ezren jegyezték meg büszke hirdetését: „A legmegbízhatóbb tisztító és gőzmosó”. Hajnali négy óráig égett a reklám tüzesen: akkor kioltotta a házmester.

Ide nem vett föl Taube ártatlankodó nőket. A kifutólány szája éppolyan mocskos volt, mint az üzletvezető kisasszonyé. Csak némi pénzt kellett feléjük lebegtetni, kis murit ígérni a közeli „Kicsi bár”-ban és könnyedén odaadták érte a túlvilági üdvüket is. Ide el merték hozni a város legszennesebb ruháit a hanyag, kávéházakban kotló asszonyok. Aki tegnap éjjel lepiszkolta a frakkját, másnap délelőtt vidáman, cigarettázva, valóságos hősként mesélte el a kuncogó üzleti kisasszonyoknak, hogy s miképp esett a dolog.

Válogatottan duzzadt, égőpirosra festett szájak kelepeltek naphosszat a kiszolgáló-pulttól, föl az emelvényen dolgozó vasalónőig.

Éveken át tartó szüntelen lumpolásai után rendszerint viráguccai irodájába ment aludni Taube. Míg átaludta a nap nagy részét: a legnagyobb csönd honolt a boltban. Lábujjhegyen mászkált a sok nő, mint a légy; lakat volt a szájukon s ha egyik-másik bekukucskált a kulcslyukon, pisszegve mondta: - Csitt... még alszik...

Itt érezte magát legjobban a tivornyáktól lassan eltunyuló főnök, mert itt szerették a legjobban. Épp olyan léhák voltak, mint amilyen ő lett az üzeme föllendülése után. Sohase szégyeltek valamit kimondani a főnökük előtt: bátran malackodtak előtte. Odaadón kínálkoztak, ha Taube arra ment, hogy beléjük csípjén. Lehajoltak, fölemelkedtek: rezzenő mellek, feltároló combok, kandi térdek szüntelen hullámlásával állandó érzéki izgalomban tartották főnöküket.

A boldog Taube mindig unt arcot mimelt, ha kábult ébredései után egyik a kapucinerjét hozta, a másik hízelkedve mosdatta kölnivízzel az arcát, a harmadik pedig a haját fésülgette. Egyikük még borotválni is megtanult és kacagva kapirgálta le Taube gyöngye szakállát. Belül ilyenkor mindig egy régi kép jött elébe: a lúdtalpú, cingár zsidó fiúcska, aki bögve futott haza az anyjához, ha megrakták a parasztfiúk.

De hol voltak már az akkori csúf szeplők a tükörbe bámuló arcról: belepte rég a púder, elfedte a sok, nőktől bedörgölt kozmetikai kenőcs. Az ifjúkorban vörhenyes haját beszötte a szépítő őszülés: a göndör fürtök is megcsinosultak. Az egész arc rózsásra dagadt s duzzadtan trónolt benne az ívelt, piros száj. Csak a szeme maradt visszariasztó: olyan, mint a pocsolya alul föl-bámuló szürke kavics. Az egyiket sokszor elfödte monoklival.

Egy időben minden éjszaka a viráguccai „Kicsi bár”-ban mulatott. Mindig elvitte két-három női alkalmazottját is s a társaságukban halálra nevette magát a részekek támolgásán s kacagva tapsolt, ha némelyik tánc közben orra bukott. Aztán leitatta lassanként a társaságát is: s az új kifutólány összeölelkezett előtte, hajnal felé, az üzletvezetőnővel... ő pedig mosolyogva kivezette mind a két részt az uccára és ott hagyta őket. Mikor visszajött, gúnyosan kezdte lesni az elegáns, nyúlánk parkettáncosok kakasos lépéseit. Fejből tudta, mennyivel tartoznak neki a kitisztított frakkokért, a rajtuk feszítő kemény ingért, gallérért.

Az italt nem bírta, ezért csak finom kortyokat választott ki. Keveset, de méregdrága szeszeket szüröcsölt. Nem mert soha berugni a lúdtalpa miatt: tudta, milyen utálatosan esetlen az ilyen részeg!

A bár után, hajnalban, föltúrta a kabátját és akaratlanul, romantikus képzelődés fogta el. Néha még az Istenre is gondolt, akit sehogyan se bírt elképzelni. Szomorúan sóhajtott ezen, mintha filozófus volna s le-föl sétálva az uccában, ügyetlen mártírnak érezte magát, akitől megvonják a glóriát. Mert ki tudja ebben a bamba városban, milyen kilenc esztendő robotolt ő végig, hogy ezek a büdös népek olyan szép és tiszta fehérműben járjanak, mint Londonban a lordok? Ki értékeli az ő tűnődését az új galléropasztákon, ami által szebb fényt és zománcot akart adni a galléroknak? Ha ilyenkor egy-egy sétáló uccanő megszólította: rájuk kiabált és tovább folytatta magányos sétáját. Mióta megnyitotta a „Főnix”-et és idáig fejlesztette, egyenesen rabja volt az üzemnek; nem járt, mint azelőtt, színházba, nem olvasott a kilenc év

alatt egyetlenegy könyvet se. S mikor megkérdezték tőle, hogy miért nem olvas, nevetgélve mutogatta az alkalmazottjait:

- Uram, nézze ezeket a lányokat. Mondjuk, húszan vannak. Odaát a gyáramban van még nyolcvan. Kitől kapják ezek a kenyerüket? Tőlem! És ha én rosszkedvemben kidobom valamennyit, amikor nincs a szakmában sehol se munka, akkor mit csinálnak? Úgy-e, éheznek, jajgatnak, sírnak? Rájuk szakad a dráma. Kész a regény. Ezért nem érdekel sem a színház, sem a könyv, uram! Én magam csinálom.

4.

Röten alkonyul. A járdaszélre ültetett akácfák lombját fölfújja az örvénylő szél, mint a szoknyát: így egészen más színt mutatnak, mint nappal. Taube a sötétülő irodában üldögél. Novákot várja magához; ásítva gondol erre, álmosan, mint a pók, aki sok vért ivott. Aztán mászkálni kezd a tegnapi nap vékony emlékszálain s mint valami döglött legyet, meglátja a hálón Ruzs mosómester sápadt arcát. Ostoba - s újabb hatalmas ásítás. De Novák égő tekintetű, barna arca, mint a lassan ide-oda forduló forró bronzgolyó tűnik elébe. S mintha ércből dobbannának emlékezésében a fiatalember lépései. S amint merev vigyázz-állása fölmerül: mint egy kedvére való katona. Szinte szeretne Jobbra át!-ot kiáltani; Szuronyt szegezz!-t... remek és kemény képe támad a fiúról. Nem ásít, mint Ruzs légykinézésű arcán... érdekli... milyen ez belül... s most, mint aki belenéz mellkasába, összehúzza a szemét... mi van benne? Gazdagság, szegénység? Ismeri a nőt? Tudja-e, hogy csak addig ér valamit a pénz, ameddig a szerelem kell? Van-e szeretője, tűzből, ördögből, olyan, akinek kéjt gyűjt minden rezzenése? Valami itókás atyának az érzése fogta el, aki magával cipeli mulatni fiát.

Akik körülötte élnek: azoknak nem mondhat semmi újat; akikkel társaságba jár, raffinált életművészek. Taube egyre izgatottabban böngészi Novákot. Fölfrissülve érzi, hogy a fantáziája megindult s valami újat talál ki. Milyen régóta hiányzott neki ez a meleg kíváncsiság. Hiszen az is öröm a vénülőnek, ha a helyén látja a neki kedves fiataalt. De hogyan kellene egyszerre, szédítőn beleugratni az élvezetekbe. Mesélni fog neki az élet meztelen arcáról; úrinők nevét fogja neki megmondani, akiket megkaphat maroknyi bankóért... Elébe fog lépni ruganyosan, mint az ördög. Szomjassá teszi, éhessé a nőre: megbecsülteti vele a pénzt, mindennek eledelét s italát a földi világon. És ördögöt lehet majd vele öletni, munkásokat kínoztatni: ha egyszer megismerte a jólétet, a mánort és belátta, hogy minderre sok-sok pénz kell. Olyan izgalom fogta el, mint a regényíró: ujjá köré csavarni az életet s úgy elmagyarázni, ahogy neki tetszik.

Mosolyogva kiment az üzletbe. A nők azonnal köréje gomolyogtak s mintha csak excentrikus jókedvét akarná fokozni: nagy szuszogva ép most topogott be Ilcsi néni. Lakk félcipőiből majd kifolytak selyemharisnyás lábszárai; a levágás előtt álló disznófőhöz hasonlított a képe, s apró léptei közben csodálatosan nagy mellei súlyosan megremegtek. Volt valami királynői kegy a kurta mosolyában: tudta, hogy specialitás és nincs vetélytársa a fővárosban.

Ilcsi néni mindenféleképpen a cég bizalmasa volt. Pislogva nézte végig a kacagó Taubet, ide is szólt, oda is s közben lankadatlanul teregette ki a mosásba hozott kombinéit. Taube vidáman métert kapott a kezébe s az egész bolt harsogó kacagása között megállapította, hogy Ilcsi néni kombinéi bizony szélesebbek száz centinél.

- Na - lihegte a kövér dáma -, drágicám, Taubem, annyit fogytam, hogy talán már nem is tetszem magának.

Majd fölemelte az ujját s közel hajolt az egyik kiszolgáló-kisasszonyhoz:

- Szép legyen, angyalkám! Nem ingyen csinálják. Még egyszer mondom: szép legyen, mert másképp jaj maguknak!

S hatalmas retiküljét hintázva, vidám jóestét köszönve, kidöccent.

Taube utána pislogott a csillogó portálon át. Mintha az üveg hűtötte volna le a tekintetét: hirtelen megkomolyodott. Ilcsi néni megállt szemben, a tulsó oldalon és társnői hamarosan körülfogták. Püffedten terpeszkedett el közöttük: lassan, bölcsen beszélhetett a lányoknak... Taube sandán szétnézett maga körül s épúgy három-négy hizelgő női arc fogta körül, mint

odakint Iles néni. A kövér hölgy most felfogta hatalmas szoknyáját, meglegette a retiküljét s derűsen egy sovány lány vállára ütött, mintha azt mondta volna: vígan gyerünk a halálba!

Taube most már egészen mohón várta Novákot s úgy érezte, ő is újjá, fiatallá válik majd, ha vele lumpol. Azt akarta, hogy mint egy óriáskigyót lássa meg a feje fölött őt, aki néma tekintetével, lassú osonással odaűzi áldozatát, ahová akarja. Mágiába burkolva csak annyit sziszegni neki:

- Menj!... - és mert mondja: megy eszméletlen!

Igen, ha most ez a Novák végigrobog mindazon, amit ő átélt, de kiválogatva a javát: ki lesz, mi lesz ez két év múlva?

Novák nyolc órára érkezett meg. Fekete ruha volt rajta. Lakkcipőjén villogott a tejszínű villanyok fénye. Lefésült sötétbarna haja, égőn fekete szeme, a páncélmény frakking s harsány köszöntése: belecsengett a fáradtan lógó boltba. A vasalónők lepillantottak rá az erkélyről és összesúgták:

- Az új üzemvezető.

Ő pedig, mintha a padló vinné, nem érezve a mozgás terhét, ott siklott az üzletvezetőnél:

- Jó estét, Masa kisasszony! Taube úr itt van? - s mint egy gavallér meghajtotta magát.

- Ott! - mutatta kacsintva a nő s jólesően végigmérte. - Balra, az irodában...

Novák nagyokat lépett, kemény ujjal bekopogott. Benyitott. Meghajolt. S jóestét kívánt itt is.

Taube a diván sarkán ült. Némán visszabólintott. Lassú s meggondolt tekintettel mustrálta végig új üzemvezetőjét. Szépen kikeményítette az ingét az én pénzemen. Sebaj. Tovább is olyan figyelmesen nézte, mintha nő lenne. A mellkasát, vállait, arcát és feszesre húzott derekát. Szép, tüzes gyerek ez!

- Nohát - mondta bevezetőnek -, üljön csak ide, ebbe a karosszékbé.

Novák elég biztosan süppedt a fotóbjé: mögötte volt már két sikeresen végigharcolt mosodai nap hiba nélkül; rendbehozta az ezerkétszáz pengős kárt; a nők ugyancsak szemeztek vele, míg ideért s lám, Masa kisasszony éphogy le nem nyelte:

- Üljön le! - hallotta és az embert nem kínálják székkal, ha mingyárt ki akarják dobni.

Taube töprengett. Elkezdje és hogyan kezdje el luciferi szónoklatát? Ez a fiatalember túlságosan szép s épkézláb ahhoz, hogy vakon fusson a parancsai után. Ez tud annyit a szakmájában is, hogy ha valami nem tetszik, kilép.

Nos, kezdjük el, mint főnök urak.

Kicsit gúnyolódva kifagatta az üzemvezetői terveiről.

Válaszul érdekes, egyszerű, keresztülvihető terveket hallott.

Taube újított: villámgyors fordulatokkal (ahogy már évek óta nem beszélt) száz problémát dobott fel, azonnal választ várt rájuk és szinte bugyborékkolt belőle a félig tréfa s félig komolyság. „Fölbredtem - gondolta közben -, nini, hogy beszélek ezzel itten, mint régente.” Aztán gyönyörködött a tiszteletteljesen elhallgató fiatalemberben: hohó, én sokat éltem ám, öcsém!

Idáig hátradőlve, foghegyről röpítette a szavait: most fölült, itt az idő, a fiú kicsit kábult. Eltátotta a száját, mintha harapni akarna: óriási lélegzetet vett. S hirtelen kurta, pattogó hangon, kemény taglejtéssel dirigálni kezdte Novákot.

- Itt a cigaretta. Úgy gyujtsdon rá, mint egy úr. Látni akarom. Dűljön csak hátra s fűjja vékonyan a fűstöt! Koppintsa le a hamut!

Megremegett minden mondat után és fürkészte a pillanatok alatt lepörgő mozdulatokat. Novák okoskodás nélkül mindent megtett. Ráér később is gondolkozni.

- Rajta - kiáltotta Taube -, most hajoljon, még mélyebbre. Csókoljon kezét, de ne úgy. Jól van! Most szorítsa magához. A szemével mondja neki, hogy kívánja. Ölelje. Vigye a karján és beszéljen neki, gyorsan, forrón.

Amíg a némajáték folyt, Taube, megnevezhetetlen idegességtől hajtva, reszketve leste Novákot s hallgatta jólesőn a saját parancsait.

Tapsolt, mint a rendezők a színpadon. Elszédült már. A tied. Viheted.

A vállára csapott:

- Jól van. Úr vagy. Eszed van. Ha megérted itt, ami nem a mesterséged, százszor jobban értesz a szakmádhoz. Az üzemvezetőm leszel.

Taube nagyot fűjt s hagyta, hogy letáncoljon róla ez a különös idegesség.

- A cinkosom leszel a szennyes batyuk között, fiam! - folytatta. - Pénzt kapsz tőlem, úgy sincs fiam. Titkokat adok neked, minek őrizzem magamban.

Novák egyenes vigyázzba állt. Tisztelgő arcot vágott. Taube néhányszor körülsétálta a merev fiatalembert. A tunyasága mintha megrepedt volna s a jég alól forró gejszirek törtek ki. Ez a beszélgetés kedvére van. Így még senki se beszélt a munkásával.

- Te, ebben az üzemben minden nő kapható! - folytatta megszedülve. - Még a saját feleségem is. Úgy nézz körül, hogy egytől-egyig, valamennyi a szeretőm volt. No, mennyi szeretőd volt idáig? Öt? Te, mi éppen öten vagyunk jóbarátok. S én közülük csak a negyedik helyen vagyok. Mert aki köztünk az első, annak össze se lehet számolni a nőit.

Eltűnődött. Mennyi meztelen test a számok mögött. Mennyi minden komédia. Újra Novák vállára tette a karját:

- Pedig, öcsém, nékem is volt vagy hétszáz!

- Tudod e, mit jelent ez? Minden szerelmi hang más és más. Hurrá! Tudod-e, milyen nagy boldogság visszagondolni erre? - s kacagott, hosszasán kacagott, mintha az átélt éveken nevetne. S szinte látta a fiút, amint majd ő is így fog kacagni, hogy belefájdul az oldala!

- És csak pénz kell ehhez! Pénzt szerezni! Pénzért élni és halni!

Novák eleinte csodálkozva pillantgatott Tauberára; nem értette át, hogy milyen jólesik ennek az unatkozó embernek végre kilelkendeznie magát, kicsit megint tervelni... de Taube kiabálása egész megrészegette, az arca kipirult s úgy érezte magát, mint a kiválasztott katona roham előtt, akihez a király egy egész szónoklatot intéz.

És Taube meg akarta mutatni, hogy, ohó, fiatalúr! van az éremnek másik oldala is! A Halált említette, ezt a zárókövet, ami agyonnyomja az ember örömeit. Az okosságán át is meg akarta mutatni, hogy nem frázisokat mondott, hanem jót akar. Egész meghihletve vallotta hitéül, hogy minden öröm az életen belül van s a temetőn túl semmi emberi nincs. Megmondta, hogy fél a haláltól és lihegve élt s most újra él, ameddig csak élhet!

Komolyan, mintegy lehiggadva, megállt Novák előtt.

- Fiam, most igen sokat tanult... Amit ötven évig éltem, elkiabáltam magának egy fél óra alatt... Álljon hát az üzemem élére, legyen olyan ottan: mintha a fiam volna. Tudja, ki-

csodákkal van dolga. Ígérhet nekik fűt, fát. A kifutólányt biztathatja, hogy üzletvezetőnővé protezsálja nálam... a mosólegényt, hogy mosómester lesz... a barátjának ígérjen dupla fizetést, ha addig egyedül dolgozik kettőjük helyett... Ígérhet... amennyit csak akar...

- Magának pedig - s itt lélegzetet vett - olyan fizetést ajánlok fel rögtön, mint amennyit Rusz kapott.

Azt akarta mondani:

- Ígérem, hogy... de elnevette magát: hisz ép most hívta fel a másik figyelmét: ígérjen, ígérjen s ne tartson meg semmit...

- Úgy gondoljon az üzemre, mint a magáéra. Akkor öröm lesz dolgoznia benne. Tartson szeretőket, de sohase a „Főnix” hátrányára. S tudja meg: az okos férfi szeretője többet dolgozik neki, mint az a nő, akihez semmi köze nincs. Ha valaki lázong, túlórát követel: kidobni rögtön.

Már kifelé tolt a megszedült Novákat. Az erkélyről kihajoltak a vasalónők és bámulták, amint Taube barátin kezét nyújtott Nováknak.

- Úgy - gondolta Taube -, megint egy hívem. - Megfordult: a vasalónőket nézte az erkélyen.

- Ezek is értem dolgoznak, értem. S ez a fiú is megy az uccán és egyre a nevémet ismétli. Talán nem tud németül, talán nem tudja, hogy mit jelent ez a szó: Taube! Galamb!

Szeme előtt megjelent egy fehér galamb. De rögtön utána egy fekete és vérescsőrű. Lucifer galambja. Egy színdarabíró se keverte így el még a sorsokat, mint ő fogja. Minek is szunyókál annyit, miért nem teszi az élet koronáját a fejére s kormányozza kedve szerint a keze alatt levőket?

Mikor, az üzletvezetőnőhöz ért: hirtelen a nő fülére hajolt s valamit súgott erről. A kisasszony nem értette, újra kérdezte, de ő legyintgetve a kezével, szaporán az irodájába húzódott vissza.

Íme a furcsa főnök. Talán bolond. De a szíve legalább ver, érzi, a vére fut, a homloka lüktet. Mióta nélkülözte ezt a jókedvet valamihez; milyen ásítózva teltek a napjai.

Eldőlt a divánon s magára húzta az öreg kabátot. Miért takarózik kabáttal, mint egy bohém? Hát nem telne perzsa takaróra? Miért nincs kivasalva a nadrágja? Ej, fontos ez olyan embernél, aki száz másíknál többet ér? Barátai gazdagabban kerültek az életbe, mint ő. Kamaszkorukban tudtak már angolul, franciául. Ó, be bögyösek, ó, be utálja a tábornoak hencegését az ezredessel szemben! De most, jó öregek... megpiszkálja őket... fölkacagott... újra nekiindul... de nem ő... hanem ez a Novák, ennek van még csókja, van még ideje, ereje, hogy ha már Taube nem lehetett köztük az első, ez a fiú legyen, az ő alkalmazottja!

S mielőtt elszunnyadt: Novákat látta, amint egy palotába lépdel, ahol a fal, a lépcső, a bútor élő nőktől vonaglik. Novák részegen megy a toronyig, ahol a legszebb nő áll, szemben a széllal. S onnan az álom szörnyű zuhanásával esik alá.

Ettől fölriadt. Kábán bámult maga elé: - Csak tovább álmodnám - gondolta -, hogy mi lesz a palotával, összedül vagy pedig szétszaladnak belőle a meztelen téglák? Fölcsavarta a vörös lámpaernyős villanyt. De a szeme fáradt volt és újra lehúnyta a pilláit. S ezzel a ráboruló sötétséggel mintha elvágta volna mindazt magától, ami az imént történt. Ásított. Szakadatlanul. Sőhajtott: már megint elfogta az unalom. Leoltotta a lámpát.

- Novák? - s elhúzta a száját. - Biztosan fejébe szállt a szesz!

Nem akart elaludni. Ej, mindig csak szunyókálni. Egy kis séta vagy mozgás kellene. S mitől olyan fáradt? Talán a munkásai fáradsága gyűlik össze benne? Még jó, hogy az a sok piszok, amit kimosnak, nem az ő gyomrát üli meg. Fúj. Azonban mégis: öt év úgy merült el előtte,

mint egy nagy ásítás. Jóformán semmire se emlékszik belőlük. Azelőtt hogy izgult, ha a gallérok száma emelkedett százával, majd ezrével... öt év óta azt se tudja, mennyi. Megkérdezze most? Minek? S halálosan unalmasnak érezte ezt az irodát is. A viráguccai üzlet kedves kokottvarázsa hova szállt? A lányok ugyanúgy hozták a fésűt, a kölnit, a kávé, jó, hogy nem ásítottak a nagy kedvességtől. Aztán itt volt rajta ez a lustító fáradtság is: ha leült valahová, rögtön elálmosodott s szinte hízni kezdett; így folytak a napjai nagyrészt üldögéléssel, ásítással, unalmasan.

Ha néha úgy gondolta jónak, hogy hazamenjen a feleségéhez: mindig ugyanaz a szelíden várakozó arc fogadta. Mindig izgatottan várta, túl akart tenni minden szeretőjén ez az asszony!

- És én mennyiszer megcsaltam - gondolta Taube idáig jutva -, mindig elloptam tőle a neki járó szerelmet.

Itt aztán elakadt. Majd holnap. Elaludt. A megőszült haja kifehérett, a többi sötétben maradt.

5.

Novák pár lépés után visszafordult, hogy becsukta-e maga után az üvegajtót? Látta, amint Taube lúdtalpain lassan az üzletvezetőnőig ment s valamit fülébe súgott a lánynak. Masa arcán tudatlan kacagás tört ki, de az üveg felfogta a hangot, hiába igyekezett odahallgatni... Messzebről megint az ötlött eszébe, hogy köszönt-e a távozásnál?

- Jó éjszakát, jó éjszakát, hölgyeim, - mondogatta s a körútra indult.

Három olyan villamos is elrobogott, amelynek az oldalán jellegzetes vörös betűivel a „Főnix” hirdette magát. Utánuk bámult szédülten s a szíve megrándult örömeiben. Micsoda kitüntetés! Micsoda tekintély! A „Főnix”, a magát mindenütt reklámozó „Főnix” üzemvezetőjének lenni!

Mintha Taube kéjes álma kísérné Novákot, aki a korzó felé indult, az „igazán” úri sétálók közé. S valami exotikus szőnyeg görgött le előtte misztikusan végtelen hengerekről. Elébe kerültek s színes orgiák táncoltak végig rajtuk; bankárnak képzelte magát, aki, mint az ezüstpénzt, úgy számolja a habfehértestű nőket.

Aztán a holt apja képe jelent meg előtte, a délceg huszár és sarkantyúja csengett a felhők között. Másvilági barna cigányok egyik csillagtól a másikig érő vonóval húzták a nótáját. Novák fölmeredő szemmel, büszkén leste a tejútat: mintha ott látná apját, a huszárt, amint kinyitja istállója ajtaját s minden ökrét, barmát, lovát áthajtja csendes cigányzene közben egy szép asszony csókjáért.

Az előkelő divatüzletek sodrába ért: igen sok kirakatban a „Főnix” reklámja is bent volt. Újabb szívütések. S magában véd- és dacszövetséget kötött a főnökével: poklon s égen át emelni, emelni a „Főnix”-et, szinte az égig érjen a kéménye s emberáradatok dőljenek be a kapuin s elefántok húzzák ide a szennyes ruhahegyeket!

Minden ember megalkotja a maga mesterségének fantáziáját: Novák extázisa lassan nemcsak illúziókat, hanem praktikus kegyetlenségeket is termelt. Például a frakkingeket sokkal gyorsabban kell majd vasalni a keze alatt: legalább 25 darabot naponta és a produktumhoz mérni a fizetéseket. Még több gyereklányt fölvenni, még hozzá a közelből, akiktől így a villamospénz kifizetését le lehet csípni. Áttérni a csoportos és havonkénti munkásbiztosításra, mert ezzel mindig el lehet nyisszantani egy-két hetet a járulékokból a későbbi bejelentések által. A vízszűrőt ügyes, szuggeráló szöveggel meghirdetni öles plakátokon az egész országban:

„Csak itt lehet igazán klór nélkül mosatni! Kedves nagyságos asszony, csak a „Főnix” biztosítja ruháinak épségét! Hozza hát mihozzánk!”

Ebben a magabizásban régi nyomorúsága, árva évei, az inaskodás: eloszlottak, mint a mesék az ember életéből. Annál jobban kiabált benne az uralkodás vágya: előkelő gesztusok, emberek könnyed kilökése, ujjmozdulatokkal, lányok rohama szemrebbentés parancsára. Óh, a torkig szürcsölhető gyönyör! Pénz!

Az esti korzón haladt: selymek, parfümök, jólöltözött urak között. S egészen megragadta egy dendis férfialak: ilyennek lenni és tiéd minden nő! Hiszen Taube is urat akart formálni belőle délután, de hogy jön a gömböc fehérneműs ehhez a dendihez?

Úzte, ameddig el nem tűnt előle s akkor, lám, ő is a kalapjához nyúlt, körívet szelelt vele és meghajolt:

- Kezeit csokolom - suttogta az elképzelt elegáns hölgynek -, s hogy ne gátolja semmi a kedvére való próbában: az egyik sötét kapualjba lépett. Le-föl libegett itten, köszönt, mosolygott, franciát, németet zagyvált és kacagva majmolt az új üzemvezető.

Mikor kilépett a kapun, hogy megmaradjon emlékezetében mindez és máskor is ráakadjon, megnézte a házsámot: 27 volt!

S e szám mögé hirtelen elrejtette ezt az egész estét, meg a jövője kívánságait.

- Huszonhét - mondta álmodozva később és máris márványlépcsős villát látott, remek szobákat, pompás bútorokat.

Közeledett a lakásához. Kiábrándulva nézett a kopott házfalakra. Úgy érezte, hogy fájdalmas „ah”-hal kell bebújni a kapuboltozat alá, egy pfujt odasúgni a rongyos falaknak s a rács karfájára szigorúan rászólni, hogy már megtörülközhetne a portól... Óh: 27!

És milyen lesújtóan úri szemrehányásokat kellene tenni a negyedik emeleten, szobaasszonyának, Pipének. Annak a szegényes bútorú szoba-konyhás lakás tulajdonosának. Pipének lecsüngő szőke hajfonata van. Csak kék és piros ruhában jár, nagy napfoltszerű fehér pöttyökkel. És van, lám, lába is, áh, de finom dereka, csinos arca (de kissé bandzsa szemek figyelnek benne)... ez hát a háziasszonya... Ám, jaj, van ennek a Pipének még valakije... egy „kölyke”, (ahogy Novák becézi magában), ez aztán a valódi buta! és persze: az anyja ép ezért imádja, ép azt bámulja, hogy görbe lábacsokakon görög.

Novák nagyon útálta a gyereket: még az anyját is útálta, ha arra gondolt, hogy ő szülte világra a „kis piszkot”.

Novák visszafordult a félemeletről: a kapualjban fölhalmozott szemetesládákat nézte merőn s a bennük kaparászó macskasereget. Elfordult, mintha orráig jutna a szemét doha.

- Ejh - gondolta -, de jó, hogy fölmondtam itten! És elkerülök a prolik közül. És hamarosan úriházba költözöm, persze nem a negyedik emeletre!

Kicsit pislogott, ha elmenetelének igazi okát bírálhatta. Most már sajnálta ám, hogy nem kap több csókot a szobaasszonyától. Ó, mennyire bánta, hogy néhány nappal ezelőtt ökölrel hátba csapta a lába előtt botlogó kislányt. Átkozta a cudar véletlent, mert a csöppség (biztos megfázástól), pont ezen a napon kezdett el kínlódva köhögni. Az anya gyűlölködve Novák öklét okolta ezért; a füle hallatára kívánta, hogy majdan Novák gyerekeit tízszer ilyen erősen üssék hátba a szobaurak. A pöröléstől olyan izgatott lett (és ráadásul a gyerek egyre köhécselt), hogy Novákra támadt:

- Minek üti az én gyerekeimet? Minek? Mondja meg?

Novák nem értette, hogy ez a szolgálni járó szelíd asszony, aki annyi mindent eltűrt idáig, miért izgul föl annyira?

Nem sejtette, hogy tán olyankor nyúlt a kislányhoz, mikor a szobaasszonya bús életében csak a gyereke ért valamit.

A harmadik és negyedik emelet között csűrte-csavarta az agyát. Néhány kellemes szóval szívesen kibékítette volna az asszonyt, legalább ma éccakára.

De a folyosón, az égre tekintve, megérintette a langy őszi levegő és puha simítása mintha elmosta volna mindazt, ami még a lépcsőkön gyötörte. Újra e nap dicső etapjai tündököltek elébe: szinte egyidőben csengett apja sarkantyúja Taube sokatígérő szavaival.

Benyitott a sötét konyhába. A lélegzetvétel után hallgatódzott. Hát újra idekint alszik Pipe? Figyeljük csak! Ez a szortyogás a kislány melléből jön. Az már szundit. De Pipe egyetlen lélegzése késik, vissza van fojtva. Biztos Novákot lesi, hogy bemenjen.

- Megrohanjam csókkal? - gondolta. - Hiszen a kölyök már alszik.

Lábhegyre állt.

- Ne jöjjön! - hallatszott hirtelen és panaszosan.

Novák a talpára ereszkedett.

- Mit gondol - mondta halkán -, eszem ágába sincs.

Kifújta az izgalmát. Jól van így is. A szoba kilincse után kutatott. Ujjai a falon s az ajtón zörögtek tapogatva.

Akkor újra megszólalt a sötétségből Pipe:

- Biztosan el tetszik menni tizenötödikén?

- Biztosan, - felelt kurtán s lenyomta a nyikkanó kilincset.

- És még csak másik lakót se tetszik maga helyett ajánlani?

Novák elmosolyodott. Olyan, mint a gyerek. Idáig átkozott, most meg segítséget kér.

- No, kérem - mondta fölényesen -, én úr vagyok és bár nem érdemli meg, majd szerzek egy hozzám hasonló jobb lakót.

Bement. Villanyt gyujtott. Hát mégis csak megszólalt a bájhölgy?

Többször elakadt vetkőzés közben. Körülnézett. Mi az? Mintha tüzesek lennének a falak. Az ágyába bújt. Sötét volt. Fülelt. És forró szavakat súgott a levegőbe, hogy nyugtalansága mint a láng átrepüljön a konyhába és fölhevítse Pipét.

- Gyere Pipe, gyere! Ha mezítláb az ágyamhoz lépsz, hirtelen kacagj föl, de csöndesen! és öltsd ki rám a nyelved hegyét. Aztán bukj rám, zihálj és takarj be egészen a hajaddal.

Novák kinyujtotta a karját: - Gyere be, Pipe, mint régen! Parancsolom! Akarom! Én, Novák, én!

S így maradt zsongó füllel, míg kitárt karjai remegni kezdtek és kifeszült nyakán megrándultak az izmok. Fölült az ágyában és az ajtót leste, hogy nesztelen kipattan majd.

Aztán mormogva alább ereszkedett a párnákra. Belefújt és saját lélegzetének melegében elaludt.

Odakint Pipe térdeire hajtott fejjel gondolkozott. Félelem szorongatta a sötétben, kimeredt a szeme.

- Mi lesz - latolgatta -, ha ép most megy el a rendesen fizető szobaúr. Megmoccant, mint aki mégis föl akar állni.

De lábánál a kislánya hortyogni kezdett, majd görcsösen kitört a köhögése. Úgy süppedt vissza a gyereke mellé, mintha letörték volna a lábát és izgatottan leste a levegő bugyborékolását a kicsi száján. Novák öklét látta a betegség mögött! Átkot küldött át a másik szobába.

De nemsokára ő is kimerülten elaludt.

6.

A szél fütyült, mint a vadakra kilőtt puszkagolyó: szállt a langy napsütésen, átcsapott a lombokon zümmögőn, talán halál is volt benne: az emberek kissé összeborzadtak tőle. Elmúlt volna a nyár? - s kutatva az égre néztek. Lanker Izraelt egészen földerítette ügynöki útján a hűs légáram. Folyton loholnia kellett a városban s a reggeli hőségtől máris átizzadt az inge s a kabátbélése. Vastag szemüvege mögött földerültek a konkáv-lencséktől törpévé varázsolt szemgolyók: parányin tündököltek rajtuk a lomhán közeledő felhők. Csodálatosan nagy, csontos tenyereit összezendítette, mintha cintányérokka felelne a lelkében megszólaló dudáknak, amik ujjongva fújták: Hála az Egek Urának, hogy vége a nyárnak és jön a hidegebb idő, amikor jobb üzleteket lehet kötni...

Leszárítva verejtékét, fürgén sietett a „Főnix” főüzletébe... egy úr van ott, mondták neki, akinek sok pénze van s únja magát... nos, Lanker ép ezért vitte hozzá a rádió-, a grammofón-, a házimozzi-prospektusokat... Ám a Virág ucca küszöbén elakadt a talpalásiban: csinos nők rajozták körül... az ügynök nagyot hunyorított rájuk... aztán csak nyelte lépésről lépésre a hűs szelet...

A „Főnix” portálja előtt volt; kicsit felhúzta az orrát, mintha átszaglászna az üvegen: sikerül-e máma?...

- Also, Glück auf! - rebegette és benyitott.

Masa elnevette magát:

- Ó, vén zshivány! - s a szeme mosolygott -, milyen viccet árul?

- Később, aranyos kisasszonykám - s rásandított -, most legyen szíves beprotezsálni a főnök úrhoz.

- Nem lehet - mondta Masa -, alszik!

De Lanker nem akarta elhinni... egyszer már fel kell ébreszteni!

- Mi lenne, angyalkám - próbálkozott tolakodón -, ha én bekopognék, pardon, mondanám és kész?...

Masa kacagni kezdett s az iroda felé osont. Lanker az áratat mormolva, követte; táskáját föltépte, hogy a prospektusok kéznél legyenek: a rádió 810 pengő egész Európára.

- Szabad? - kérdezte dalolón s megbotolva csúszott be a küszöbön.

Masa már Taube fejét simogatta:

- Ó, édes gazdácskám, fáj?

- Egy kis napfény lehet? - faggatta a még mindig csukott szemű férfit.

- Ne-em - dűnnyögte Taube affektálva -, mars, mars...

Lanker összezsugorította az ajkát s minden ránca kiült. Na, ép jókor jött. Ez őt mingyárt kidobja, mihelyt ránéz.

- Nagyságos úr - kezdte -, a feje fáj talán?

Olyan bután csapott a kérdés Taube fülébe, hogy egész derűsen felnyitotta lomha, bevörösödött pilláit. Érdeklődve nézte ezt a kopaszt, amint kicsi s izgatott fejét előrenyújtja és leszáradt nyakán kiduzzadnak az erek.

- Ügynök - gondolta ásítva. - Elküldje vagy szóbaálljon velem? Odaintsen: most nem érek rá... még ha a lelkét is kiönti...

- Hát mit árul? - kérdezte mégis tőle és felállt.

- Húzza csak föl a rolettát! - csapott rá hirtelen az éppen beszélni akaró ügynökre.

Lanker fölrántotta a vállát:

- Bolond ez? Mi köze önnek a rolettához... Aztán: mégis elkapta a szalagját, cibálni kezdte s ügyetlenül kiizzadt bele.

- Nem megy! - kiabálta mérgesen és egyre rángatta a vállát s szórta homlokáról a verítéket.

- Masa! - szólt ki bágyadtan Taube s az odasiető lánynak parancsolta:

- Föl a rolettát! - s a fotójébe dőlt.

- Na? - s olyan jól esett neki, hogy most hibátlan nagyurat játszott. De közben ép olyan rosszul esett, hogy íme, nincs semmi a világon, ami jobban lekötné, mint ez a kis allűr. Hová is menne szívesen? Talán utazna? Merre? Volt már mindenütt!

Lankert mint az ostorcsapás érte a „Na?” s megindult rögtön:

- Hát, kérem, bevallom - s szétcsapta a kezét -, nekem (nem akarom megnevezni kik) hírül hozták, hogy a nagyságos úr unatkozik.

- Ú-úgy? - s Taube a fotójából fölbámult az elvigyorodó ügynökre.

- Egyszóval, az már igazán mellékes, hogy s miképpen, de igenis megtudtam, hogy a nagyságos úr nagyon is unatkozik. Azt is megmondták az „illetők”, hogy a nagyságos úr egy igen okos ember, de gyorsan kidob mindenkit, mert ideges... de hát élni muszáj - s itt lélegzési szünetet tartott -, hát nem venne az úr egy rádiót egész Európára? Egy grámofont? - így mondta - vagy egy házimozit s itt - szétmutatott - lehetne mozizni. A legprímább márkák - kiáltott fel, mikor Taube csodálkozva elásította magát - én garantálom - s verdeste a mellét.

- Három doboz ingyen túvel a grammofon? - szólt csöndesen Taube s nevetve legyintett. Már más is ajánlotta.

Nem volt előtte fontos, mit mond ez a figura, hanem annak örült, hogy épúgy fölrázta, mint a minap Novák. Rikácsoló, erőszakos hangjával, túltorz képével s ezzel a kigyulladt kevés hajával, bolondul nagy mancsaival: nem mindennapi majom volt.

Fintorgatva megkaparta a fültövét... s Lanker, látva az ijesztőnek beharangozott nagyúr jókedvét, vigyorogni kezdett.

Tauberá épígy hatott a különös figura; mintha villamosságot lehelt volna szét; nagy falánksága, buta ravaszsága minden mozdulatában benne izgult... elmosolyogtatta őt, mint a kisbabát a játék.

- Jó volna valamit enni, nem? - kérdezte őszintén az ügynöktől.

- A grámofon...

- Hagyja még... hogy is hívják?

- Én, kérem, Lanker Izrael vagyok, Lengyelországban születtem egyezer és nyolcszáznyolcvanban, - mondta harsogva.

- Hisz akkor annyi idős, mint én, - s végigmustrálta -, no lám, én még nem is vagyok rossz húsban.

- Ó, kérem, - mondta Lanker, látva, hogy csak nagy terefere után lehet üzletet kötni -, a sok nő tönkretette a tődömet - és sóhajtott.

- Micsoda? - bámult rá Taube.

Milyen ostoba volt, hogy idáig csak úgy beengedte s gyorsan kilökte az embereket és sohase beszélgetett el velük! Ha most ezt itt leülteti, elmeséli a galíciai zsidók kivonulásától egész a világ végéig a Lankerek történetét, akik között biztos volt csodarabbi, bolond s volt egy száz-éves öreganyja, aki halála előtt holdvilágnál kötötte a harisnyáit... s most még a nőkről is akar beszélni? Talán még tanácsokat is ad neki, Taubenak?... Na. Lanker, halljuk, mit tudsz?...

- Hány kalandja volt? - kérdezte.

Lanker egész összerogyott a válaszul adott sóhaj alatt.

- Ha én azt mind elmesélném... még le is csuknának érte a rendőrségen.

- Tetszik látni ezeket a gyűrűket? - s Lanker az orra alá dugta a fura ujját - tetszik látni az én aranyláncomat... szép, mi? - s a mellényéből kivett egy mammut aranyórát - no és ez?

Lanker kajánul kacagni kezdett. Lábhegyre szökött s vörösen égett az arca.

- Az ördög ez, - gondolta róla Taube.

- Ezt a szép nagy órát még az én boldogult apám hagyta rám, aki meghalt, még mikor a Löwy fűszeresnél inas voltam. Én akkor alig voltam tizenöt éves. Richtig - bólintotta - pont annyi. S volt a faluban egy nagy, drabális özvegy nő, olyan kövér, én meg ilyen picike voltam hozzá - mutatta. - Hát tudja - és elnevette magát -, megpróbáltam, de az engem úgy pofonvágott, hogy egész este csurgott az orrom vére. Mondtam a segédnek, te Majsi, az a nő engem úgy orron vágott, hogy én még elvérzem. A Majsi azt mondta: „Tartsd csak te a nyakad lefelé, majd én öntözni fogom vízzel és ne félj.” Tartottam a nyakam, ő meg locsolgatott vízzel s én egyszer csak azt kértem a víz alól: „Mondd, Majsi, hát hogyan kell beszélni egy nővel?” „Majd szólok a Löwy úrnak”, - kiabálta haragosan, - „mert te biztosan pénzt fogsz lopni a kasszából miatta...” Pénzt fogok lopni? - gondoltam egész éccaka - azt nem... hanem odaadom az aranyórámat. Odaadjam az aranyórámat, amit a boldogult atyám hagyott? Niksz! Cukrot vigyek neki, egy üveg rumot s egy fél kiló zsírt? Azt mind csak lopni kell. Na majd inkább oda fogom néki ígérni az aranyórámat, de csak ígérni fogom s nem odaadni...

Taube szédült a nevetéstől. Ahogy ez itt minden szónál fölugrott a levegőbe s huncut képpel eltűnődött a további mondatfűzésen és el is feledte a grammofónt, a rádiót... s amikor elmondta az özvegy meghódításának s kisemmizésének történetét...

Lanker belejött. S noha fecsegve s a kacagást kicsikarva beszélt, szavai alatt olykor sötéten és sápadtan feltűntek elbeszélése női, mint a magasán suhanó felhők árnyékai a földön. Olyan mélyre lehetett kuncogó szavai mögött látni a nyomorba, úgy mutatta könnyű zsákmányolása az emberek szörnyű kínját a falat kenyérért...

- S később, kérem szépen, később több helyen kipróbáltam ezt a metódust. Odaígértem az aranyórámat... legföljebb a végén volt nagy kravál, de az óra az enyém maradt... később vettem egy szép butont is... ami pénzem lett, kiadtam uzsorára... de zálogul csak ékszer fogadtam el... s így szédítettem a hölgyeket: No, nézze, asszonyom, ha magának kell egy szép briliáns-gyűrű, jöjjön föl hozzám ma este és punktum... mondja azt kedves férjének, hogy találta az uccán... ha a maga ura ki akar hajózni Amerikába s nincs útiköltsége: fáradjon fel hozzám, a hátsó lépcső melletti első ajtó alatt lakom... s adok magának egy hajójegyre valót... ha nem akarták hinni nekem... benyúltam az ingem alá, s kivettem a nyakamra akasztott zacskót, amibe a zálogba adott aranyak voltak... széthúztam, kicsit megcsörgettem... és mit mondjak: máris jött... és persze ment is... na és melyik fogja elmesélni, hogy ő jött és nem kapott

semmit? Nagy hírem lett: hogy én butont adok, egy aranyórát, meg rubint-gyűrűket és hogy nekem van tíz házam Bécsben -, itt már kifulladt s köhécseelni kezdett. - Tetszik látni: a végén a sok nő megette a tudómet.

A vörös csábító egész beleizzadt a beszédbe. S most egész közel lépett Taube füléhez:

- Most mesélek el egy igen pikánsat - és susogni kezdett.

- Maga nagy svindler - mondogatta Taube - micsoda szélhámos! - s megint kitört belőle a kacagás. Sőt, hirtelen úgy ki szeretete volna kacagni magát, mint még soha eddig. Szerette volna jól megrázni Lankert, hirtelen becsapni az ablakokat, feldönteni a székeket... maga se tudta, miért.

Kipirult arccal kérdezte:

- És még mindig...? - de erre Lanker olyat mondott szomorúan, hogy Taube már a szívét féltette a kacagástól.

Lanker is lekapta hihetetlenül vastag szemüvegét s hunyorogva törülgetni kezdte mocskos zsebkendőjével. Közben kifordult a zsebe, rongyos volt, mint alul a nadrágja is. Micsoda ronda alak és mégis!

- Hanem maga híres - mondta neki bosszantóul Taube -, magát azok közül egy se szerettem ám. Bizony - s a szeme közé meredt gúnyosan -, mind útálta és még most is undorodnak, ha magára gondolnak.

Lanker idegesen összeresztette. Mintha belemarkoltak volna a tüdejébe. Taube most jól megmondta, tessék. Mosolyogni akart, de hirtelen izgalma megköhögötte. S amint ott reszketett a szája elé tett tenyere mögött s többször kiáltotta:

- Jaj, jaj, Istenem... Tauben őrzítő düh futott át. Hogy fecsegett az előbb, hogy hazudozott, most meg fuldokol. Mit akar ez itt, minek köhögtele tele tudóbajjal az irodáját, menjen!

De Lanker kiegyenesedett:

- Hogy tetszett mondani? - kérdezte, új fonalat kötve a régihez. - Engem egyik se szeretett? Ez tévedés, kérem.

Ám úgy átütött beszédén a hamis hang, mint pattant húr a zenekaron... s szorongott, hogy újra elkapja a kellemetlen köhögés és Taube elzavarja, anélkül, hogy boltot csinált volna vele. Úgy szeretete volna hirtelen őszinteséggel megvallani Taubenak, hogy mindez rég volt, most már nincs pénze kikölcsozésre s hogy ez a pár gyűrű csak hajszálon csüng az ujjain s le kell koplalnia a megőrzésüket, hogy néha-néha beugraszthasson vele egy-egy cselédlányt. Olyan jó volna néhány pengőt keresni rajtad, Taube; de valahogy a szája úgy ráferdült már a trágárságokra, a hazugságokra, hogy nem tudta milyen hangon hozza ki magából a kérés szavait. Sűrűn pislogva csak bámulta: mikor löki ki Taube.

Taube mintha teleitta volna már magát csordultig Lanker figurájával s most színig töltött lelkébe nézne; mintha ott köhögne az alján s rikoltana másvilágszerűen minden szava a vörös ügynöknek:

- Magát senki se szerettem! - mormolta a fuldoklónak s olyan különös volt előtte, hogy ilyen vízzel és látomással való teltséget érez.

Aztán valami hasonlatosság is volt kettőjük között. Azonban mennyivel különb ember ő: nem tudóbajos! Szinte jólesett a kihízottsága a göthös ügynök aszottsága mellett. Meg aztán nem dadog olyan szerencsétlenül a finomabb dolgok s érzések fölött, mint ez. Ó, ő egészen más. Állandóan a kövérséget s a soványságot hasonlítgatta össze, mintha testben lenne az igazi emberi különbség.

- Hát, egyszóval, miért is jött?

Lankernak vágóhídon álló állatéra hasonlított a szeme. S ebben a félésben benne voltak az elmúlt zsványévei, mostani magánya s ráadásul itt volt még a tüdőbaja, ez a Bali Mihály.

Hirtelen jéghideg ür ült a két férfi közé elgondolkozón s fürtjei fagyosan lógtak a föld alá, ahol síri tócsák mosták.

Taube egészen elkomorodott.

- Nem kell semmi, - mondta ridegen s rosszkedvűen. Minden tréfának üröm az alja.

S mintha Lankerban, a mohóban is kihalt volna az ügynök. Fuldokolt az irodában s a beteg emberek nyugtalanságával menekülni akart.

- Se gramofón, se rádió, se házimozi, - motyogta azért bágyadtan s úgy fogta föl Taube fej-ingatásait, mint a vészharangzúgást: nem... nem...

S alig volt túl a küszöbön, Masa elébe bukkant:

- Na - kérdezte és csillogtak a fogai -, lesz házimozink, rádiónk? - s belemélyedt Lankerba... az ügynök szomorúan elfintorította az orrát.

- Nem - mondta -, hanem azért itt hagyom a névkártyám. Hátha...

Masa kezébe nyomta a címet:

- Maga egy aranyos - s a gyűrűs ujjával megcirógatta a lány arcát.

- Szép? - kérdezte s megcsillogtatta messziről. De hirtelen észhez tért; Taube úgyis elmondja az ő históriáját; visszahúzta az ujját:

- Hát a címem megvan, úgy-e bár? Na, jó napot!

Alig ért messzebb, ólmos képpel megjelent Taube:

- Elment már? - kérdezte nyugözöten.

- El.

Ajtócsapás volt a válasz. Masa elszomorodott. Félig mintha szerette volna Taubet, aki annyi pénzt adott, aki, ha lúdtalpú is volt, tudja Isten, igazában mégis csak jó fiú. „Beteg ez az ember? vagy meg akar halni? Csak nem?” Egy katonatiszt jött be: mintha belecsíptek volna, fölébredt, Taube levegő lett előtte s nevetve sietett a tiszt felé...

Taube lefeküdt odabent. Bámulta a dívánhuzat kínai házikóit s a kétkarú teamérlegeket benne, amelyek mintha billentek volna. Talán őt se szerették másért, mint a pénzéért? Hisz ez rosszabb Lankernál: a pénz mégis csak több a hazugságnál. A sok „szeretlek”, „imádlak” nem volt más a nőkben, mint az alkohol kiáltása az új ruhákért, új cipőkért. Csüggedten emlékezett arra, hogy egy fiatal kislány szeretője, aki belehalt az abortusba, nem őt engedte a betegágyához, hanem egy fiatal fiút s annak zokogott. Sóhajtott: micsoda multbeli dolgok ezek; miért hintődnek az agyából? Majdnem minden férfi megölt életében egy nőt: ki ezzel, ki azzal. És a bűnnel úgy van az ember, mint mikor gyönyörködve megy át a mezőn s közben százszámra öli a talpa alá került hangyákat, férgeket, tücsköket. Így járt ő is mámoros emberként: ment a város fölött, tiporta az ő „Főnix”-jét, talpa elnyomta sok munkása életét, beléjük fojtotta a tücsökdalt s jól járt, aki oldalvást kiugrott előle, mint a mezőn a szöcske.

Jó lett volna Masát behívni s lelkére beszélni: szerette-e őt valaha szerelemmel; aztán sorba mind... ó, de ezek kirínák a szemüket, esküdnének Jézusra, pokolra, üdvükre... Ám, ki hisz nekik... hát nem megcsalta és csalja mind... hát volt egy is, aki, mikor ő eltaszította magától, mégis hű maradt, búsult volna, várt volna rá évekig?... ha más gözmosóba ment, rögtön a

másik főnöké lett... A hétszáz szerető most olyan volt, mint a sötétséget hozó levegő, ami eltakarja előle a napot, az örömet.

Mikor már a kín kiült az arcára: eszébe jutott a felesége. Ám itt hirtelen fényesség sütött rá: hiszen az asszonya mint ágrólszakadt legényt ismerte meg; éhkoppon lovagló havifizetést; hozzá képest dúsgazdag lány volt; szép, tiszta, sötéten égő szemekkel... elrémült: hiszen csak a felesége volt az egyetlen, akiről biztosan tudhatta, hogy szerette őt szerelemmel. Lehetséges ez? S szeme előtt elgurult a hétszáz kaland. Ez az asszony évek óta túri a nők raját az ura mellett s munkába öli a vágyát; várja estéről estére haza s küzd, verekszik az üzemben, nincs nálánál jobb alkalmazottja! Hisz ő az, aki sírva, fohászkodva kért gyereket az égtől s akiben terméketlenül elhalt ez a vágy a beteg Taube miatt. Pedig milyen boldog fa lett volna ez az asszony, hogy hintázta volna ágait, leveleit, gyümölcseit és a földből s az égből szíva tápot, hogy növelte volna fölfelé az ő fáját, a testét naggyá, életét erős törzssé!

- Mi lenne, ha ma este hazamennék?

Fölugrott a dívánról.

- Masa! Taxit!

7.

Vacsora után Taube szivarra gyújtott s a kék füstön át csöndes nyugalommal figyelte mosolytól túlaradó feleségét. Fölbámult a feje fölött csüngő ragyogó üvegcsillárra, amin gyümölcsként szikráztak a függők. Amott fölfedezte a házasságuk első évében vásárolt régi festményt: a cifra aranyrámában egy ifjú fogta kedvese kezét. Majd minden érdeklődése megint a felesége felé fordult, aki bódultnak látszott s a szája meg-megremegett a belső örömtől. Ha fölnyitná ezt a két sötét szemet, mint egy-egy kaput, minő lélek áradna feléje, gondolta... de eszébe jutott Lanker... s tovább engedte szivarja füstjét bodorogni, hagyta, hogy csöndesen izgassa a közeli lefekvés gondolata s az a szép álm, amelyre számított. A fény nyugodtan áradt körülötte... a teljes némaságban ünnepélyesre gyúlt minden...

- Gyerünk - mondta ajkmozgatás nélkül, álomszerűen -, gyerünk abba a jó honi ágyba.

A hálóban mint egy finom ételt vizsgálta a kicsattanni akaró dunyhákat, párnákat. Csakhamar beburkolódzott s mint a fürdés tiszta vizét érezte az ágynemű jó szagát. Pár pillanatig csak ezt a fehér szagot szívta az ágyból és feküdt gondtalan. Aztán áthajolt a feleségéhez s megcsókolta a száját. Hát nem így kellene élni? Még akart valamire gondolni... ám puhán elcsúszott a ködben és alvásba merült.

Felesége szeméből magától estek a könnyek. Nem merte kérdezni: örökre jöttél? enyém vagy?... csak tűrte ezt az estét is, mint annyi magányosat... a belépő Taube, a vacsora, ködkép volt, de most, hogy Taube elnyúlt mellette az ágyban, fölujjongott mint valamikor régen.

... Hajnalban három zengő óraütés hangzott át az ebédlőből. Taube idegesen fölriadt tőle. A három mély óraütés úgy hatott rá, mintha három vakító lámpás tört volna össze a szeme előtt. Figyelni kezdett. Ujjával megérintette alvó felesége ajkát. A forró lélegzet becsókolta párával az ujj hegyét. De mikor áthúzódott a maga ágyrészébe: a három óraütés ijesztő villámlása és kialvása tovább foszforeszkált a lelkében. Az irodában sokszor az óramutatók szórakoztatták: a ketyegés makacsul, mint a pici szív susogta: é-lek-élek... De itt ráharangozott félszen az ajtó mögé zárt óra, feldúlta a szobák éjjeli csöndjét s rémült visszhangot ütött a sok furcsa csecsebecse fölött. Taubenak eszébe jutott, hogy ezt az órát barbár faragású alakok veszik körül, akik sötéten néznek maguk elé.

A papucsai búj. Megnézi. Fölgyújtotta az ebédlő csillárját: mintha a Nap gurult volna be a vékony villanyzsinóron, de a hajnali levegő fázós, ónos maradt a szobán. A derengés befátyolozta a bútorok vonalait. S a nagy csöndben mint üvegpadról kopogott végig az óraütések sarka; mintha az idő ment volna itt. Az óra a sarokasztalon állt; mélyében aranytallérrént járt és dobogott az inga. Az oldalán álló faragott legény meg leány táncoló lába a levegőben lógott, mintha meghaltak volna báljuk előtt. Taube nesztelenül közelített feléjük. Furcsa volt neki ez a forró tekintet, amellyel minden csepp árnyat, formát észrevett, meglátott s szinte életet fedezett föl mögötte. Mintha únva az embereket, most a törpék birodalmába ért volna, a hajszálfák sűrűjébe, a porszemszikkák hegységeibe. Látta ő a fal furcsa rajzát máskor is; egy-egy árnyék emberformáját, de most minden semmiség megszólítja őt.

Még a villanykapcsoló koppanására is különösen fülelve, fölgyújtotta a hordozható asztali lámpást. Odahúzta a karosszékét. Az óra barnaszínű figurái aranycsillogásúak lettek; harmattá vált rajtuk a lámpa szele és az apró fejek rávigyorogtak Taubere.

Taube elfordult tőlük s kutatta az emlékét, mikor is vette ő ezt az órát... karácsonykor - rezzent össze. De hisz akkor kimosolyogta a figurák ólmos táncát és azért vette meg, hogy elnevezhessen, ha rájuk néz majd. Lám, milyen szép így, virrasztó arccal lesüppedni egy karosszékbe az óra előtt és hinni, hogy szívünk helyett a pillanat dobog, míg lélegzésünk apró

sercentése löki arrébb a percek cifra karját. Milyen jó lenne a csöndes sírba is levinni az órát; halotti leplünkben várni, amint jelenti a reggelt, az estéli csillagot.

Taube a két karjára könyökölt. Milyen is lesz az, ha ő majd fehérbe borítva a koporsóban fekszik és fölötte csak az óra lélegzik. Fázott önmagától és szivarra gyújtott. A kék füst szállongott előtte, mint a föld téli gőze. Hová is került ő ezen a hajnalon; mintha nem lenne teste s a lelke áttetsző volna: átlátnak rajta a tárgyak tompa szemei.

Az óra fölé hajolt és lekémlelt a mélyébe: a sárgaréz fogaskerek megcsillogtak, amint rájuk sütötte a lámpafényt; a hajszálrúgó duhajan táncolt és énekelt alant; úgy vert az egész, mint az ember belül és zakatolva lökte egyik tag a másikat. Az apró sercenések szinte a jobbról álló táncoslegény csukott szájából röppentek ki; s mikor csattant valami lent, Taube káprázva várta: most mozdulnak mind az alakok táncra. Ám csak vigyázták a pillanatok zenéjét, sorsukba merevedve. Belül a sárgarézkerékek pihegve akasztották össze pirinyó körmüket és húzták egymást körtáncra szakadatlan.

- Táncoljatok, - akarta odasúgni Taube, de elcsüggedt. Az idő ketyeg, a szobor áll, de az egyszerű ember sóhajtva elhal körülötte. Legjobb volna visszamennie az ágyba, itthagyni ezt a különös, kicserélt Taubet a levegőben és a rendes Taubeval lefeküdni, aludni. Belenézett egy kezítükörbe. Nem ismert magára: mintha sápadt maszk fődte volna az arcát. Hol a csodában járt most, hogy ilyen furcsa? A lelke vitte? Hát van lélek?

Maga elé lehelt. S forróságát elfogta a tenyerével s összecsuksa őket. Ez volna ami elszáll, ha kimúlunk. Kinyitotta a tenyerét. Nyoma sincs.

Az óra hirtelen s meglepően felet harangozott.

- Harminc perc - s összerezzen -, összevissza ennyi idő telt el és mi minden rohant el előtte. Minek is éltem én ötven évig, ha minden örömöm, titkom s bánatom elgondolhattam egy fél óra alatt?

Összerezzen. A felesége állt előtte, hosszú, fehér hálóingében, mezítláb. Szinte párologott az ágy melegétől. Nézte a mezítlábas asszonyt, aki utána jött s kérő szemekkel nyujtogatta feléje a kezét, mintha visszahúzná onnan, ahová életében először látogatott el.

A sötétben leült az ágya szélére s lógatta a karjait. Aztán elaludt. Nem emlékezett rá, hogyan.

8.

Angelov fáradtan a reggel óta tartó benzintisztítástól, tizenegy óra tájban a kazánház felé tartott, hogy ebédjét föltegye melegedni a kazánok egyikére. De Novák rejtelmesen mosolygó arccal feltartóztatta s a vízsűrőbe vonta magával.

Itt minden átalakult, tisztább és rendezettebb lett. A szennyes falfestés hevenyészve ki volt javítva; az örökké szétdobált szállítólevelek egybefűzve vörösrézdróton függtek; a villanylámpán ernyő csüngött s tejszínű körte parázslott benne; a ruha nem szögön, hanem új nikkelfogasokon lógott. A „hú és a rendes” alkalmazott vonult ide be, aki sikeresen kiirtotta innen a svábokat és ezzel megmentette a „Főnix” frakkingeinek vakító tükrét a féregpiszok veszélyétől.

- Ül le, kérlek, - mondta Novák visszafojtott, túludvarias hangon, - néhány szavam lenne (s ebbe az úri kertelésbe egészen kipirult), mert úgy-e, te sokkal hamarabb szabadulsz, mint én esténként; sajnos, a munkánk egyformán sok napközben... tehát nincs időnk beszélgetni... ám mostan... lehet - s a kezei finoman szétimbolyogtak -, foglalj helyet.

Hátradőlt a székén és keresztbe rakta munkásbakancsba bújó lábait.

Angelov idegesen nézett jobbra-balra. Mit akar tőle ez a bakancsos páva, aki hetek óta szót se szólt hozzá? Minek hívta be? Hiszen emlékezhet, hogy azelőtt mennyit beszélgettek a szabadságról... a régi Novákkal... de nem ezzel itt, aki selyemharisnyába bujtatná még az arcát is; aki három órával többet dolgoztat az üzemmel és ép úgy magával cipeli esténként a mutatósabb lányokat innen, mint a régi mosómester.

Novák tágranyílt szemével akarta kifejezni, hogy ő most óriási úr és ide-oda tud siklani puhán, fölényes-kedvesen.

- Mondd, Angelov, haragszol te énrám? - és a másik szemébe nézett. - És azt képzeled, jogosan epéskedsz?

Angelov kényszeredetten hátrahúzódott: miért védekezik Novák, mit tett vagy mit akar tenni?

- Úgy-e, azt hiszed, ellensége lettem a munkásoknak, mert néhányat kidobtam és másokat hoztam helyettük az üzembe?

Megállt kimerően és tűnődő arcot öltött.

- Mit tudsz te arról, hogy mi mindent trécseltünk össze Taubeval? Mi mindent ígért ez a hájas koca - mondta Novák -, de nem adott meg semmit.

Gondolkozást mímelt. Elmondja-e, ami bántja. Mint az ébresztő csengő megszólalt benne a ravasz intés:

- Pszt... a szolgáladdal beszélsz, a tisztítólegénnyel...

- De, tudod, ilyenek ezek mind - halkan nevetni kezdett -, a szavukkal és a lelkükkel ígérnek: a kezükkel sose, abban pénz van! Erősödött a kacagása. „Ej - gondolta -, pletykáljunk egy kicsit. Fölényesen, mint a kaszinókban szokták.”

- Mondd, kérlek alássan, miért köszönsz te olyan hódolón kezeit csokolomat a Simonnénak? Tudod te, ki az? Mi a multja?

- Miért ne köszönjek? Az üzletvezetőnőnk!

- Nem, barátom - Novák elvigyorodott -, az csak egy... aki háromezerszer volt már Taubeé. Figyelj, mintha Taubet hallanád, ő mondta nékem:

- Te, fiam, Simonné...? Százszor felmondtam neki, lehordtam a sárga földig... de nem megy, nem lehet lerázni.

Angelov undorodva bámult Novákra. Csak fújd a pletyka léggömbjét, az tágul!

Novák Taube ígéreteivel verekedett magában. Keserűen megszólalt:

- De becsapott engem a főnök úr! Hallod-e, azt ígérte, hogy velem jár majd mulatni, nőket hoz nekem, megtanít szeretni, pénzt ad... hány hét mult el!... látod: még csak be se jött az üzembe! Kérdeztem, mit csinál: azt felelik, egész nap alszik az irodájában.

Csüggedés fakult az arcára. Megrázta magát.

- Igaz, azért jut, amire kell! Cc! A fizetésem nem éppen kehes!

- Igen - mormolta Angelov. - Hiszen jó a te sorsod, te Novák, - folytatta hangosan. - Amikor összetalálkoztunk a munkaközvetítőben, ép olyan rongyos volt a cipőd, mint az enyém. Pedig tél volt. No és most? Van vagy tíz szeretőd, mindegyikhez másik pár lakkcipőd, üzemvezető úr vagy..., hogy mersz nyögni nekem?

Angelov ingerülten csapta ki a mondatait.

Novák dicséretnek vette a korholást. Bólogatott a tíz szeretőre, a lakkcipőkre, összevonta a szemöldökét s kellemes cirógatást érzett. Közben a keze, mint a játékos macskáé, ott incselkedett az asztalfiókján. Hol kihúzta, majd lopva visszatolta. Valamit rejtegetett benne.

Aztán hirtelen betelve azzal az örömmel, hogy ő ki és mi lett: diadalmasan kirántotta a fiókot:

- Ide nézz, Angelov öcsém!

Egy tízágú, ezüst kupakokban végződő cigarettaszipkát emelt ki a fiókból: tíz fehér cigaretta nyúlt elő belőle.

Novák egész közel hajolt a meglepődött vegytisztítóhoz és lassan keresztbefonta a karját. A gyönyörűség kuncogott benne halkán, a szemei feketén ragyogtak az ajkai közt megrezdülő szipka fölött.

Több gyufaszálat egybefogott és roppanva gyulladt ki valamennyi foszforkoponya: a sárga láng libegve végigvándorolt cigarettáról cigarettára.

- Mondd, komám... őszintén... jó? igazán jó?... kimenjek így a műhelybe?... ezért hívtalak be...

Angelov mosolygón mulatott. Furcsa bolond ez a Novák! És csak bámult, mikor Novák katonai derékszíjat húzott a kék munkásruhájára s egy kis fekete sipkát szúrt a fejebúbjára és mélyen leszívta a tízágút. Maskara volt, de az élettől tüzelt, hitt a kosztümjében, hitt abban, hogy ezzel megőrjíti a „Főnix” vasalónőit s galléros lányait.

- Érdekes, ejnye, érdekes - s ingatta a fejét Angelov.

Novák legyintett s ledobta a sipkát.

- No, nemcsak ezért hívtalak be. Te valami kocsmás házban laksz, ahol éjjel-nappal üvöltenek a részegek. Úgy-e, föl is mondtál már? Azért van nálad az a nagy táska, abban vannak a cókómókaid, úgy-e?

- Igen - vágta oda sértődve Angelov -, a saját ruhám van benne, meg...

- Figyelj csak. Másról van szó. Egy igen jó lakást tudnék ajánlani neked. Mingyárt asszony is van hozzá - mondta mosolygón -, nem megvetendő nőcske. És olcsó! Egyetlen baja a helynek, hogy a negyedik emeleten van. Tudod, én elköltöztem a második emeletre, egy igazi úri házba! Amit ajánlok, az az én régi lakásom. Igazán jó volt. Tapasztalatból beszélek. De az ember persze tovább megy, előre. Hanem neked lenne hozzá kedved? Leírjam a címet?

Angelov bólintott. Igen, van hozzá kedve, ép ma este akart nekiindulni a lakáskeresésnek.

Novák derülten nézett rá:

- Hisz akkor pompás. Ugyanis engem megkért a szobaasszonyom, hogy úriembert hozzak magam helyett... rád gondoltam, öreg...

A karkötőórájára nézett:

- Mingyárt indulás. Délutánra festés van nálad? Te, megvallom, nagyszerűen győzöd. Ettél már? Nem? Hát menj, természetesen megengedem, hogy tovább tarts ebédidőt.

Újra fölvette a cigarettaszípkát:

Angelov bólintott. Igen... igen... ezért hívtál? S nagy szárazság ülte meg ettől a figurától a szívét.

- Köszönöm a lakáscímet, - mondta.

- Szívesen, szervusz!

- Szervusz!

Mind a ketten vigyázzba álltak, mint a katonatisztek: a sarkuk összekocant, úri módon búcsúztak. Angelov fanyar lélekkel nyitotta ki az ajtót s gyorsan becsukta maga után. Mintha félt volna attól, hogy a beszélgetés szavai kiszállnak utána s tovább gyötrik. Micsoda majom lett rövid idő alatt ez a Novák!

9.

Mikor Angelov súlyos táskájával kilépett a kapun, az estéli levegő hűs érintésére szinte fölébredt. Odabent gőzölgő munkás volt, akit lekötött a munkája. Idekint felnyíltak a tószínű szemek: a sok ezüstszakállas alak, földet söprő kaftánjában beleragyogott. A mellékucckák leföli baktató ócskaruhakereskedői, hirtelen kitörő zsvajuk, amint a vevők után futnak, egészen addig rángatva a kabátjukat, amíg a másik boltos ki nem kapja kezük közül... izgatóbb, szabadabb élet volt! És menni lehetett, tetszése szerint, akár mennyit. Nem volt leszögezve a sárga mosóasztalhoz, sem a „Főnix” szűk helyiségeihez. Aztán a műhelyablakon át alig lehetett kivenni a napok delejes színét: elfogták a házfalak. Idekint az ingét mutatta az ég és ha kijebb sietett, ott már mezítelenre vetkőzött előtte. Homályos felhők között guggolt a néha arany-színűre kivilágított Vár. Tőle jobbra és balra hegyek íveltek, erdők s mint az égő gombák lángoltak rajtuk az apró kunyhók lámpásai.

Amint most az uccák kanyargós sorain haladt s őszi szellő verte a vállait: keserű szájjal gondolt az anyjára, aki két évre apja halála után újból férjhez ment s róla hallani sem akart... nem segítette őt se pénzzel, se élelemmel. Így került Angelov, mesterséget keresve, véletlenül egy kis kelmefestő műhelybe inasnak; itt ismerte meg Novákot, akivel együtt szabadultak. Legtöbbször csak ágyra járó volt: nem telt többre a fizetéséből. S most, hogy külön szobát tudott bérelni végre: rosszul választott. Kocsmá volt a házban, ahol egy téglagyár munkásai mulattak és ordítottak egész éjszakán át. Szállásadói tótok voltak: szegények, sok apró gyerekkel, akik állandóan bőgtek.

Ezért sietett reménykedve a Novák által megadott lakás felé. Mintha minden lépése elszakadni segítette volna magányos, szomorú múltjától. Annyira nem történt idáig vele semmi jó, hogy ennek az új lakásnak az elérése: álom volt neki, ami felé vágyódva loholt, súlyos táskáját váltogatva a karjain. Oh! hogy végre egy olyan szobában alhat majd, amelyik tiszta, csendes... és egy asszony is van ott... borzasztó így szeretőt kapni a szobabér fejében... de ő ezt az asszonyt szeretni fogja... összesimítja kettőjük lelkét hosszú estéken át, amikor elbeszélnek egymásnak szomorú életük állomásait.

Egy péküzlet kirakata állította meg. A pult előtt rövid gatyában a lisztesképű pékinas állt, hátán a kenyereskosárral. Átpillantva, éhséget érzett s belépett a boltba. Zsemlyék s kenyerek szaga fogadta és egy nagyon csinos, szőkehajú kiszolgálókisasszony.

- Hisz itt egy angyal oszt fél, egész s negyed cipókat, - gondolta, erősen bámulva a kiszolgálólányt.

Derülten kért egy szép rozscipót s játszón lecsöngette az érte járó ércpénzt.

Odakint frissen belefalt a ropogó héjba. Semmit se szeretett jobban a kenyérnél. És más-különbén is a folyó mellett járt; messzi muzsika hangzott a hídpillérek alól; a gyöngye szél a hullámokból fütyült, mint az ifjú rigó...

Végre odaért a négyemeletes házhoz, ahol Novák lakott eddig.

Lebegtető jókedvvel haladt át a sötét emeleten. Mi lenne, ha egy porcellánajtó várná, olyan vékony, hogy a mögötte égő rózsaszín lámpások áttüzelnének rajta? És halkán benyitva, ott ülne a szőkehajú asszony, aki mosolygó gyereket ringatna.

Kipirult arccal ért a negyedik emeletre. Ez az? Ez lenne a porcellánajtó - s elmosolyodott a barnára festett bejárat láttán. Bekopogott és választ várt. Mi az, talán nincs itthon senki? Kissé megrázta a kilincset.

Végre kipattant hevesen az ajtó és valaki mögéje sodródott esetlenül. Sötét volt. Angelov megállt a küszöbnél és bekiabálta:

- Jó estét kívánok!

Egy nyúlós, nyafogó férfihang motyogta:

- Kialuuudt a gyeeertyáám!

Hallatszott, amint gyufát próbál gyujtani. Dünnyögött. Fordítva akarhatta sercenteni a szálakat. Végre apró láng lobbant s erősebb fénnel a gyertya. A rőt fény körében egy parasztfej vigyorgott, a nyakába vastag sál volt tekerve. Bár a kajánság az egész arcát bezsírozta: minden kis vonása külön gúnyolódni látszott. A szája rögtön megvetően biggyedt el; tompa orrával odaszimatolt Angelov felé és egyszerre csak elkezdte mozgatni a füleit.

- Az ajtóót - nyujtotta nyafkán a parasztkülsejű -, huzat van - és megint a fülét mozgatta.

Angelov belökte, de a kilincsen hagyta a kezét. Biztosan rossz helyre tévedt.

- Kérem - kiáltotta ingerülten -, én egy szobát akarok kivenni, Pipe asszonytól.

A másik erre lenyúlt a földre. Angelov utána nézett és látta, amint lomba karjaival két hatalmas utazókosarat húzott hátrafelé. Aztán fürgén az asztalhoz kapott és egy ellenzős sapkát nyomott a fejére.

- Késő, - felelte és prüszkölve felhúzta a szemöldökeit.

A mutatóujjával a mellét kezdte ütögetni:

- Én... én... kivettem!

Angelov rögtön elérte s elpirult. Ohó, későn jött az ifiúr, a szoba már az enyém!

Angelov akaratlan kíváncsisággal föltépte a szoba ajtaját. Hátha odabent van az asszony és megkérheti, hogy dobja ki ezt a szörnyet.

A férfi mögéje osont, mintha egész közlől akarna gyönyörködni a szép ifiúr csalódásában: „Nincs!” és megrázta tunya fejét és ő lépett be büszkélkedőn, magasra emelve a gyertyát. A falak kékre voltak meszelve és megnyugtatón hatottak a szemekre. Egymás mellett feküdt két megvetett ágy... a szoba pedánsan tiszta volt és egy Madonna-kép díszítette. Angelov rá akart támadni erre a férfire, ráígérni a lakásra, a különbözetet neki adni haszonnak, csak menjen innen, csak adja át neki. Aztán mégis csak hátrafelé húzódott, mint a rák és esetlen állatnak érezte magát, amelyet egy idegen akarat mindig visszafelé mozgat és helyére bűdös szörnyeket telepít be.

Nem is köszönt el. Futott a lépcsőkhöz.

S úgy süllyedt alá, mint ólom a vízbe. Évek tompa, elhallgatott fájdalmai szakadtak föl Angelovban lenn, az uccán.

Ez a paraszt, aki talán egy nappal előbb vette ki a szobát, lehúzta ezt az asszonyt, akit az ő vágya és szerelme fölemelt volna. Volna, volna... az ördögi akarat mindig gyorsabb néhány pillanattal, mint a jóság...

Vitte a táskáját uccákon keresztül. Már mind a két karja fáj tőle. Estéli köd kezdett alászállni a forró nap után, ez a tébolyra emlékeztető világlehellet. Fázott. Hiába volt forró a nap, az erdőbe nem mehet aludni, mert meghülne. A ligeti padok nyirkosak és amúgy is fölkeltenék a rendőrök. Nagyon nyomorultnak érezte magát. Hát így sikerült neki az elszabadulás a régi környékről, ahol árva ifjúságát töltötte s a kocsmaszagú háztól... itt kószál céltalanul az uccán... Maga elé bámult keserűn s megrezzent, ha egy-egy fekete alak lebegett eléje, majd eltűnt

mögötte az estéli ködben. Az uccai lámpások méregzöldek voltak, mint a víz alá merült rézgombok. A kocsik tompán dübörögtek a környéken. Mintha hirtelen borult fehér álomban járt volna, ahol elfagy a lélek... s akárhogy okoskodott, mindenért csak az életet tudta okolni, ezt a születésben, halálban egyaránt véletlent! Egy sáros uccába jutott. A mély és nedves keréknyomokba tiport. A cipőibe víz csurgott, a nadrágja sáros lett. Nem bánta. Jól esett ez a piszokbanlépdelés, a sár nehéz tapadása a cipőin. Szándékosan elakadt benne, mint akinek immár kifáradtak a lábai, hogy tovább menjen az életbe. Így állt sokáig, csalódva, könnyeivel küszködve.

Mikor fölindultan kimozdult a sárból, esztelen vágyat érzett, hogy még jobban tetézzé a kínjait. Dühöngeni kezdett, csépelte önmagát és végül fölkiáltott: „Meghalni! meghalni!” - Olyan panaszosan kiabált a csöndes uccában... mint a tűzbe került állat, úgy nézett körül: hol találná itt meg a halált?

Remegő térdel álldogált, aztán nekidült egy oszlopnak.

„Életveszélyes! Magasfeszültségű áram!” - hirdették az oszlopon a fekete betűk.

Angelov nézte a kicsi zománckoponyát és a keresztberakott lábszárcsontokat. Haját verdeste a fehér köd...

A táskája most halkán szétpattant és nem tudta becsukni többé. Hóna alá fogta, míg a másik karjával a verejtéket törülte homlokáról. Szédülten odébb indult. Miért remegett még most is az ökle, ha visszagondolt a vigyorgó parasztra? Az az asszony talán fölriad ma éjjel és érzi, hogy valaki sír érte az uccákon át. Hátha megérzi, hogy szeretik.

Ez a gondolat megnyugtatta a lassan csillapodó Angelovot és valahogy visszaformálta. A feje oldalt billent, mintha a szomorúság keze hajtotta volna félre.

- Aludni - gondolta - vagy talán inni?

Ki ad majd neki szállást, ha a saját harcától rongyosan, szétszakadt táskával belép valahova?

Mindegy, aludnia kell. S leste a sötét kapualjak céduláit.

„Egy tisztességes fiatalembernek...” Itt bement azonnal. Kézzel kitapogatta az ajtó fölötti számokat. Kilences szám: itt van. Még ég a lámpa. Rajta! Fáradtan bekopogott. Közben a pénzéért nyult. Ha gyanakodnak, mingyárt az asztalra teszi s valami kifogást mond, mert ilyen sáros.

Félrehúzódott a fehér függöny s mögüle egy öregasszony kukucskált ki.

Mintha habozna, hogy beengedje-e a látogatót.

Végre beengedték. Ordítani kellett a töpörödött asszonnyal, mert az süket volt. Nehezen értette a szót: szorongva vizsgálta a mocskos, csatakos Angelovot és folyvást a szétrepedt cipőjét nézte, amelyből ki-kibuggyant a sár.

Csak amikor a pénzt a kezébe adta és elordította, hogy autó gázolta el és aludnia muszáj... csak ekkor enyhült az anyó ijedt félelme.

Ajtót nyitott Angelovnak s ez holtfáradtan roskadt az ágyba.

Amint Angelov bement, az anyó egy lapát szemet dobott az éjjeli tűzre. S lefeküdt nyögdécselve a padlóra vetett matracokra. Néha erőlködve fölemelte a fejét és bénán áthallgatódzott. Persze nem hallott semmit. Csüggedten felsóhajtott, bizakodva keresztet vetett és panaszosan elmotyogta a Miatyánkot. „Szabadíts meg a gonosztól!” - ezt hangosan kiabálta, hogy meghallja az új bérlő is!

S elaludt, közel a szoba ajtajához, mint a süket kutya, amelyen átléphet a gyilkos, a tolvaj, a halál; nem hallja, nem jelzi éber ugatással, hogy ébredj gazda, ébredj, közeledik a Rossz!

10.

A Nap lerázta magáról az őszi felhőket, s most merő tüzrel bámult a földre.

A máskor lomha Taube izgatottan járkált irodájában föl s alá. Nem szokott ilyen korán fölérni. Ma valami furcsa nyugtalanság fölverte. Már öt órákor talpon volt... Mi lenne, ha most lemenne az üzembe, gondolta... ilyenkor megy be a fűtő... hogyan kezd a munkájához. - Töprengett. Már nem is emlékszik rá, oly rég nem látta. Milyen hanyag főnök lett, milyen lusta, fáradt ember!

Önbizalma fenéig megingott töprengései alatt. Rájött, hogy egyetlen jóízű pillantás se éri őt ingyen; senki se köszön neki érdek nélkül... s a bókok!... ó, jaj...

Ma délelőtt lesz a Kelmefestők és Gőzmosók Egyesített Ipartestületében az elnökválasztás. Taube már régen megkezdte az agitációját... először csak unaloműző tréfából. Mi az néki, az ilyen elnökség! Ha akarja, hát csak természetes, hogy ő lesz az elnök. De most belátta, hogy a dolog nem is oly egyszerű, hogy a „vörös” pártnak, meg a „bugeroknak” igenis elveik vannak. Fojtott dühvel, túlzó komolysággal ment már neki a játéknak. No majd megmutatja!... Egy Weisz nevű göthös kis mestert szerzett meg agitátornak; jól fölhízlalta pénzzel. Hadd érezzék rajta messziről a pénzszagot. Őt nem akarják elnöknek? Majd meggondolják, mert a festékekért s más vegyszerekért váltóval kell fizetni s arra egy jó kezes is kell aláírónak... S Taube följánlotta magát válogatás nélkül. Végül is Taube és egy Markovics nevű képesített mester lettek az elnökjelöltek... A kis Weisz nevetve mesélte Taubenak, hogy az antiszemita mesterek milyen szegényes cécókat tartanak szombatonként. Alig van boruk. És ő ilyenkor közéjük ül... rendel... fizet. S a szomjas torkúak hamarosan elfelejtik, hogy Taube zsidó... még éltetik is néha, ha berúgtak már...

- No, - gondolta Taube - meg fogtok választani engem... ti fogtok megválasztani, gőgösek, ti, akik a „Főnix” megalapításakor tagul se vettetek föl... mert kontárnak hívtatok és zsidónak.

De ez a gúnyos fölény már napokkal ezelőtt eltűnt Taubeból. Látta a fontoskodó sürgést, forgást a testületben s hallotta az ellenpárt agitátorainak egy-egy megjegyzését. Fölforrta a vére s egyre fontosabbnak tetszett már ő előtte is a jövő elnöksége.

Tizenegykor kellett Weisznek eljönnie a mesterekkel Taubeért, ha elnök lett. Fél tizenegy volt most... s Taube még mindig föl s alá járt az asztala előtt. Hátha leszavazzák, kínozza a gondolat s mérhetetlen áldozatkészséget érzett magában arra az eshetőségre, ha megválasztják... valami nagy célt látott abban most: elnöknek lenni, élén állni egy egyesületnek, másokért, egy iparért küzdeni lankadatlan...

Pont tizenegykor már a telefonja elé ült. Az ablakok nyitva voltak: a fény verítéket csikart a homlokából.

Aztán megint fölugrott.

- Csak tudnám már az eredményt - morfondírozott izgatottan -, miért nem várom be nyugodtan? Miért izgat föl ez a választás? Hát fontos nékem ez? Gazdagabb lesz azzal a pénztárcám? És ezek, ha meg is választanak, úgyis csak a pénzemért teszik, amit Weisz varázsolt át pörköltté, borrá, likőrré.

Elébe emelkedett az egész ipartestület: olyannak tűntek előtte, mint a mindig részegek, akiket a sok benzin, anilin, a fojtogató vegyszerek ijedelme félig bolondossá tett, álmokórosokká, akik átnagyzolják hónapjaikat.

Most kopogtak az ajtón. Taube szíve nagyot dobbant... A Weisz volt, pityókás fényű szemekkel. A szájából erős borszag dőlt. A két lépést úgy tette meg, mintha átlépné velük a Himaláját. Taube kutatóan kereste mögötte a küldöttként jövő mestereket, de senkit se látott.

A pislogó mesterre meredt. Annak pedig, mintha másutt fölbiztatták volna, szokatlan bátorsággal csikordult meg a hangja:

- Hát kérem, Taube úr! - s megtörölte a homlokát, mintha a gondolatait símítaná el ezzel - nix!
- s a vállát vonogatta, míg Taube szája egészen elferdült az izgalomtól.

- Enni ettek jól, inni is ittak - s mutogatta a kortyolást s a falatozást, majd mintha elvágta volna torkában az éles hangokat, hirtelen suttagó könyörgőre fogta:

- Bocsásson meg, kedves, drága jó Taube úr, bocsásson meg nekem - s mindenáron kezet akart csókolni -, de Markovics lett az elnök! Ő, az ökör!

Most már sóhajtás volt a hangja s mintha leeshetne: a banketteken összehízott kicsinyke tokájához kapott - s rádöbbsent, hogy ő berúgva jött ide, mintha diadalt hirdetne... de mit tehet erről is, mikor a pokoli mesterek magukkal vitték a kocsmába s negyedóra alatt három liter bort öntöttek belé s így küldték el Taubehoz a hírrel: megbukott.

Taube hatalmas lökéseket érzett magában. Mintha ki akart volna ugrani belőle egy fájdalmas alak, hogy panaszaival berohanja a várost. Képtelen volt megszólalni, csak engedte, hogy remegtesse az izgalom. Ez a részeg hírhozó megmutatta, hogy kelepcebe csalták: látta, amint most is dörögve röhögnek rajta a mesterek, kiszámolják a sok potyát és majd megfúlnak azon, hogy őt milyen szépen leszavazták. Torkán érezte a gyűlölet kését.

Olyan hangosan kiabált, hogy Masa rémülten befutott s a kis Weiszben látva a düh okát, kifelé rángatta az egyre hápogó részegét:

- Csak jöjjön, csak jöjjön - húzta -, mert még megöli magát.

Meg volt ő is rettenve. Taube eddig a legnyugodtabban húzta és tolt az embereket s íme, most az öklét rázza s úgy néz maga elé, mint akinek rögtön elfut az esze.

- Hát engem mindenki útál? Hát már ezeknek se kellek? Ki vagyok én, hogy engem mindenki leszavazhat?

Vad járkálásba kezdett a szűk irodában.

Dörmögését nem lehetett érteni. Mintha valami keleti imát mormogna... suttagott... majd kiáltott egyet.

- Tudni akarom, - sziszegte megfélelkezve mindenről - tudni akarom, hogy ki szeret engem.

Majd a diványra dőlt s mint egy csendesülő zokogás, viaskodott magával.

Mikor este hétkor zuhogva legördültek a viráguccai üzlet redőnyei, három kis hordó sör s egy apróbb boroshordó szomorkodott az iroda ajtója mellett. Még reggel hozatta ide Taube. Nagy dáridóra készült. Hadd mulassanak a proletárok is egyszer. Hadd lássák, érdemes ő az elnökségre. A csinosabb nőknek már tegnap megmondták, hogy ma itt kell maradniok egy kis külön munkára. Az üzletvezetőnő vitte szét a megtisztelő parancsot.

Most tanácstalanul álltak a lányok a lehuzott redőnyök mögött. Mi lesz? Kipirultan várták, hogy Masa mikor jön ki Taubétól s milyen hírt hoz... A Főnix ura azelőtt gyakran rendezett itt vidám estétet, zárás után. Valamennyien berugtak s a dáridó hajnalig tartott. De reggel azért pontosan bedurrantak a gázvasalók... Masa és a többi kiszolgáló kisasszonyok hatalmasan bepúderozták, kifestették magukat s a vevők jöttek-mentek rendesen.

Csoportba gyűlve, meghökkenten lesték a kis irodaajtót. Már nagyon felkészültek a murira és csalódva hallották, hogy beteg lett az öreg s mint egy eszelős sír benn Masa karjai között.

Mikor elunták az álldogálást, letelepedtek a ruhásbatyukra és suttogva beszélgetni kezdtek.

Az egyik lány pedig ráült a söröshordóra s úgy tett, mintha korsót tartana a kezében és inna a sörből. Aztán a fejét kíváncsian odahajította az irodaajtóhoz és hallgatódzott. Taube lassú, ziháló szavai szűrődtek ki... és Masa rémült hangja... a lány egyideig fülelt, majd fölállt a hordóról. A pulthoz ment, ahol az ételhordója állt, kedvetlenül lehajolt érte s fanyar grimászt vágva a kijárat felé tartott.

Erre a többiek is elindultak. Az utolsó leoltotta a villanyt és csöndesen behúzta maga után az ajtót...

11.

Ilcsi néni riadtan kószált az uccákon hetek óta. Pufók arca leszikkadt és teljes fehérségét mintha az epe sárga színe festette volna át. S ha dromedár testén nem is látszott a soványodás: valami árnyékszerű gyöngeség lengte be az alakját s tömpe ajkain jajok törtek a ködlő levegőbe. Volt egy gombnyi barnás szemölcs a két szemöldöke között, ami kicsisége ellenére is mintha szemet szúrt volna mindenkinek. Ez a szemölcsféle burjánzóban volt és viszketón fáj; majd mintha szétvetné valami gennyes gőz: kezdett kihaladni s gyulladtnak látszott. Ettől a nyugtalan folttól Ilcsi megriadt, úntalan rácsilllogtatta a zsebtükrét, hogy ideges pillantásokkal újra és újra megvizsgálhassa. Úgy tűnt föl, hogy az egész folt állandóan nő és mintha nagy súlya lenne: kissé a bőrbe süppedt. A fölényes Ilcsi néni, a veterán, szinte szorongva púderozta, semmi módon sem akarva, hogy a kolléganők vagy mások észrevegyék. De a fehér púderlepel lepergett a homlokáról és a folt fáj, nagyon fáj.

Behájasult szemét meresztgetve szuszogott végig a kültelki uccákon, lankadatlan izgalommal kutatva egy lezüllött orvos után, aki éveken át a legszerelmesebb vendége volt. S amikor ráakadt egy pincekocsmában: lelkendezve fölkapta az orvos részeg kobakját, erővel talpra állította és haza vitte a lakására. A bódult férfi mintha föléledt volna az ismerős nő láttán: gyönyörködően elnevette magát.

Ez a sovány, hatalmas termetű alak: Dr. Kritz nőorvos „volt”. A „volt” szócska jellemezte az életét; volt: izomtól duzzadó hatalmas tornászalak; volt: elegáns úr és minden más, ami élő és egészséges, de csak „volt”. Mint nőorvos biztos kézzel végzett abortusokat; tanult, fejlődött; úri családból nősült.

De a doktorban ellenállhatatlan inger élt a lompos, a szurtos cselédlány és takarítónői típusok iránt és néhány hónapi házasság után kitört az első botrány: az ifjú férj megostromolta a tenyeres-talpas szakácsnőt. Két hét múlva a szobalány tett sírva panaszt a nagyságos asszonynál. A doktor megfogadta, hogy kiirtja vad szenvedélyét; lesütött szemmel járt és kelt; majd cselédruhába öltöztette sirdogáló feleségét; a sápadt nőnek poroló ruhával, söprűvel a kezében kellett fogadnia... Kritz vesztére, áthaladva a Virág uccán: lopva fölemelte a járdára szögezett tekintetét s szeme oly vadul kezdett szikrázni, mint még soha: Ilcsi néni topogott előtte. Valóságos dühroham sodorta a nő felé. S a nagy ágyban (amely előtt most emlékező borzongással állt a doktor) Ilcsi néni mosolyogva hallgatta végig a doktor vallomását. Ilcsi néninek (kezdő volt még akkor) nagyon imponált, hogy egy nőorvos lett a vendége. Eldiskurált vele kedvesen: okosan faggatta, tanácsokat kért. S így szót-szóra lopva ki a férfiből, eljutott egy ajtóhoz, amit az orvos idáig öntudatlan, félve zárva tartott s elég volt egy szezámi, disznó mondat: a bűvös ajtó fölnyílt s a rejtett vágy előbújott mint a fantom.

Az orvos lázas szájjal vallotta be, hogy szeretne rugni, mint a lovak, harapni, mint az orosz-lán, üvöltve inget szagatni s padlón, vagy kint a mezőn, erdőn kéjelegni. Serdülő korban, mint vidéki fiú, végignézte egy istálló párzását.

A doktort fölizzgatták a saját szavai. Szeméből vad, panaszos tűz lobogott elő. Fojtón nyöszörögte:

- A feleségem sose engedi...

S mivel Ilcsi csak vihogott rajta, az arca vörösen eltorzult, a fogait kezdte csikorgatni és többször, fájdalmasan kiáltozta:

- Ne alázz meg, ne alázz meg, könyörgöm, ne...

Ilcsi néni talán kilöki a férfit, ha az ő kemény szívében is nem kalimpált volna már egy kapzsi vágy. Évekkel ezelőtt a villamoson utazott és mellette két színésznő-külsejű hölgy diskurált. A kocsirol látni lehetett a közeli hegy szép villasorait és a két nő irigy kacagással mutogatta egymásnak a legszebb villát:

- Ez is abból szerezte - suttogta az egyik gúnyosan.

- Nem is a művészetéből - legyintette a másik.

Ilcsi néni még fiatal volt nagyon: pályája kezdetén állt és ez a márvánnyal borított palota, a nagy színes kert, hirtelen a szívébe bújt a hegyről, egy ilyen pazar villa lett az ő szíve, ezért vert szerelem közben, ezért élt a bordélyban, ezért tett meg mindent, hogy majd meglegyen egyszer a palota.

Ez birta rá, hogy maga mellé édesgesse a doktort végzetesen; ám a taksát egyre följobb srófolta és a kapott pénzeket kapzsin zsugorgatta. Nem volt rest kiszuszogni szántóföldekre, vagy megbujni egy istálló mélyén, hogy a búsás díjat megkaparintsa.

Az évek folyamán lezüllött mellette ez az ember: nem bánta mi módon, csak pénzt harácsolt és hordta Ilcsinek. Írt morfiumot, gyártott hamis bizonyítványt, míg végre egy haláleset börtönbe dobta s egy újabb törvényszéki tárgyalás elvette a diplomáját. A nyolcévi börtön után úgy tengette az életét, mint a bűnösök szokták: kilökve mindenhonnan, megint a bűneihez fordult. Összeállt a bábákkal, dolgozott nekik, sápot húzott tőlük és haszonnal kártyázni kezdett. De az óvatos Ilcsi néni egyre ritkábban engedte magához, mindig följobb hajtotta a taksát és a kevés pénzzel jelentkező embert kegyetlenül kidobta. Kritz akkor kezdett inni bánatában.

S most ismét itt ült Ilcsi néni szobájában s azt hitte újra kezdődik a régi...

Ilcsi néni hagyta, hadd bámulja ki magát; pedig az ő szíve még vadabbul vert a kíváncsiságtól; az orvosok nem mondanák meg neki az igazat, de... ebből ki lehet szedni mindent. A férfi szinte öntudatlan nyujtogatta eléje a karjait... odalépett hozzá, átfogta a fejét és szájon csókolta.

Ilcsi néni duruzsolva elébe guggolt és megsímogatta a remegő kezét:

- Ide nézz, te - tört ki belőle az izgalom -, ide nézz... ne hazudj... mondd, mi ez?

Kritz lobogó tekintettel nézte néhány pillanatig a fekélyes foltot: a szája táncolt a kimondandó szótól.

Ilcsi néni rémülten leste, hogy remeg a részeg teste és végigfutott rajta a hideg.

A volt doktor sokáig bámulta a kis foltot, aztán kétségbeesetten megrázta a fejét.

- Ilcsikém - szólalt meg rekedten s az ujját rányomta a fájó foltra -, ez rák!

Ilcsi néni ijedtében akkorát ütött az ujjára, hogy Kritz fölszisszent a fájdalomtól s most már latin szavakat zúgva, orvosi citátumokat bömbölve, magánkívül bizonygatta, hogy igenis bőrrák, rák, biztosan az, meg mer rá esküdni... és már esküre is emelte vékony karját...

Ettől a naptól kezdve Ilcsi néni heteken át ivott.

Makacsul púderozta, egyre púderozta a lassan fekélyesedni kezdő, ezüstpénznagyságú foltot; és megdöbbenve vette elő a centimétert, hogy keblei bőségét mérje, combjai, karjai vastagságát. Állandóan soványodott. Oda volt a specialitása.

Egyedül mászkált ezentúl, magával beszélgetve, csodát várva. Szorongva keresett valakit, akinek elpanaszolja szerencsétlenségét, megmutassa vékonyodó lábát, karját... s hirtelen örömmel Taubera gondolt, a „Főnix” főnökére... hát nem együtt akadtak rá a viráguccai

üzlethelyiségre? S mennyiszer hallgatta Taube álmait a világ legnagyobb gőzmosójáról, ahol minden fal hófehér csempékkel van kirakva; a mosógépek zománczottak...

- Elmegyek Taubehoz - gondolta -, hiszen úgy mondják, nála is rosszul áll a jókedv...

Egészen fölfrissülve tartott haza a borús alkonyatban; egy világoskék ruha volt rajta, ezt le akarta vetni s fölvenni helyette a fekete georgette-ruháját, mert a szomorú ember ne járjon világoskékben. De amikor rajta volt s még mindig hatalmas alakja feketén töltötte be a tükröt, s kint és körötte úgy nőtt a sötét: összerándult, kellemetlen volt és mintha a folt jobban látszott volna a fekete színek közül.

A fejét ingatva, magányosan, sóhajtozva ereszkedett alá a recsegő, ropogó falépcsőn. S egyetlen lélekkel se akadt össze.

Belépett halkán, elgyöngülten köszönt. Masa útját állta azzal, hogy Taube alszik.

- Muszáj! - felelte kurta bánattal. - Muszáj beszélne velem - és eltolta maga elől az üzletvezetőnőt. Ilcsi néni izgatottan kopogott az irodaajtón és nem várva választ, benyitott.

Az iroda sötét volt, de a diván felől suttogás hallatszott. Ilcsi néni fülelve megtorpant: hátha szerelmi jelenet zavar. Dobogni kezdett a cipőjével. A suttogás hirtelen megakadt s riadtan kérdezték:

- Ki az?

- Az öreg Ilcsi van itt, Taube! - mondta szelíden.

Izgatott, undorodó kiáltás:

- Mit akarsz?

- Csak beszélgetni jöttem... egy picit...

- Nem, nem - hangzik idegesen -, hagyjál... menj csak vissza...

- Ne haragudj, Taube úr, hogy eljöttem... régóta ismerjük mi egymást, úgy-e... te is beszéltél sokat nekem a gyáradról - s fölemeli disznóbőr-retiküljét -, én meg gyűjtöttem és tömtem az ilyen retiküloket, hogy villát vegyek vénségemre...

Elakad. Zokogón folytatja: - Rákom van.

A merev Tauben végigfut a hideg s arrébb vonja magát; húzódik, húzódik.

- Rák! - kiáltja - rák! jaj, ne érh hozzám! - fölugrik s kezdi a mutatóujját a falhoz dörgölni, mintha le akarná sikálni róla a rémes tapintást.

Ilcsi néni a karjára borultan, furcsa, trombitáló hanggal zokog a dívánon. A szája tátog, a lélezete sípol.

Taube megrökönyödve nézi. De hát mit akar ez itten? Minek jött hozzá, miért jön így minden rossz egyszerre össze? Mi van ő körülötte, ki küldi hozzá a Lankekat, az Ilcsiket, a rossz emlékeket?

Egyre izgatottabb. Ilcsi minden mozdulatától összeremeg.

- Hát mit akarsz? - mondja előreszegzett fejjel - ki hívott?

Most Ilcsi fölemeli könnytől ázott hatalmas arcát.

Taube undorodva dobbant egyet:

- Micsoda jögron tolakodsz te be hozzám, - mondja kiabálva - és mit akarsz tőlem?

A felöltőjéért nyul. Mikor föl akarja venni, Ilcsi néni kétségbeesetten megfogja az egyik szarát. Taube arca egészen elvörösödik s kirántja magát. Ilcsi feje oly közel van az arcához, hogy láthatja a könnyeket kibuggyanni a szeméből, rálélekzik, rásír, már-már hozzáér a rémület nagyítóüvege alatt óriássá növe, mikor újra kirántja magát... aztán kiugrik az irodából, eleinte lihegve, gyorsan lépdél, majd futni kezd át a bolton: - Taxit! - kiáltja az uccán s befogja maga mögött az üzletajtót. Az alkalmazottai meglepődve sietnek utána s a hátuk mögött föltűnik a sírástól dülöngő feketeruhás Ilcsi néni.

Csak azt tudja, hogy már autóban ül és az rohan vele...

Az izgalomtól kiüt rajta a veriték, de amint az autó rohan s futnak vele szembe a fák, a hűs őszi szél kezdi törölgetni Taube arcát és testét.

Úgy odafúrja fejét, szemét a közeledő távolságokba; oly friss és hűtő ez a szél... s hogy hajszolja benzinlovát a sofőr... micsoda borraivalót kap ez a legény...

Most a sötét uccából hirtelen átkanyarodik az autó a Fő útra: itt csillogó lámpafényekkel röpül Taubenak a szél és már didereg tőle. S mikor újra sötét uccákon száguldanak kifelé, valahogy a szél kezd a lelkére hatni, érzi, hogy fél a füttyétől, fázik az áramától, hogy amott hirtelen sikongva, a sötétből errefelé fut egy uccai lámpa fényéből kilépve Ilcsi néni zöld arccal s arrébb egyre szöknek más zöld és gennyes arcok a lámpáktól... Taube arcához ütődnek s mögötte a sötét útra hullnak. Rohan a szél, rohan az autó, rohan a sok rákos arc.

És félőn füttyülnek a fák és most minden megrázkódik az elfagyott Taubeval együtt; megáll és szikrázva lehull előtte a rémképek hada; megáll és lezuhan az éccaka s Taube átlépdél a levegőn, félve, valaki vissza akarja tartani, de ő befut egy kapun és csak az ebédlője csillogó tüzenél áll meg. Mint az álom lép hozzá a felesége, akire egyre kiabál a járandóságát féltő sofőr...

12.

Másnap Taube igyekezett unalmasnak találni a rávicsorgó félelmeket. Egy óriásit akart ásítani s kissé remegő kézzel hessegette a néha elébe álló Ilcsi néni arcát.

- Az egész egy nagy bolondság - mondogatta magának a karosszékben üldögélve -, csak idegesség! - s körültapogatta óvatosan a koponyáját -, még nem puhult meg hál' Istennek, még nem! - s ezen csöndesen elmulatott.

Hősiesen szembefordult az órával, ami úgy megborzongatta azon a különös éjjelen. A két táncos alakja most napsütött volt és félelem nélküli. Mégis, mikor tizenegyet ütöttek a mély órahangok: mintha éjjel támadt volna. Kissé megremegett.

A szoba közepére húzódott, négy fal határolta körül, de mintha ezek a falak is most verejtékeztek volna ki rubinvörös rózsáikat és zöld girlandjaikat. A világ egyre nőtt, mozgott a szemei előtt. Lassan meg fogja hallani a porszemek beszédjét. A befújó szél mintegy fokozva ezt a telített hangulatot, megérintett egy papírdarabot, a függönyökhöz ért, - minden hangot adott: mintha tompa húrját pengette volna meg egy ismeretlen hárfának.

Taube idegei szinte kibujtak a húsa alól, hogy fölfogjanak minden kis neszt. Ebbe a delejes légkörbe lépett be az eddig a konyhában foglalatostkodó Taubené. Kissé vörös volt az arca a tűzhely melegétől. Nedves kezeit beletörölte a kötényébe. A főzés mellől jövő asszony szelíd képe volt: de Taube hallatlanul fölizgatott szemmel ezer ráncnak látta. Ezer suttogásnak vette ideges füllel egyetlen szavát, nem az egészet látta belőle, hanem a nyüzsgő kicsiségeket. S a felesége mögött hirtelen megjelent egy egész sereg ismerős ember: ép úgy millió vonásra bomlottak s pezsgő sokaságukkal olyan érzést szöktettek föl Taube agyából, mint amilyent a fölpattantott szikvizes üvegek mélyéből feltörő, zizegő szénsavas buborékok keltenek.

- Mi lesz - rémlett -, ha ennyi buborékot fog látni egyetlenegy emberből? Mi lesz, ha a valóságban elébe áll tíz: megőrül a rászakadó látvány sokaságától! Elfúl egyetlen panaszos szavuktól, mert millió sóhaj zsong abban; egy szó a multról: az egész multat döbbsenti fel!

- Kezdődik a pokol - állapította meg s bűnbánó sóhaj hagyta el a mellét -, nemrég még senkivel se törődött az emberek közül s most majd le kell görnyednie a porszemekre is.

Zengett körülötte az ismeretlen hárfá. Félt elárulni, hogy hallja; orvost hívjon? Ezzel félig elismerné, hogy bolond; pedig ő nem beteg... tud visszafelé számolni... tíz, kilenc, nyolc, hét... csak valami gyötri valamiért... lelkiismeret?... Vagy az egész csak ideges izgalom?

- Ebédeljünk! - szólalt meg komoran -, ebédeljünk -, ezzel átült az asztalhoz s mint valami álmodót nézte a zománcosan csillogó tányérokat, cinszerűen fénylő poharakat s a vére emlékeztető piros bort, amelyet legszívesebben rögtön visszaküldött volna; de félt fokozni ezzel az amúgy is különös hangulatot. Hanem a kenyér, ezzel a pokolian sok, lélegző lyukkal és így beszegve, a héj émelyítő barnaságával: halk fölkiáltásra bírták, amire mintegy megértő válaszul, komolyan ütni kezdett tizenkettőt az óra s a szoba lassan egyet fordult: éj lett, a táncosok elvgyorodtak s fehér lap rémlett Taube előtt.

Nemsokára behozták a levest egy rokokómívú tálban, kiálló merőkanállal. Gőzölön, mint egy színes porcellánmadár, odaereszkedett az asztalra. A leves sárgán virult benne. A zsír fillérekéi fényesen keringtek a felszínén: Taube komolyan megnézte ezt a sárga színt és máris össze-rezzent, mintha szálka akadt volna az agyába.

- Ilyen volt az a leves is - s kissé máris hátrahúzódott a táltól -, sőt... egészen ilyen - s izgató emléke kiegészítésül, a legnagyobb pontossággal figyelte felesége minden mozdulatát -, ép így fogta akkor az édesanyja a nagy merőkanalat, mint most a felesége.

Harminc évvel húzódott vissza ettől az asztaltól a másik asztalig: éppen így töltődött tele a tányérja harminc év előtt s mellette az apjáé is. Utoljára az anyja osztott magának. Emlékszik jól, olyan figyelmes arccal ereszkedett a székére, mint most a felesége.

S csodálatos élénkséggel hallotta megszólalni az apja szuszogását; két-három torz, nehéz szuszogással indult az egész. Az apja egészen vörösszínű arccal mohón maga elé emelte a kanalát és olyan erővel fújta bele, hogy néhány csöpp a fehér abroszra csordult.

Másodszor még vadabban fújta az apja a kanálnyi levest: aztán hirtelen a tányérjába nézett, most bíborpirosra gyulladt arccal... dühvel nézett oda, mintha undorító legyet látna a fenekén... kíváncsin ők is odafigyeltek a tányérra s észre sem vették, mikor az apa arcán kínos fintor jelent meg s a szája sóhajtva fölnyílt... csak a kövér fejét látták odaesni a szétloccsanó sárga levesbe s dermedten túrték, hogy a síkos porcellánon kissé oldalt csússzon. Az egyik szeme nyitva maradt s merőn rájuk bámult a leves alól. Nézték és várták, hogy majd lehunyja ezt a szemét is (hisz a leves forró és csípős), hogy megmozdítja a nyakát és kiemeli végre is a fejét: de a lassan elsötétülő arc ott maradt a tányérban s egyre nézett a sárga leves alól.

Hangtalan ijedtséggel nyúltak érte a kezükkel (még élőnek hitték), de csak Taubenak volt ereje megfogni a zsíros koponyát, hátrahajtani, míg az ujjain végigcsurgó halálos leves megborzongatta.

Mindez olyan élő emlék lett ezekben a pillanatokban, hogy Taube öntudatlan folytatva az elmúlt évek történetét, épúgy mondta ki most mint akkor, rekedten:

- Meghalt... meghalt...

Taubené meglepődve, az asztal tulsó oldalán fölkiáltott és fölugrott.

Taube könnyes szemekkel bámulta a levest: most zsíros felszínén a saját arcát látta tükrözni; nem bánta volna, ha hirtelen az ő feje is lehanyatlana s tompa fájdalommal toltta el magától a feleségét:

- Az apám... - magyarázta halkán.

Taubené rögtön megértette, hogy mit látott az ura imént (ismerte az esetet), de megpróbált mosolyogva tiltakozni a kellemetlen emlék ellen és így szólt:

- Hozom a húst.

- Csirkepaprikás van! - jelentette be az ajtóban Taubené -, csirkepaprikás, amit annyira szeretsz! Én csináltam, nem a cseléd - tette még hozzá.

Hanem Taube még mindig elmerülten bámulta a már üressé vált, tányérra fagyott zsírosságot. Furcsa hegyek, tavak, világok voltak belerajzolódva s furcsa utazása esett rajta a holt emléktől terhelt szemnek.

- Ezt vidd ki már, az Istenért! - tört ki dühös fájdalommal Taube s ellökte maga elől a tányért -, ezt az arcot... - és iszonyodva bámult az ügyetlenné merevült asszonyra.

Végül Taubené félénken kivitte. S visszatérve, makacsul folytatni akarta a „finom” ebédet. Az első ebédjük volt együtt, évek óta.

- Melyik részét adjam? - kérdezte s ezüst kanállal megkavarta a combok, szárnyak, nyakak holt seregét és végül kiemelt csemegeként egy lehúnyt szemhéjú kakasfejet. Taube a szegényebb időkből megszokta és meg is szerette az „aprólékokat”. Félig tehát kivette a paprikás létől fénylő tarajos főt s odaforgatta:

- Akarod, szívem?

A sárga csőr megfőttén meredt Taube felé: végéről szemenként csöppent a lé, mint a véres könny... s alatta széttépve fürödtek a többi tagok, kéklő, elroppantott csontokkal: jaj! olyan emberizű volt itt minden, egy ember feküdt a vérszínű lében s ők itt ültek fölötte, mint a földfejű óriások és szörnyű fogakkal falni akarták őt.

- Vidd ki fiam az egészet - mondta Taube, panaszos hang alá rejtve pokoli undorát -, vidd már, könyörgöm.

Félrehúzódott nyögve az asztaltól, míg elcsörgött a tányér, a villa s a vérszínű bor... Lázasan szomjas volt: de inni se bírt, mert hirtelen eszébe jutott egy ismerőse szava, akinek az öccse a folyóba fúlt és aki vízivás közben egyre arra gondolt, hogy az öccsét issza ki a pohárból.

- Jaj - mormolta Taube s egészen összeroppant -, jaj - és kinézett szomorúan az égre, ahol szennyes, szürke felhők között tündökölt az őszi Nap -, mi lesz velem? - és a színig undorral teli gyomrát tapogatta fanyar arccal...

13.

Taubeék cselédje, az ijesztően sovány, gyérhajú asszony úgy fogta föl Taube hazatérését, mintha az ő csavargó ura jött volna meg messziről. Buzgón segített széppé, kellemessé tenni ezt a kihült otthont s az ünnepi ebédek elkészítéséből alaposan kivette a részét. De az irtózat ebédje után: Taube nem bírt enni. A két nő végigpróbált minden húsfajtát, azonban a gőzmosótulajdonos csüggedten rázta a fejét: Nem - s úgy tett, mintha rossz íz törne föl a gyomrából.

Két hét mult el az ebéd óta: ez az idő leszdedte Tauberól a régi kövérséget. Az asszonyok nagy lelki szenvedések jelének vették a fogyást. Mint ápolónők sürögtek körülötte; nem bírt moccanni: mindig figyelte legalább két aggódó szem (néha négy is!). Az állandó ellenőrzéstől megmerevült, inkább nem mozdult, csakhogy ne hallja az óvatosságra intő sóhajokat!

Mikor egyedül volt, kinézett az ablakon:

- Milyen hamar sötétedik. Melyik hónapban is vagyunk?

Nem bírta eldönteni, mert eddig nem érdekelte a naptár, ujság pedig nem volt a kéznél.

- Nemsokára tél lesz, hideg lesz - vélte. - Milyen jó így, sajátmagammal elbeszélgetni, öreg! Ötven év, az is idő? De micsoda ötven év volt ez! Más ezer év alatt se élne annyit. S vajjon, aki százszor annyit élvez az életéből, mint a másik, az rövidebb ideig él talán? Nem éppen! Mindenki addig él, ameddig az Isten engedi.

- Megint a halálhoz jutottam el - s idegesen fölállt a karosszékéből és az ablakhoz ment -; ha egy kicsit egyedül maradok és elgondolkozom mostanában, mindig a halálhoz jutok el. Pedig nincs jobb dolog, mint egyedül lenni, elüldögelni a csendben, szinte pihenni a magány érzésében, de tessék: másodiknak mindig belép hozzám a halál és meg kell vele osztani a csöndem.

Szeme előtt a bútorok beárnyékolódtak, a falak fekete posztókká kezdtek válni és az ég mintha alvásba bukna, óriás kék fejével... mintha kinyílt volna a föld a gőzmosótulajdonos alatt és a fekete mélybe süppedt. A nagy sötétségben üdítőn, szabadító csattant egyet az üvegcsillár kapcsolója s a fény olyan erővel gyúlt ki a homály borongása fölött, hogy Taubere napfényként hatott. Az arcán meglepődés csillogott s a virágoknak kijáró gyönyörködéssel közeledett az üveglevelek között ragyogó lámpák felé. Mint a napsütötte gömbölyű, egészséges arc, úgy fénylett rá mindegyik és Taube, mostani életszakában érthető volt ez az ujjongás: az embereken elkopott vágy ilyen szenzációkban élte már ki magát.

- Mi lenne - susogta elmosolyodva -, ha ide óriás, nagy fehér körtéket tennék?! Mi lenne, ha így leverve a sötétől, mint egy varázspálca koppantására, fölgyúlna nekem tízezer gyertyaláng fénye és rámsütne, mint a Nap - s valami kellemes, forró bizsergést érzett máris a szívében.

Fölkapta a telefónt:

- Halló, küldjenek kérem Taube Jenő címére Akácfa út huszonhét alá, de azonnal, mondjuk tíz legeslegnagyobb fényű villanykörtét... mondjuk öt fehéret... ötöt pedig mindenféle színben - s idegesen felnevetett -, csak feketét ne tessék - s végigborzadt rajta a vak feketén égő lámpa képe - tehát feketét nem... igen, fekete nincs is akkor jó... de azonnal, drága kisasszony.

- Ági - szólt ki feleségének a telefonbeszéd után -, jöjj be!

Az ujját rászzegezte a csillárra:

- Új villanykörteket rendeltem, jó? - s megverdeste az asszony arcát -, kell nekem a nagyobb fény, megnyugtató... nemsokára tél is lesz... - és érezte utolsó szavainak lírai csengését.

S mikor észrevette, hogy a felesége ideges, fölállt, kissé meglökte a hosszú üvegkaron csüngő csillárt, aztán körbe húzta az egyik ujját a lámpafüggőkön s azok elkezdtek szelíden s ismeretlen hangon csilingelni. Közben mindig más szín csillant s ömlött az üvegprizmákról.

Így ültek a lassan hintázó csillár alatt, a csituló csilingelés közepette: mintha fényes mezőt néztek volna, amelyen elhalt a távolodó nyájak kolompja.

- Nagyságos úr, kérem - s az ajtót betöltötte Anna rekedtes hangja -, egy fiú van itt a villanykörteekkel.

- Küldje be! - s fölugrott. - Küldje! - és az ajtóban ütközött össze a csinos, tejarcú tizenötéves kamasszal, akin huncutság és ifjúság csillogott. Hozta vidáman, Taubet követve a színes papírba csomagolt körteket.

A papírdobozok felbontása nagy örömet okozott Taubenak: hús és nagy üveggyümölcsöket emelt ki belőlük. Fehér, zöld, kék, piros lámpa, a végén aranyos gyűrűkbe csavarodó foglalattal.

- Ékszerek... - Hatalmas borraivalót adott a fiúnak. - Isten veled, öcsém - mondta mosolygón.

Taubené szomorú megütközéssel nézte őt: mozdulataiban, szavahordásában, valamiben, amit léleknek neveznek, annyira más lett: igen, tragikusabb lett Taube Jenő, ez a nagy dolgokkal, nagy élményekkel dobálódzó jellem, aki így letörpült az ilyen villanykörte-örömökig!

Egymásután csavargatta be a lámpákat: s a percről-percre rohamosan erősödő fény teljesen megzavarta. Látta, amint fölragyog tőle a szoba minden kis pontja s a görbe üvegkarok már-már olvadoznak a nagy villanytüzek alatt:

- Színpadi fény - vélte -, tündéri.

Majd azt gondolta:

- Ezt az öt hatalmas izzót, hopp, lefejezem! - s egyet csavart a kapcsolón: hanem ez a sötétség, mint tenger nyelte el Taubet s úgy érezte, hogy megvakult.

De néhány töprengő pillanat múltával nagy szégyen fojtogatta. Mi az itt körülötte? Ki teszi mindezt, milyen kicserélt alak? Taube Jenő lenne? Éjjel érthetően nyugtalan álma volt: a vakító fény éber alvásba kergette, nem engedte lemerülni az alvás igazi színébe: a feketeségbe.

De másnap, alkonyatkor ismét zavaró félelmek fogták el. Tusázva engedte, hogy a sötétség nagyon megkínozza, aztán mint valami vad harcos, aki nem bír magával: kiűzte az óriás lámpák fényével az ablakok mögé. Hurrá! - kiáltotta, mikor a kapcsoló lángolva kattant és szétnézett a világosságban, mint egy Napoleon.

De a hallatlan fényben szemet szúrt neki egy tenyérnyi porfelhő a tálalón, amelyet elfelejtett letörölni a cseléd. Amott meg furcsán összetorlódva, öreg papírok fokozták gyűröttségükkel a piszok érzését.

- Miért nem takarítottok jobban? - fordult feleségéhez kínos arccal.

- Anna! - kiáltotta az asszony. - Annaaa! - és a sötétből sietve belépett a cseléd, szeme elé kapta a kezét.

Taube mintha szemétbányára akadt volna: rámeredt. A konyhai ruhákba öltözött lány, zsíros foltjaival a blúzon s a szoknyán; itt-ott fehérre száradt tésztacsomókkal; ráncos keze szinte messzeségből ontotta a mosogatás utáni émelyítő szagokat... és végül egy konyhai törülköző

díszlett a dereka körül, két piros csíkkal a szélén, egész szürkén a tűzhelytől, portól, kéztör-
lésektől. Ez a konyhakendő, mintha mozilepedő lett volna, amelyre Taube ideges szeme szórt
képet: megmutatta a „Főnix” gőzmosót, majd a Császárok uccáját pergette a lassú galíciai
zsidókkal; a zsúfolt üzemet a gigászi szennyesbatyukon futkározó férgekkel... és látta Taube,
amint egymásután kinyitják a mosógépek lefolyócsöveit és buzogva, vastagon dől belőlük a
patkányszínű, mocskos lé.

- Micsoda undorító szakma az enyém, micsoda piszokban élnek, akik ott dolgoznak! - s arcára
tapasztotta kétségbeesetten a kezét.

Az irtózat ebédje csak halvány undor volt ahhoz, amit most érzett: a gyomra mint egy
startlyukban guggoló futó, csak az indításra várt, hogy mint az örült kiugorjon helyéről és a
világnak fusson undorával. - Mintha szennyes ingekből, alsókból, cihákból lennék kitömve -
gondolta Taube... Oltsd le a lámpákat! - ordította és ijedten meggörnyedve kacagni kezdett.
De a roham végén még úgy érezte, itt is, ott is: a tüdején egy törlőrongy, gyomrán egy félpár
zokni, a szájában zsebkendők maradtak émelyítő szennyesül.

14.

Tir, a fűtő, egy pincében lakik. Az ajtaján nincsen se lakat, se zár. Csak egy öreg ágy áll itt s azon hever a nyűtt takaró. Nem félti sem az egyiket, sem a másikat. Megszokta már, hogy éjjel leszökjenek hozzá a szállás nélküli csavargók; ha fölriad macskaléptű közeledtükre, oda-förmed nagyhangon rájuk:

- Mi a csodát akartok?...

- Szállást, aludj csak! - hangzik ilyenkor a riadtan suttogó válasz... s a fűtő erre nagykegyesen a sötét falnak fordul, hogy azon rajzolódó álmát tovább nézze. De télidőben, amikor hó és jég csillog a közeli liget fáin és a hold tündököl, néha fölkel látogatóihoz, begyűjt a hasadt oldalú kályhába s a régi betyárokról beszélgetve, körülüli didergő vendégeivel a rőtfényű tüzet. Olykor leson hozzá vacogva egy-egy kivert, állástalan cselédlány is; némelyikük többször is visszatér és így együtt töltik szerelemmel a hideg éjszakákat. Aztán a lány hálából megvarrja a fűtő rongyait és odébb áll...

Értitek Tirt? A szívét, ezt a mindig vörös parazsat, ami égetve veri a mellkasát; és mint túlfűtött kazánjai néha, szét akar repedni a sok kába gőztől!

Mostanában Tir hatalmas csöbör teákat főz magának, újabban nagyon megszerette ezt a különös ízű italt. Ül az aranybarna, párologó lé fölött és morfondíroz. Visszaidézi Angelov szavait: látja, amint vértelen ajka mozog, a levegő súlyát érzi szavaiban és az egészet beborítja a kékszemű fiú nagy, szőke haja. Itt cseng üvegszerűen előtte a levegőben a hosszú mese, melyet tátott szájjal hallgatott s melyet szóról-szóra el tudna mondani: ó, vannak kulik, sűrűn, mint a por; mintha egy óriás halott hamva elevenedett volna meg Kínában, annyi ott az ember... vannak túlhoszú, igen hatalmas rizsföldek, amikből csak egy-egy marokkal vihetnek haza ennivalót az elcsigázott kulik. Látja a végtelen millió embert, amint fáradtan, sárosan ballag egy marok rizzsel...

- Ott is cudar az élet - gondolja Tir -, hát nem kell, hogy Wu-Pei-Fu győzzön?!

- Egy marék rizs! - mint valami titkos jelszót, fájdalmat mondogatja magában. - Oh, Istenem, milyen buták ezek az emberek itten. Nem érti senki a titokzatos üzenetet!

A Főnix lohol a gépektől hajtva; Angelov holtfáradtan ebédel; Motyó buta fölfogni az egészet. Ki érti hát? Kivel lehetne megbeszélni a dolgot? Kivel lehetne összefogni?...

Egyik délben fölmászott Tir a létrán s végigvizsgálta a munkáslányok ételes edényeit s kíváncsian kikutatta, mit esznek ezek a vékonylábú Cin-Cinek, a kis kulinők. Amint a létrafokokon átlépdelt, kész volt a védekezéssel, ha netán megkérdik tőle:

- Mit kukucskál mások lábasába?... Kész volt dühösen visszavágni, hogy sohasem tűnt el a lábasokból egyetlen szem töpörtyű, egy kanálnyi leves, nem úgy, mint más fűtők idején... ez világpolitika! - fogja odakiáltani... - de fölösleges volt előkészülni, most nyugodtan leemelhetette a kis lábaskák kék és piros sipkáit s az ételgőzön s szagon át lemereszhette kíváncsi szemeit a kulinők sápadtan sovány ebédkéire. Ó - gondolta Tir -, most legalább látom, hogy mit eszik a gyár, most legalább látom... és látta... levest, úszó köménymagokkal; a szikkadt, zsírtalan krumplit s itt-ott egy-egy fél rőtörös szafaládét; látta a maroknyi tészta s amott a sárgító kacsalábakat, húsként tálalva egy tizenégy éves lány lábasában.

- Szegények - mormogta Tir. - Csoda, hogy el nem dülnek. Ó, ezeknek mindenféleképpen hozzá lehetne adni egy-egy marék rizst az ebédjükhez; mit szólnának? - nini, rizs repült a levesembe, a főzelékembe.

S Tir csakugyan megfőzött aznap egy hatalmas lábas rizst s odaosztott minden kis piros és kék kalpag alá, nem éppen tiszta marokkal, de tiszta szívvel; és ebédidő alatt titokzatosan magára zárta a kazánház ajtaját a meglepett munkáslányok előtt.

Sajnos, Tirnek közel egy hónapja nem akadt éjjeli látogatója és így ez a pince, amely tárva-nyitva várt akármilyen rongyost és csavargót, egyedül búsult különös prófétájával, a fűtővel. A forradalmi álmok csillogva lázongtak kormos fejében, Kínáról doromboltak, huhogtak, sárga hegyeket gördítettek el kagylóhéjakon... a fűtő teste dobálódzott tőlük, a régi ágy nyikorgott alatta, mint a szellemjárás zaja... minden látogatóra várt, aki beállít sötétben s a fűtő belevonhatja álmaiba.

S végre az egyik ködös éccakán fölriadt. Hűvös légáram érte: a pince ajtaja megcsörrent. Föliült, két karjára támaszkodva és figyelt. Részeg: magas és basszus szavak zörögtek az ajtó előtt; valakit erővel a pincébe akartak tuszkolni és hahotázva lökdösték befelé.

- Itt elalhatsz, drágám! - röhögtek.

- Na, menj már! Ne nyafogj! - sipolta egy tenor.

S mint sírós fütty, borzongta a vonakodó:

- De uraim, de kedves uraim!

Végre a pinceajtó mögé lökték és berántották az ajtót. Kint egyre zengett a vad nevetés; majd a kopogva távolodó léptek után csend lett. A pince új vendége óvatosan megtette az első lépést. Aztán lejjebb botorkált a sötét lépcsőkön.

Tir gyertyát gyújtott.

- Ki... az? - rikkantotta szigorúan. - Hahó, mi az?

Az idegen közelebb imbolygott a félhomályból: a gyertya körébe lépett és megvilágosult. Furcsa dáma nézett a fűtőre. Fején tollas kalap; vörös, rövidre nyírt haja kuszán kicsüng alóla. A ruhája lila selyem, derékban hosszú és szűk; csöpp lábán sáros aranycipő. Szája vörösre festve, s nyálás a szesztől. Fülében megcsillannak az üvegfüggők. A bámész fűtő előrenyújtja a nyakát: álmodik vagy Kínában van?

De a befűzött keblek élön pihegni kezdenek s a dáma megszólal:

- Almafin kisasszony a nevem! - Oh! - s pukkedlizik - ismerhet a ligeti színházból.

S akadozva:

- S ön, uram, ki-i-csoda?

Tirből bolond röhögés tör ki: vihogva homloka közepére szúrja a gyertyát, mintha azt akarná ezzel mondani:

- Világos, minden világos előttem!

Hanem Almafin kisasszony kicsit meginog. Igen fáradtan mondja, még a szemhéjait is lezárja:

- Úgy szeretnék enni és egy jót aludni.

Kimerülten Tir ágyára ül: közletről megöszültnek látszik.

Tir már nem nevet, fölkel, bebújik fapapucsába s int a kisasszonynak: mingyárt tüzet rakok! Az más, ha valaki enni kér, ha éheznek és aludni akar. Hátha nem is részeg? Ilyenkor bolondozásnak helye nincs.

Két marokkal kotorja a hamut. Csontos térdén roppantja el a puhafát. S begyújt. Aztán ide-oda mászkál: ott dobozt nyit, itt egy jobb kést keres a fiókból; drótból nyársat csinál: rászúrja a szalonnát, kenyérral fölfogja a sercegő zsírt.

Almafin kisasszony álmosan a rongyos télikabát alá bújik és didereg. Csak a sáros aranycipő ér ki a takaró alól. Mikor Tir a pirított szalonnát hozza, nehezen fölnéz a fűtőre és sóhajtva ásítja:

- Olyan gazemberek - s elfintorul fájdalmasan az arca -, hogy sírni tudnék. Becsáltak, ígértek, fűt-fát, aztán idehoztak! Ez nekik vicc! Velem tették ezt - s az ég felé nyújtja erőtlenül vékony karját -, egy művésznővel.

Csöndesen, magának, sírdogálni kezd.

- Kutya dolog - mormogja rá Tir -, vannak még gazemberek a világon. - Egyen kisasszony, sebjaj!

Amikor Almafin lenyelte az utolsó falatot is: elfogy vékony könnye és egészen fölélénkül:

- Merci! - mondja búbájosan a hölgy. - Ó, mily finom volt. Ó, ha sütné még egy pirinyót... uram...

Majd nagyot ásítva:

- Vagy aludjunk?

Lomhán föltápászkodik, hogy a fűtő kikapcsolhassa a ruháját, Tir azonban két lépést hátrább húzódik és megrázza nagy fejét. Azt nem. Ő ugyan csak egy fűtő a „Főnix”-ből, de tudja, mi az: embernek lenni. Ha a kisasszony szerencsétlenül járt az éccakában, itt kipihenheti magát.

Újra a kályhához lép. Néhány Buffalo Bill-füzettel fölgyújtja megint a tüzet, nézi, hogyan égnek el a prerik lovasai, az indiánok - és közben újra nekiül pirítani a szalonnáját. Néha egy-egy sort elolvas azért a hamvadó lapokon.

Almafin azonban integet. Már, úgy látszik, kipihente magát és nem fázik. Mikor Tir odajön, átkarolja a nyakát és finoman szemem csókolja:

- Merci, süsse meg a szalonnát!

- Rendben van, - bólintja a fűtő és visszafordul a szakácskodáshoz, mosolyogva. Felhúzza a vállát. Ki tehet róla, ha ilyen hamar megszerette? A tűz színes fénye verdesi a szemét; érzi, hogyan hevíti az arcát a meleg; hát még a szíve milyen friss lett: a torkát meg már előre fojtogatta a sok csók. Ilyesmi még nem volt. Érzi.

A szalonna olvadoz... az ágynál a gyertya ég... olyan ez most, mint a színházban... a torkát köszörüli... nincs valami fényes hangja, de az orosz hadifoglyoktól tanult néhány nótát... oroszul tudja őket... rákezd... egészen kábult, mintha nem is ő énekelne, hanem egy varázsló... s most, hallja ám, hogy a megbűvölt kisasszony visszaénekel, mint a csöndes visszhang, néha trillát csicseregve. S Tir elnémul a meghiúsultságtól, csak a fejét ingatja szédülten a boldogságtól, hadd daloljon Almafin, az aranycipős. Egészen megfélemez a tűzbe csöpögő szalonnáról; ej, földerült neki a szerelem, bejött egy ilyen selyemruhás és szemencsókolta. Összeborzong a düttől: s ezt a gyönyörű nőt merték kilöki, kicsúfolni a ligeti csavargók... fölugrik s két-három pofont húz le a levegőnek:

- Te csibész, - mormogja vadul s Almafin riadtan nézi az ágyból. Szerencse, hogy az erős lendületek helyrehibbantják az eszét. Főlegyenesezik s odafordul a kisasszonyhoz. Hanem a gyertya sárga udvarral úgy csillog az ágynál, mint a Hold és a kisasszony már levette kalapját és színes tollaival integet neki.

S így múlnak az órák. Lassan... A piros kakasok riadozni kezdenek s a Nap fölrebben tompa szárnycsapásaiktól az égre.

Tir mereven, keresztbefont karral áll már az álmodó kisasszony mellett. Két téglát is tett a talpa alá, hogy magasabb legyen s az árnyéka tekintélyesebben sötétedjen a falon. S így dűnnyög magában:

- Wu-Pei-Fu, a kínai hadvezér vendége vagy...

S csak álldogál a két téglán a hajnalban. A tündér nehezen ébred. A tűzön dagadva forr a tej.

Az alvót végül is föl kell verni. Eleinte durcás, de a friss tej láttán mosolyogni kezd, mint a kisbabák.

Tir bizalmasan a kezét simogatja. Mi lesz még estére, kisasszony, micsoda lakoma!

Almafin csöndesen bólogat, lehúnyja csodás szemét s lám: ismét alszik. Nagyon el lehet gyötörve a szegény, de Tir majd helyrehozza!

Az ám, de négyet harangoznak! S a fűtőnek menni kell! Tízszer is visszafordul, hogy fölkelte és a lelkére kösse susogva: estig várj rám, szép kisasszony...

- Meg fog várni - nyugtatja magát Tir és kilép a ködös uccára. Most aztán sajnálja, hogy nincs a pincéjén nagy lakat, mert ez egyszer szívesen bezárná estig az ajtót...

S estére Almafin kisasszony csakugyan elment. Egyéb írószer híjján a kályha kormával firkantotta a falra: „Merci...”

A lakomás ételekkel, italokkal megrakodott fűtő először káromkodott, aztán vonogatni kezdte keservesen a vállait, majd mikor ráúnt a nők ócsárlására, bizony sóhajtozni kezdett. Nehéz szívvel egyre a falra írt betűket nézi: „Merci”. Hegyes és finom az írás, még ha korom is a tentája. Ez a „Merci” úrinő írása s emlékül maradt. Hasznát veheti még, ha beszállingóznak hozzá a csavargók. Titokzatos némasággal hallgathatja badar hengegésüket, várhat míg alaposan kihazudták magukat. De a végén majd fölkel rejtelmesen, odaviszi gyertyáját a falhoz és rámutat a rejtelmes szóra: „Merci!”

És most ő kezd bele a bűvös mesébe...

Fáj, nem fáj: legénydolog. Ha elment, nincs itt, nem igaz? És hátha visszajön? Hátha el se ment, csak elbűjt. Vár még a lakomával. Gyertyalobogást figyelve múlik egyik óra a másikra s Tir lassan felhúzza a piros lampiont, majd a sárgát. Ha nem jött vissza a kisasszony, azért még mulatunk. Éhes gyönyörködéssel kigöngyöli a sonkát, fölszeli a fehérkenyeret, hátra-csapja szomorú-vígan a fejét és úgy kapkodja be egymásután a nagy húsfalatokat, mint az éhes kutya. S elégedetten morog utána.

S hirtelen vigyorogni kezd, duzzadó hasára csap és fölkiált:

- Ó, a buta nő!

S kacagón veszi a borosüveget, egyszerre leüti a nyakát, betölt mind a két poharába s csakúgy bizsereg lefelé a kétpohárnyi nedű.

- Sej, haj, aranycipős - énekli -, dögölj meg.

Csak később... kissé dülöngve... gondol arra, hogy visszajöhet még... rá kell ismét állni a két téglára és magasat mutatni, óriásit. De a két téglá mégis csak kevés egy szobor alá.

Hát ez is akadály? Mintha nem lehetne szép sorjában fölszedni a szoba tégláit! És szedi. És szép négyszögletesen összerakja. Emelkedik, csak rá kell lépnie, csak összefonnia keményen a karját és itt a kínai harcos szobra, amelyik a plafónig ér.

Ó, hajnal: mereven áll benned Tir és büszkén. Ha visszasurranna a kígyós Almafin, így akadna rá. S csak egy kurta mondatot hallana a hűtlen; nem többet, mint hogy:

- Reszkess Almafin, itt Wu-Pei-Fu, a világok ura áll!

15.

Még csak október volt, de korai tél ígérkezett. A nap, mint egy nagy gyertya, tövig égett a köd párás ablaka mögött.

Tir lehúzta egyik reggel ágyáról a rongyos télikabátot és magára vette. A tűzzel dolgozó ember fázott.

Olvasta az ujságban, hogy Európában már mindenütt havazik. A nagy hófelhők fehér cethal-ként erre rohannak az égi óceánon. S alattuk, mint egy ősz zsidó, közeledik a nagy izraelita ünnep.

Tir félt, hogy a hosszúnapon hó és jég lesz, míg a keresztény karácsony fekete marad.

A dühös fűtő már nem a kínai eseményeken gondolkozott reggeli útjain: a színészet érdekelte, a komédia, ahol az ember tört ragadhat, ha a szerepe kívánja és bizony, uk-muk-fuk belecsaphatja egy király szívébe. Ha prolik a nézők: óh, micsoda kéjjel nézik ezt, micsoda tapsorkán fogadja a gyilkost. Aztán, az sincs kizárva (ha beválna színésznek), hogy a deszkákon megint összeakad azzal az aranycipős Almafinnal, aki álmában (szégyen ide, szégyen oda), sokszor feltűnt és szerelemmé szépült.

Ezekben az októberi napokban már csukott ablakok mögött dolgoztak a nagy huzatok miatt; s így a benzin, a burmol, a klór, a gőz, a gépek recsegő zaja összesűrűsödött a kis helyen s minden munkás idegesebb lett. Most már állandóan égett a villany a sötét helyiségekben: úgy tűnt, mintha örök estében robotolnának.

Mióta Taube nem törődött az üzemmel: Novák olyan lett itt, mint egy basa; lustán dőlt, hol itt, hol ott a falnak, szívta a díszes cigaretta-szipkáját és Motyót, a mosólegényt, annyit futtatta, hogy a szegény parasztfiú csontig sápadt. Csak a tavaszt várta a jámbor, a tavaszt, hogy újra kimehessen a földekre, a szántásra, ahol - mint ebédidőben mondogatta - úgy hízik az ember, mint a búza.

Angelov is sápadtabb lett: egyedül kellett elvégeznie azt a munkát, amelyet idáig Novákkal csináltak kettesben. Késő estig dolgozott hetek óta. S annyi volt a gyászfestés, mint még soha: a városban spanyolnátha dühöngött.

Állandóan gyötörte, hogy noha két ember munkáját látta el: a fizetését nem emelték. De ezeken kívül is, megroppant reményű lett, nem tudta megérteni, minek él, kinek kell ő?

Ha néha sikerült a munkájába temetkezni és kifáradt vele... szabadulni szeretett volna, de újabb és újabb ruhahalmokat hoztak és éjfél tájban vánszorgott haza.

S reggel minden ugyanúgy fogadta: először mosni kellett a fehéreket, aztán a világos-színűeket, utána jöttek a kékek és feketék. Délután pedig minta után festett, majd késő éjjelig gyászt.

Egyik délelőtt azonban Tir bejött hozzá és vigyorogva kimutatott az udvarra. Angelov lassan kinézett. Kicsit oldalt eresztette a fejét és ő is elmosolyodott.

Egy vékonycsontú, furcsa kisfiú álldogált az udvar közepén; majd mintha muzsikát hallana áramlani a falakból, hirtelen táncba lendült, végigkerengte az udvart és megint megállt. A fején színes papírcsákó volt; a kezében kard; a nyakában egy kis aranykereszt.

A napokban költözhetett ide a gyerek: idáig nem látták.

Tir integetni kezdett neki; Angelov is hívta.

A gyerek óvatosan, lábhegyen közeledett a két munkáshoz; s pár méternyiről vizsgálni kezdte őket:

Tir úgy nézett ki a szénportól, mint egy néger, Angelov meg sápadt volt és szőke, mint egy hercegfiú.

Már az ablaknál volt.

- Na, öcsém - mondta neki Tir -, ki fia-macskája vagy?

A gyerek, mintha süket volna, előre hajolt, majd megrázta a fejét és az ajkára tette az egyik ujját. Néma volt.

Most, mintha valami nem tetszene neki, összehúzta a szemét, dühös arcot vágott s a kardját előrszegezte. Válaszul Angelov és a fűtő füle mögött egy vödör jéghideg víz zúgott ki az ablakrácsokon: Novák odalopakodott a hátuk mögé és leöntötte a gyereket.

A kisfiú elfutott, majd megállt és nézte, amint a víz lefolyik a ruhájáról. Aztán mintha semmi se történt volna vele: újra kezdte a táncát és vad vívását a levegővel.

Csak mikor tizenegy felé Angelov tiszta szappanban dolgozott, jött oda s halkán ismét bekocogott. Óriási, nagy buborékok úsztak seregestül a mosóasztal végén levő lefolyó felé. Angelov kinyitotta az ablakot: a gyerek egymásután szurkálta fel a szappangömböket.

De vége lett ennek is csakhamar. Hanem a kis bolond meg akarta köszönni Angelovnak a szórakozást: egy kis fehér kavicsot tisztára mosott az udvari vízvezetéknel, megcsókolta és mosolyogva odadobta Angelovnak.

16.

Ezen a reggelen az ég sárga; szél nincs. A levegő sűrű, mint a meduza kocsonyája és titokzatosan foszforeszkál. Pár néma óra: és itt a hó!

A Császárok uccájában a rolók még le vannak húzva: a boltok alszanak. Fél hatkor a szuszogó és sántító zsidó ujságárus halad át az uccán: orrhangú kínálgatása mögül a nyomorékok kétségbeesése csap föl.

Tir is befordul sötét arcával az uccasarkon. Friss ujságot vesz az ismerős öregtől, de odébbáll, nem ingerkedik, mint máskor: csúnya az ég, majd megfűl alatta a lélek. S lám, a lapokat forgatva kitűnik, hogy egy-két rablógyilkosságon kívül semmi se történt a nagyvilágban.

Tir nagy ásítással tiszteli meg a „Főnix” kopott bejárati ajtaját. Micsoda jégképű ablak van benne.

Aztán az eget vizsgálja. A mennyei hadsereg tarackjai mingyárt megdördülnek s robban a hó, a fagy a nyavalyás emberiségre. Azt mondják a mesében: angyal hull a hóban... Tir viszont kész nyavalyát lát benne: cipőbe csurgó olvadt lucskot, hideg szobákat... hohó, a királyi vár szép ablakai mögül más a hóesés... onnan ő is elnézné reggeltől estélig.

Különb: mit érnek már a mostani telek? Talán, szokásból, csinál az idén egy hőembert nagy szénszemekkel s parázzsal szívet éget a mellébe... talán.

- Hun jársz te kígyós Almafin - ugrik tovább a téli gondolatokból -, melyik pincébe másztál le tegnap éjjel s mondtad a végén: „Merci”?

Micsoda jó dolga van a nőnek. Föltollazza magát, dáma lesz, kipirosítja a képit, kacsint: „Tessék szívecském - mondják rögtön a lakkcipős urak -, itt a pénztárcám, parancsolj.”

Bizony, ő is csak ilyen lett volna, ha nőnek születik. Mulatni kezd: én lettem volna az igazi!

S amint mindezt elképzei, alig fér ki a száján a nagy hahota.

Félhétkor, halk köszöntéssel, megjön Angelov. Nem aludta ki magát. Kevés egy éjszaka ahhoz, hogy a Főnix egy munkása kialudhassa magát. Kevés a vasárnap is, melyet megtoldva még két éjszakával, a legtöbb átaludna. Egy egész évszakot kellene átaludni. Egy tavaszt. Vagy még inkább egy telet. Az aztán elég volna.

- Jó reggelt - mondja sóhajtván -, bejöttem korábban, mert ma megint nagyon sok a munkám. Adhatna már gőzt?

Leül a fűtő négyszögű székére: kék szeme besüppedt a gödrökbe; a keze pedig, amint vizsgálódva maga elé nyújtja: idegesen remeg. Elnézi a táncoló ujjakat és észrevétlen reszketéssel ép így remegnek az ajkai is. S mintha nem bírná a nagy erőtlenséget: fölugrik, mintha ki akarna futni, vissza az ágyba, aludni.

Zavart vonásokkal szinte fut a szabad levegőn sárgáló rézüstökhöz. Itt meg a halomszám heverő gyászfestés fogadja. A spanyolnátha eredménye. A házak szüntelen zengenek a prűszköléstől, a lázasak panasza nyögve röppennek ki a reggeli ablaknyitásnál. Az ég meg sárgán, némán bámul a beteg városra.

Angelov fáradtan kotor a ruhák között. Mintha a kezét nyomná a szinte földre süllyedő égbolt. Talán hó fog esni délutánra. Szebb lesz a világ, tompább a zaj, az elnyűtt szemek előtt röpülni fognak a gyerekek hólabdáit. Angelov visszaemlékezik a kölyök-időkre: hol van tőlük, pedig még csak huszonegy éves! Csakhogy huszonegyből tíz évet a gyár nyelt el. A lelke husát vesztett csontváz: emléke az embernek, de nem az élete. Már annyiszor meg akart halni.

Huszoney éves és már annyiszor megszólította a halált. - S még mindig él, még mindig él, a süket szállásadó-asszony hideglelés oltalma alatt, egyedül. És kotorja napról-napra a gyászfestést és fölveszi szombaton a fizetését, amiből ép hogy futja. Miért nem öli meg hát önmagát? Sajnálja talán itt hagyni a szappanos vödröt, a keféket, a gőzölgő „Főnix”-et? Mit várhat még az élettől?... Egy szót: „Pusztulj!”

Váratlan megreccsen feje fölött a gőzvezető cső. A hálás érzéstől, amit Tir felé küld, majd kibuggyannak a könnyei. Íme, hisz itt van ez a Tir, már ő érte is érdemes élni, vagy elszökni vele ebből a nyomorgó országból?

Lehúnyja a szemét: de jó viharban járni; ahogy halad az ember a szélzúgásban: mintha hős lenne! De rossz túlórázó munkásnak lenni: a jobbkarja még fáradt tegnaptól; a bal úgy csüng, mint a lécdarab. Belenéz a nyitott ingébe: a bordái kiállnak a sápadt bőr alól. Csupasz lett a robottól: elveszett a húsa, mint ősszel a lomb. Talán ez a kicsi pír az arcán a rozsdá virága már.

Telefolyatja a nagyüstöt vízzel. Lassan beleszámlálja a ruhákat: amennyi darab, annyi gyászoló. Nézi a horganydobozokat a festőszekrényben: a peremükön színesedik az anilinfesték. Mintha merev haptákban állnának, ha beléjük nyúl a keverőkanalával: íme, gyászos díszet festhet a ruhákra, mint a halál, vagy zöldet a selymekre, mint a tavasz.

Tir kijön hozzá:

- Békákkal álmodtam az éjjel - mondja -, ez rosszat jelent. Még a szívem is békákból volt.

Angelovnak is rossz álma volt:

- Jégkút mélyén guggoltam, egész meztelenül. Mikor majd megfagytam, ráakadtam egy zöld fűszálra, amely a felhőkbe volt fagyva. Képzeld, abba kapaszkodtam és reggelig tartott, míg nagy félelemmel ki bírtam mászni onnan.

- Fontos, hogy kint van, - mondja Tir. - És festhet a hullák hozzátartozóinak. Jó a gőz? - kérdi még hunyorogva.

Angelov a bugyogni kezdő nagy üstöt mutatja: nagyszerű.

S már magányosan áll itt, a két festőbottal, a fortyogó fekete üst fölött és emelgeti a párologó ruhákat. Néha beléjük fújódik a meleg levegő és ilyenkor mintha a felbukkanó ember karja úszna a gyászfestéken vagy a duzzadt combja. Amott egy hát gömbölyödik föl: mikor Angelov belédőf a festőbottal: a kabát nyaka a levegőbe kerül s azon át elgőzölög a látomás.

Az üst pedig zümmögőn zenélni kezd, mert hűvös a levegő. A gőze alacsonyra verődik, mint kéményfüst eső előtt. A pára teljesen beburkolja Angelovot és szét kell csapnia a karjával, ha látni akar.

Ép a gyászfestés feketeségét vizsgálja, mikor Novák toppan be. Lakkcipő a lábán: a gomblyukában hervadt szegfű. Az italszag párolog belőle. Ideges tombolás rejtőzik az arcában; kitörni akaró düh.

- Jó reggelt! - köszönti Angelov.

- Na... Miért a gyászfestést csinálod? Ki mondta neked? - kérdi Novák.

Angelov meglepődve ráemeli a tekintetét:

- Te mondtad... azért jöttem be korábban.

Novák megrázkódik:

- Lári, fári... te is csak dühösíteni akarsz - és csúnyát káromkodik a nőkre s ezzel bevágja maga mögött az ajtót.

Angelov nyugalma, amit a gőz s az üst zenéje borított rá, elhasad. Kapkodni kezd s a visszafojtott indulattól hol elsápad, hol kipirul. Egy helyben topog, mint aki rögtön kirohan fölemelt bottal és végigvág vele Novákon. Elfúlva remeg, a mellét szeretné széttépni, de most ordítva elugrik az üsttől, mert a rossz gőzszelep kinyílt, a fekete festék hullámozva fut ki az üstből és teleöntötte forró festékekkel a bakancsait.

Tompa jajongással férkőzik a gőzsaphoz s rongyba csavart kézzel zárja le. Aztán megint visszaugrik és letépi a bakancsait. Mikor eldobja őket, kanyarogva folyik belőlük a tüzes festék. A lábfejei pirosra forrázódtak. Még csak ez kellett.

Féllábon biceg be a fűtőhöz s a kintől könnyes lett a szeme.

- Olajat Tir, olajat! - nyögi. Leforrázott lába feketén s vörösen párolog a padlón s Tir rádönti a fél olajos kannát. Az olaj lecsurog a földre és odaér a kazánból kiszóródott parázsra. A parázson apró láng ég s ettől fellobban az olaj. A befutott út kigyúl büdösen s a tűz vékonyan csillogó fonálban siklik egészen addig, ahol Angelov ül.

Tir ölbekapja a magával tehetetlen Angelovot s a kazánház másik végébe viszi. Onnan nézik, amint a földön maradt olajos kanna oldalát pörzsöli a láng, de nem jut bele tűz.

Nagy füst van, fojtogató szag. Novák kifut: megáll dühösen a kazánház ajtajában s úgy kezd bömbölni, hogy a nyakán kidagadnak az erek, az arca vérvörös lesz, a szemei ki akarnak ugrani:

- Rohadtak, rohadtak - ordítja -, gyujtogatók!

Angelov leereszkedik Tir öléből a földre. Odabiceg Novákhoz s fölemeli a lábát:

- Leforráztam.

Novák rápillant s epésen elmosolyodik:

- Te állat - mondja -, veled is meg vagyok áldva.

S legyintve elmegy. Angelov Tir vállára támaszkodik. Leszidták, ahelyett, hogy bekötözték volna a lábát vagy hazaküldték volna. Olyan ez a Novák, mint egy örült; biztosan összekapott a barátnőjével s most megtáncoltatja az üzemet.

Miért jött ez az újabb kín, hiszen annyi szenvedés érte mostanában? És most Novák is ellensége lett és nem lesz maradása tőle többé. Ki fogja túrni a „Főnix”-ből, most, télen, amikor sehol sincs munka a szakmában. Ha elveszti ezt az állását: az éhezés jön s a csavargás.

Tir halkán szidja Novákot s a zsebkendőjével kötözgeti Angelov lábát. Majd kifut a vasalónőkhöz s onnan új, puha flanelt szerez a bakancsaiba.

Angelov megpróbál lépkedni: fáj nagyon, de mégis csak kibiceg az üstökhöz. A gyászfestést be kell fejezni: nyögve emelgeti a nehéz és nedvvel teli kabátokat.

A festés után a mosókonyha várja; már súrolja az öblítő-hordók sárga dongáit és készíti a langyos öblítő-vizeket. Egyik lábáról mindig a másikra áll át, néha felhúzza őket, mint a golya s közben szakadatlanul fut sercegő mosókeféje a ruhákon le-föl.

Tíz óra felé Novák és Simonné sietnek be. Novák karján sárga szalvéták fekszenek, Simonné a néhány árnyalattal halványabb nagy abroszt lengeti.

Egyszerre kezdenek beszélni: Novák mérgesen mered az asszonyra, az meg a vállát rángatja és csak azért se marad el a szóval. Sőt, odakap Novák szalvétáihoz és az abrosszal együtt Angelov szeméi elé tartja.

- Ez a bárónőé. Délután háromra legkésőbb meg kell csinálni. Mosson le a szalvéták színéből annyit, hogy olyanok legyenek, mint ez az abrossz.

Diadalmasan ránéz Novákra: ő is ki tudja adni a munkát, nemcsak az új üzemvezető.

Novák fakón elmosolyodik és méltóságosan ellépdel.

Simonné utána fordul:

- A paraszt, - kiáltja halkán, majd idegesen megrángatja Angelov ingét:

- Úgy-e maga is meg tudja csinálni? Úgy-e nem lesz rossz?

Angelov töpreng. Nagyon sokat kell lemosni a szalvéták színéből, az abrossz körülbelül négy árnyalattal halványabb sárga. De majd megpróbálja.

Egyszerű szappanos lemosás nem ér semmit. Ha forró vízben lefőzi, az se használ, mert pamutanyag és az nem ereszti a színt. Hát mit lehet csinálni? Ilyesmi még nem volt a keze alatt.

Kintről rákopognak. Megrezzelve odafordul. A házban lakó kisfiú verdesi az ablakot és farkdjával az udvarra hívja játszani Angelovot. A munkás szomorúan megingatja a fejét: most nem.

A gyerek fintorog: most gyere s megrázza az ablakszárnyat. És mert Angelov egyre nemet int: végigvág az ablakon a karddal s elvágat.

Angelov gondolatai körben forognak. Egyik vegyszertől a másikig kering: mit lehet ezzel csinálni? És még hozzá gyorsan, mert háromra szállítani kell. Minek is vállal ilyenmit el ez a Simonné!

Novák keresztbefont karral hajol elébe:

- Tudod? - kérdi és ráfüggeszti parázsló szemét.

- Igenis - kiáltja ingerülten Angelov -, igenis tudom! - s hátat fordít neki.

Bánja is ő, mi lesz, nem lehet kibírni ennek a gazembernek a gúnyját. Ordít mindenkivel, megpofozza a tanulólányokat, lehülyézi az öregeket, olyan, mint az ördög: embereket vesz és dob s naphosszat csak gonoszságokon töpreng.

Erős szorítást érez a vállán. Novák vigyorog rá:

- Akkor csináld meg, barátom.

Ez a csúfolódás is megzavarja a saját erejére maradt Angelovot. Összeráncolja a homlokát. Gondolkozzunk csak: a pamutfestést ammoniákszóda mossa le. Az örömtől elmosolyodik: megvan, Novák úr, megvan! Gyorsan két vödör forró vizet mer és abba öt marék ammoniákat szór. S ezzel a tejszínű meleg vízzel szaporán kefélni kezdi a szalvétákat, aztán forró szappannal mossa át s lám, csakugyan elcsurgott belőlük egy kevés sárgaság.

Megint rákopognak kintről. A kis gyerek békülni akar s mosolyogva hívogatja. Angelov derűsen int neki: egy picit várnod kell, aztán jövök.

Angelovot egészen leköti a munkája: husz szalvéta van, néhány perc alatt kész lesz. Hiába áll olyan gúnyosan a tulsó sarokban Novák. Hiába ontja a sűrű füstöt a szipkájából, mert a szalvéták halványabbak lettek s mikor Simonné kijön érdeklődni, már Angelov a csavaróba tette őket.

- Jó lett, nagyságos asszony, rögtön odaadom - s leállítja a bűgő csavarót.

Mikor a centrifuga zümmögő sikollyal leáll, Angelov belenyúl, kihúzza az egyik szalvétát és szétrázza. Majd ijedten a másik után kap, mert a szalvéták tele vannak zöld foltokkal.

- Mit csinált velük? - dadogja Simonné. - Jézusom!

Novák, mint aki előre várta ezt: nyíltan fölkapag a sarokban. Óh, ez az ördög, úgy látszik, megsúgta másoknak is: itt megint elrontottak valamit! - mert egymásután bukkannak ki a galléros lányok s tüntetően vigyorogni kezdenek és hol a szalvétákat nézik, hol Simonnét.

Tir is meghökkenve áll az ajtóban, keservesen kaparja a fejét és nagyokat fújva, kimegy. Tessék, Angelovra is rájárt a rúd. Megint a pokoli Novák fogja rendbehozni, de előbb kivégzi egészen a szegény fiút.

Angelovnak mintha gombostűnyire szűkülne az agya. Nincs gondolata. Csak a szemei élnek és hol a szalvétákat nézik, hol Simonné sírásra görbült száját.

S mintha az üzem zűrzavarából mindig harsogóbban hangzana Novák kemény kacagása. „Mingyárt nekirohanok”, - gondolja, de íme: Novák odajön hozzá s nyájas képpel tanácsolja neki, hogy próbálja kiakasztani a levegőre, hátha eltűnnek a zöld foltok.

- Tudod te, mivel vannak ezek a szalvéták megfestve? - kérdi fölényesen.

- Nem, - vallja be nyugtalanul Angelov.

- Na, csak gondolkozz, nem olvastál-e már róla valahol?

Angelov nemet int.

Novák láthatóan megnyugszik: elárulhatja, úgyse tud vele mit kezdeni.

- Hát, barátom, ez kénfestéssel készült, ha mindent akarsz tudni.

Hallotta, úgy-e bár, mindenki, hölgyeim és uraim, Novák megmondta a barátjának: ez, kérlek, kénnel van festve. Ez egy alap, amit más kelmefestő semmi pénzért nem árulna el: tehát kénfestés és tessék megcsinálni, rendbehozni.

Angelov kábán kiaggatja a szalvétákat a levegőre. Talán jót tesz. Kénfestés, kénfestés, ismétli, sehol se olvasott róla. S most még bizonytalanabb, mint volt: mert hátha ép az nem jó a kénfestésnek, amit jónak gondol?!

Dél lesz, de Angelov még nem talált ki semmi okosat. S a munkásnők máris úgy nézték őt, mint annakidején Ruszt, a régi mosómestert, akinek a harminc selyeming szegte a nyakát. Vizsgálják a fiú halvány arcát, karikás szemeit s lehorgadt fejét. Őrá nem olyan mérgesek, mint Ruszra voltak, de mégis: ha egyszer nem tudja megcsinálni, micsoda mesterember ez?

S mint valami mágusra bámulnak a sugárzó Novákra. Ez fogja megint helyrehozni, ez cimborál az ördöggel, együtt koccint vele, mikor leányvért isznak. Attól olyan a szeme, mint a tűz.

Úgy lesték Angelovot, mint az ebek a vadat, hogy biztosan a vadász puskájára kerüljön; le-föl járkáltak a kazánház ajtaja előtt és bepislogtak a halvány arcra, a tétova kézre, amely úgy fogta a villát, amin néhány szál melegített grízestészta csüngött, mintha ez a villa a levegő szájába akarta volna dugni a falatokat. De minden mozdulata a fiúnak olyan távoli volt, mintha vándorolni vágnának a tagok, külön-külön, magára hagyva az utánuk bámuló, síró kék szemeket. Tir, a bajtárs is csak zöld pillantásával kóstolt ételes csöbreibe: kirakta maga elé a krumplicevest, a szafaládét s a savanyú káposztát, de mindegyikből elege lett csakhamar. Azzal szakította meg töprengő szomorúságát, hogy sarkonfordult s dühös, megrovó tekintettel

haladt ki az Angelov vesztét susogó asszonynepek között az udvarra. Leszegett fejjel jött vissza a levegőn száradó szalvétáktól.

- Zöldek - ordította -, pukkadjatok meg, zöldek! - s ezzel mint egy országot veszített király, kormosan nekiállt fűteni a pirosuló tüzeket.

Angelov úgy dőlt a falnak, mint aki távoli álmodat vagy illatot szí be. Bárcsak belemerülhetne ebbe a falba, a háta mögött s a téglák magukba olvasztanák örökre. Olyan mély bágyadtság üli meg a belsejét, hogy be kell fognia a fülét, mert minden szó úgy hat rá, mintha tű szúrná át a dobhártyáját. S néha felnyíló szeme előtt minden kép olyan ideges és kínzó, hogy a pilláit csukva tartja. Olyan, mintha elaludt volna félelmei közepett; hol kipirul az arca, hol fehérre sápad: a süketség s a vakság ajtajaival lezárt emberben a legvadabb fájdalmak és örületek tombolnak.

Tir halkán áll vele szemben, igyekszik belelátni, mintha Angelov homlokán minden egyes verejtékcsepp egy-egy nagyítólencse volna. Többször feléje nyújtja a kezét, hogy fölriassza, fölébressze a szenvedéseiből, de elakad ez a mozdulata. Óh, Tir jól ismeri az ilyen keserves hangulatokat, amikor az embert csak az éhezés várja, amikor úgy éri munkahelyének elvesztése, mint a halálraítéletet a kegyelmi tanács elutasító véleménye. Hagyni kell, hadd dörömbölgjön a szív, zúgjon a vér, mint a megdagadt folyó: alábbhagy mindenféleképpen egyszer az emberi láz s az örület elfárad a sok görbe táncban.

- Indulás! - sipítja egy vékony lányhang.

- Indulás, - mormolják utána a többiek s Angelov elbillen a faltól, megrázza a fejét és ezzel szétszórja pillája alá fojtott könnyeit. Még nincs ébren; még semmit se kötött hozzá a valósághoz, de e pillanatban, mikor súlyosabban leforrázott lábára ereszkedik és a fájdalom fölszúr a szívéig: látja siralmas életét.

A másik lába pedig elzsibbadt a szék élén: „Mintha nem hagynának menni a lábaim, mintha visszatartanának” - s ez a gondolat végzetszerűen hat rá.

Lassú topogással kell a fájást s a zsibbadást legyőznie.

- Bátorság, bajtárs, - susogja a fülébe Tir.

Bemegy ezzel a sűgással a fülébe; újra összeismerkedik a surolókefével, a locsogó szappannal. Legörnyed az öblítőhordókhoz, fölemelkedve facsarja a ruhákból a vizet. Erősen bódult: gondolatai még mindig akörül forognak, hogy megölje-e magát, ha itt nem sikerül állását megtartani, vagy vágjon neki a sívár télnek.

A nagy forróság átfűti, gőztől nedvesen izzadnak a pállott falak: ez látszik körülötte, mert a párás ablakok lezárták az ég felé vezető utat. Előtte tintafolt, borpecsét, vérnyom, piszok tűnik föl fátyolosan a vizes ruhából. Jobbkézt a vegyszeres üvegei állnak: odanyúl s a foltokra dönti a kloroformot, cukorsavat, Laventhin Blt. sósavat.

Simonné habzó beszédjét alig hallja:

- Mingyárt, mingyárt - dörmögi -, ezt a foltot ki kell vennem... - majd mikor az üzletvezetőnő lefogja munkálkodó karját, hogy feleletre kényszerítse, vadul arra fordul, ahol Novák áll:

- Menjen, kérem, hozzá, ezt neki kell megcsinálni, ő kap több fizetést.

És Simonné, mint aki rájött, hogy ez az ember nem tud már segíteni: csavar egyet a kormányon s mint valami mosolygó virágszál billeg oda a gögös Novákhoz. Látszik, amint csucsorít szájával, símogatja, körülparfömmözi, behódol neki, óh, tán még randevút is ígér: csak meglegyen, meglegyen, mert ez a húsz szalvéta az ő nyakát szegheti, minek vállalta el s Taubené kidobhatja könnyen.

Angelov tágan bámulja ezt az udvarlást: Novák eleinte hűvös, mintha csak a munkája érdekelné, ide-oda járkál a mosógépek között, de Simonné követi egészen addig, míg az üzemvezető megáll, ránéz és elmosolyodik. Simonné most elkapja a felsőkarját, megszorítja az izmokat s így húzza maga után, kacagva, mintha csak játék lenne az egész. Mosolyogva suhannak el. Elképzeli, amint az üstöknél Novák feltűri az ingujját s tempósan nekilát; érzi, hogy ezzel Nováké lesz az az utolsó nő is a „Főnix”-ből, aki annyi év után még hűségesen kitartott Taube mellett. Látja, hogy az egész gőzmosó belecsúszik Novák markába s az ujjai között, mint a lencseszemeket, szórhatja el az embereket. És ismeri jól egykori barátját: csupa gyanakvás, csupa gyűlölködés. Tudja: szombaton kiadatja a könyvét.

Legszívesebben rögtön itthagyná a munkát. Körülnéz: tiszta gőz minden. Mintha a pokolban főnének az emberek s a gépek. A falakon tündököl a nyirok. Tenyéryni helyet töröl tisztára a párás ablakon és kiveti rajta a szemét az udvarra. Körüljárja először a földszintet, aztán az emeleteket s látja az ég sárgálló csücskét. Bárcsak elsétálhatna arcunkból a szemünk robot közben - gondolja -, amíg mi dolgozunk, járhatna hegyen-völgyön. De még az udvarról is vissza kell parancsolnia tekintetét: a foltok kényszerítik rá; a foltok, ezek a gombostűfejnyi gátak.

Csak aki dolgozott velük, tudja, mit jelent egy-egy folt. Ki kell venni mindenféleképpen: s néha egy-egy kis piszok körülkergeti a munkást a vegyszerek skáláján, a különböző fogások sokaságán, belezzad, belefárad: olyan ez, mintha a fogorvos órákhosszat kapkodna a foghús alá bújt gyökér után.

Angelov reszketve kidobja kezéből a kefét. Nem bírja tovább. A keze ép megbillenti a szappanosdézst, mikor Tir jelenik meg az ajtóban s boldog, ünnepélyes arccal az ablakra mutat s így szól:

- Itt az első hó! Az első hó! - Puha és nagy hópelyhek szállingóznak ott kint. Nyílnak az ajtók mindenfelé: asszonyok és gyerekek kiabálják egymásnak:

- Itt a hó!

Tir kimegy kissé alátartani azt a mocskos fejét és majd hoz be egy marékkal Angelovnak is.

Angelov az asztalra támaszkodva nézi a keringő havazást. A hó érkezését jelentő zsvaj után mintha minden eltompulna: susognak az emberek.

Angelovnak külön üzenet ez a hó, a lassú fehéredés. Soha ennyi bánatot nem érintett benne, mint most. Úgy kell eltépnie magát az apró pelyhek figyelésétől s nekilátni egy hatalmas kávéházi abrosznak, amelyben bor-, pecsenye-, likőr- s cigarettapörzsölt foltok tarkállanak.

A mosókonyha felől egy vegyszer szagát érzi most. Az üstök felől sodródik befelé a szalmiák orrfacsaró szaga: Angelov rátátja a száját és beszívja mélyen. Kint már munkálkodik vegyszerével az ördög. Az övé, Nováké ez a szer egészen. Neki rontja el úgy a pokol a munkát, hogy ő megcsinálhassa szalmiákkal. Szinte látja, amint a szalvéták visszasárgulnak engedelmesen a keze alatt és ő pirosan föl kacag. S ez a piros kacagás áttűz az ablakon, bele Angelov fájó szemébe s ettől az érzéstől kezdve: vak, aki tesz-vesz a gőzölgő homályban.

Bicegve megy az egyik mosógép mellé: kitapogatja a klóros ládát, fölemeli s odaviszi a mosóasztalhoz. Angelov meggyötört fejében már készen áll a terv, kigurítja a kénsavas ballont is az asztal alól. Mindezt lassan, mintegy álomba merülve teszi. Már előre érzi a klór és a kénsav elegyének romboló, fojtó szagát, de mint akinek a munkája parancsolja: előpenderíti a vegyi hordót. Aztán mintha csak az abrosz foltjait akarná kivenni: szétdobja egészen a mosóasztalon és vizsgálgatni kezdi. Mintha látná azokat, akik fölötté vacsoráztak, ép összezendítik telt pezsgős poharaikat. A poharak kiloccsannak és az egész káprázatból egy folt lesz Angelov előtt. Most mintha mezítelen nőt fektetnének végig az abroszon, gyümölcsök között; ez a

részeg nő feldönt egy szőlővel teli tálat, néhány szem szétnyomódik: újabb foltok Angelov előtt. Rájuk csap a tenyerével, de a fehér, merevarcú lakoma-terítő fölnéz rá nedvesen és susogni kezd bugyborékolva:

„Válassz engem szabadítódnak! Nézd meg jól a foltjaimat: bor, hús, gyümölcs, rozsa! Súlyos, zsíros foltok, értesz hozzá! Klór és kénsav! - sikoltják kórusban a foltok: fehér por és sárga nedv, ti ketten együtt halálosan fullasztó szag, megszabadítlak!”

Hogy megmeneküljön szörnyű gondolataitól, kinéz az udvarra. S kint a hóhullás között, a sűrű pelyhek hálójában, mint egy kis madár röpköd a földtől el nem szabadulhatón a kis fiú. Magas, kék papírzacskó van a fején s aranszalagok díszítik. A két karja, mint tollát vesztett szárny csapkod. Úgy kering az udvaron, mintha a szél fia volna, a gyöngye szél-fiú, akit rabul ejtett ez az udvar. S mintha vívna a rabtartó falakkal s a rázúduló hóval: fakardját merőn nekiszegezi a pelyheknek, aztán elfáradva a harcban, megint a szél gyöngye gyermeke, aki árnyként kering, lengedez és fáradtan pihen egy sarokban.

Most észreveszi barátját, Angelovot, amint az lázas szembogarakkal figyel: int neki, kissé fáradtan hívja ki:

- Gyere - és meglengeti feléje a kardját.

Bűvös húzás van a fakardban. Mintha átvinné az ember szívét a falon s az máris ott táncolna kis piros csizmáiban a gyerek mellett. S úgy menne ez a test is, szétnyomva a rácsokat, úgy menne a kisfiú felé.

Angelov érzi, hogy a varázs elkapta, érzi, hogy a halál fölébe állt megkeverni az utolsó perceket. Ellenkezve lehúnyja a szemét, hogy ne lássa a kisfiú boldog, ártatlan táncát az udvaron; csakhogy a szemhéj fölrebben: a szemgolyók láza fölnyitja. S ebben a pillanatban szinte émelyítőn megnő Angelov körül a szalmiák nehéz szaga: ebben is van valami titokzatos. Mintha egy sárkány nehéz verejtékszaga messziről jelentené már a hősnek, hogy a vesztébe rohan. Kint van a sárkányi Novák s bebüdösíti a „Főnix”-et az ő félelmetes szalmiákjával. Így üzeni Angelovnak: véged van, kidobnak, letiportalak!

- Megyek, - mondja önmagának Angelov s fölemeli a nagy klóros ládát a hordó peremére és befordítja. Aztán a súlyos kénsavas ballont fogja két kézre és a térdeivel fölsegíti a magasba.

Most kihúzza belőle a vastag fadugót: a ballon nyaka nagyot hördül, amint kitör rajta fröcskölve a zsíros, sárga kénsav. Angelov pedig elengedi a ballont: a hordó feneke felé zuhan az üvegedény és ferdén megakad. S a víz színe alatt láthatón patakzik a kénsav és fölpezseg érintésétől a halottfehér klór és szinte megsercen a víz tükre a feltörő halálos gáztól.

Angelov pedig, hogy mentse s magyarázza a tettét: szédülő erővel még belenyomja a kávéházi abroszt - amiatt tettem, ne vádoljatok, más szerrel nem jöttek ki ezek a foltok - s amint egyet lélegzik, mint a kődarab sújt tüdejére a gáz. A fájdalomtól eltárgul a szeme: kínlódva az ablak felé fordul s azon elpréselve a kisfiú bekémlelő arca látszik. Némán beszél a kisfiú az üveg mögött, némán int: Angelov tüdejére kapkodva keres levegőt, de ehelyett újra s újra belesújt a halálosan erős gáz. Mint a bunkócsapások érik a további szippantások: meginog alattuk s lezuhan.

Pillanatok múlva a szűk gallérszobából is tömeges köhögés hallatszik. Nincs szabad vész-kijáratuk, előbb félre kell ráncigálni az egyik vasalógépet, míg ki bírnak jutni a friss levegőre. Motyó, a mosólegény, orrát befogva menekül hórihorgas lábaival a mosókonyhán át. Tirt szintén fojtogatni kezdi a szétterülő gáz: óriási szökkenésekkel iszkol az udvarra. A menekülők ordítása fölveri a házat és a lakók rémülten kérdezzetik:

- Mi baj? Mi történt?

Ott bent, az ájult Angelov fölött, még mindig folyik a zöld ballonból a kénsav, már duhajon kicsap a hordóból s csillogva önti el a betont.

Tir óriásakat köhög, fejüket, hasukat fogva köhögnek körötte a fehérleples lányok is. Tir ösztönösen Angelovot keresi: rémülten futja körbe az udvart, bömbölve köhög:

- Nem láttátok? - kiabálja.

- Nem!

A fűtő szétterpesztett lábakkal olyat szív magába, mintha le akarná nyelni az egész levegő-eget. S megmrevíti a szemét, hogy lásson odabenn és merészen berohan. Csak bömbölő köhögései hallatszanak ki... s alig telik bele egy fél perc: maga mögött vonszolja a halottnak látszó Angelovot. Az udvar közepén leereszti a hóra és a szemét dörgölgetve, nekilát újra a vad köhögésnek.

Novák és Simonné a bolton keresztül menekülnek: mind a kettőnek könnyes a szeme a gáztól. Ezalatt Tir egy öreg télikabátra fektette a merev Angelovot. Tir - mindig csak ő - fölébe áll s megkezdí a mesterséges lélegzést. Novák nézi s bírálgatva közbeszól. A lépcsőház ontja magából a kíváncsi és rémült lakókat; sok vasalónő magával hozta a forró vasalót és most azon melengeti az ujjait.

Simonné hirtelen a fejére üt: rohan és telefonál Taubenak vagy Taubenénak. Jöjjenek be rögtön, valaki öngyilkos lett, - nem lesz-e baj emiatt a hatóságnál.

Tir szüntelen buzgalma, úgy látszik, életet csal Angelovba. Egyszer fölnyitja a szemét, aztán fáradtan megint lehúnyja. Úgy érzi, mintha rajta fekédné egy üvegtón s lassan csörgő hullámok hajtának előbbre s előbbre. Kétoldalt néma hattyuk kísérik, akik néha ezüst párát fújnak az orrukon át. Néha felhőket is lát: álom, távolság, csodák felhőit... de sebesen ragadja a hullám előbbre és előbbre. Olyan ez, mintha aludna s márványból volna a szeme. De hirtelen megint megreped a hideg szem, a vékony szemhéj fölemelkedik róla tágan s izzani kezd benne a kihült szembogár: látja, hogy köröskörül emberek állnak, a vállukon hómadarak ülnek, soknak az orra jéghegy. Suttognak... mintha a szél járna ki a szájukon... de egyikük hangja közbevág, mint a menydörgés:

- Megmérgezte magát a szerencsétlen.

- Meghalt? - visítják a szélszavúak.

Az emberek gyűrűjén átfúrja magát a kisfiú. Látja Angelovot az öreg télikabáton fekédni, látja, hogy lustán le van húnyva a szeme. Arcán titokzatos öröm csillan: ó, végre kijött játszani...

Óvatosan kinyújtja a fakardját... fölébresztem... s mikor Angelov az első érintésre nem mozdul, erősebben a mellére döf.

Egy kocsis áll a nézők között s ezt elönti a méreg. Még döfködi ez a nyavalyás kölyök, mikor már alig szuszog. Belerúg a gyerekbe, aki a rúgástól meginog, rázuhan Angelovra és panaszosan, némamódra felnyög.

Angelov tompán átérzi a rázuhanó súlyt: lassan a fiú felé forgatja szemét. A pillantása rémülettel van tele, mert most a zuhanástól megrepedt alatta az üvegtó s kezdi elnyelni a mély. Fölcsapja a két karját, hogy megkapaszkodjon a peremébe, de az éles üvegvíz sodra egymásután leszeli merev ujjait s a nyílt tagokon mintha kiömlene a vére, az élete, az ereje. Tehetetlenül süllyed már alá: egy homályos lyukat lát maga fölött, amibe a kisfiú arca hajol bele sírva.

Csak Tir bírja elhúzni a kis némát Angelovról. Messzire emeli a kalimpáló gyereket, akit aztán tovább üznek a hátulállóknak.

Tirben gyilkos harag forr. Többször Novák felé sandít és megcsikorognak a fogai. Novák gondosan tíz cigarettát dugott a szipkájába s két lány között füstölögve diskurál.

Tir villogó szemei előtt pedig feltűnik egy film, melyben egy örült szőrös férfi úgy ordított, mint a jegesmedvék. Megpróbálja visszafojtani ezt a kitörni vágyó ordítást, de nem bírja.

Kibőg a torkán szűkülve:

- Ui... uii... uiii... s mintha hómezőkön szállna át és hatalmas mancsa volna, óriási fogai: Ui... uii...

Ott csüng Novákon, csak a torkát keresi harapó fogaival, de elvétí a marást s Novák lerázza őt a hóba. Akkor abba markol bele s azt vágja vakon feléje.

Novák elhúzódva áll fölötte s vérző arcát törülgeti. Tirt többen fogják a karjainál fogva: a dühtől remeg.

Odabenn már alig szivárog a kénsavas ballonból a méreg és kint a festékes üstöknél, a drótokon, visszasárgultan csüngnek a tragédiát előmozdító szalvéták. Az üzletből kihallatszik a telefon ideges csengése: talán a bárónő sürgeti már a szalvéták szállítását.

A mentők megérkeznek. Megmondják a mentőorvosnak, hogy a mérgezés klórral és kénsavval történt. Angelovot újra éleszteni próbálják: egyelőre sikertelenül. Végül hordágyra teszik s betakarják pokróccal. Tir megdöbbenve kérdi: Él még? Az orvos tétován igent bólint. Erre többen sírva fakadnak a munkásnők közül.

Tirt nem lehet visszatartani attól, hogy el ne kísérje Angelovot.

- El akarom kísérni - mondogatja makacsul -, nincs senkije.

S ő is eltűnik a jajgatva szirénázó mentőautóval.

Alighogy elment az autó, megérkeznek a rémült Taubeék.

17.

A havazás előtti szeles estén, két zsúfolásig megrakott stráfkocsi gördült ki Taubeék házudvarából. A stráfkocsikon hosszú építő-deszkák fehérlettek s mint a döglött bogarak feküdtek fölöttük a felfordított fabakok. Ezeknek lábába fogódtak a malteros ruhájú kőművesek; némelyik félszemre húzott mocskos papírcsákót viselt. A vaskos, barna lovak cammogva verték patáikkal a flasztert; a kocsin kapaszkodó kőművesek olykor nagyot hoppantak az úttest gödrei fölött.

Nem szoktak ilyen késő őszi estén kőművesek bolyongani a városban; az építőmunka napot kíván. A nyár az igazi szezon, a novemberi munkában nincs meg a jókedv lendülete. Különösen az olyan furcsa munka készül savanyúan, mint amelyik itt esett Taubeéknál. Ezt a lompos, szürkefalú házat kellett kapkodva átvakolni s fehérre spriccelni meszes homokkal. De mert az úr nem bírja látni a piszkot: csak este volt szabad dolgozni és hajnal felé mindent be kellett takarítani a kert hátsó részében emelt szerházba, nehogy a napvilágnál Taube bosszankodjon a kőművesmunka szétszórt piszkosságain. Így a kőműveseknek lámpásoknál, gyertyafénynél kellett napról napra újra összeróniok a tegnap lebontott állványokat s úgy dolgozniok a magasbafeszült padlókon, e széltől borzolt fénynél, mint a kísérteteknek. Munkájuk titokzatosságát emelte az is, hogy el volt tiltva a hangos beszéd, a szükséges mennydörgős káromkodás, rekedten susogtak egymással, mert az ablakokra nyolckor redőnyök gördültek s Taube brómot szedve, aludni próbált egésznap nyugtalankodása után. Valósággal szégyelték magukat a kőművesek: egy napszámossal állandóan hessegetni kellett a bámész uccai népet, mert mindenki megállt itt, látva a sercegő lámpásoktól megvilágított malteros alakokat, akik söprút szorongatva jobbkezükből, hirtelen odavágták boszorkány-szerszámukat a balkarjukban tartott léchez s az ütéstől szisszenve kiröpült a fehér habarcs.

Ettől az éjjeli munkától voltak olyan álmosak s elnyűttek a távozó kőművesek; ők már csak elszabadultak innen, de Taubené és a cseléd nem. A két szegény nő állandó szolgálatban volt: Taube tágan figyelő szemei osztogattak nekik gyors parancsokat. Ez a két szem irtózatosan éber lett: a legkisebb piszkot meglátta mindenütt, mintha csak odaszólt volna minden mocskot a zavartól tüzes tekintetnek. Amióta Taubet elkapta az undorító roham: a szegény ember mást se tett, mint kereste, bogarászta a föllelhető piszkokat s magánkívül volt, ha azokat nyomban el nem tüntette a porronggyal, söprükkel, vizes vödörrel fölszerelt asszonyi nép. Annyit súroltak, tollsöpröztek, törülgettek azok, mint tíz háromemeletes házban együttvéve.

S a külsejére lompos Taube is megváltozott. Azelőtt mint egy bohém: szerette a gyúrt ruhákat, a két napja nem pucolt lakkcipőket s a puha gallért, amelyben hanyagkötésű nyakkendő csüngött... Most vadonatúj ruhákat hozatott s négyszer küldte vissza átmosni a keményingeit a „Főnix”-be. A fürdést megkezdte már hajnalban és sokszor még délben sem fejezte be. S akkor is csak szorongva kelt ki a kádból s legszívesebben újra visszabújt volna a zuhany alá. Csak estefelé, amikor minden vakultabb színű, ismerte el sóhajtva, hogy most mintha kicsit rendes lenne a lakás s izgatottan magyarázta: „Én nem vagyok bolond. Csak ti nem értitek, hogy az ember nem élhet piszkokban. Én elvégre a „Főnix” gőzmosó tulajdonosa vagyok s nekem olyannak kell lennem a világ előtt, mint a tisztaság szobrának...” Ezekbe a magyarázkodásokba egészen beleszédült, mintha berúgott volna tőlük, csillogtak szikráztak a szemei. De a sötétedő este belefojtotta a heveskedést és máris megkezdődött a félnék rettegés a némán növvő homály ellen...

Taube szerette volna kinyomni az estét az ablakai mögé... s ilyenkor hol itt, hol ott, mint az árnyékkal bokszoló, vívott a beborult levegővel... s mikor ép így küzdve, az ablakig került s kipillantott és meglátta, hogy házának milyen lomposan szürke s mocskos a fala, hidegrázás

fogta el s elszörnyedve kezdte vádolni magát: „Jaj, én bolond! Futok mint az őrült, hogy a szobák rendesek legyenek s kívülről olyan mocskos ez a ház, mintha szemétből készült volna! Hát lehet akkor idebent nyugodtan élni!? Hisz ez olyan, mint mikor egy tisztalelkű embernek élősdiék tanyáznak a bőrén!”

Lemosni gyorsan! Még hozzá esténként, amikor ő alszik s az egyik reggelen csak itt áll egy hófehér ház, tisztán csillogó ablakokkal s ha valaki végigjön a kavicsokkal s kőporral hintett udvari úton és a fehér márványlépcsőkön belép a lakásba: úgy érezze magát, mintha kristályforrás alatt haladna s észrevétlen megtisztulna! Ez a ház legyen a tisztaság vára, ezek a szobák legyenek a tisztaság királyának fogadótermei! S jöjjön a nép!

S azon a napon, amikor Angelovban komoran forrt a halálvágy és a Főnix-ben a pokoli szalmiák ismét nagy diadalt hozott a feketeszemű Nováknak... Taube úgy dél felé, zöld gyapjúkendővel a vállán, feleségébe karolva, körbe sétált a fehérre vált ház körül. Úgy nézte, mintha egy gyönyörű fiatal lány lett volna, aki mindannyiszor búbájosan elmosolyodik, ha rápillant. A szíve jólesően kongott köszönő választ a tükörként villogó ablakoknak; szerette volna magához ölelni a fehér falakat; s úgy vélte, hogy a mostani kínos napok olyanok neki, mint a kőművesek furcsa munkája volt ezen a házon: ezek a napok végül is megfehérítik őt testben és lélekben s valaki, akinek erre gondja van, ép úgy örül neki, mint ő e tiszta háznak! De, sajnos, körbe pillantva, Taubet elöntötte a düh: az ucca többi háza szembetűnően mocskos volt, a tetőzetük kormos; az ablakokon részegen bágyadtak a vászonroletták; amott, noha dél volt, a dunnák csücske kacsintott ki; másutt a porrongyot rázta egy boglyashajú vén nő a járdán menők fejére...

Hirtelen szétcsapta a két karját: mint két éles szablyát szerette volna megsuhogtatni s lecsapni vele az ilyen mocskos házak fejét.

Rögtön levelet akart írni a háztulajdonosoknak; panaszt tenni a rendőrségen... Taubené türelmesen, sápadtan hallgatta végig szenvedélyes vitatkozását s gyöngéden csitítani próbálta:

- Fiatskám - s megsímogatta férje bíboros arcát -, nem vagy te talán túlideges - s bocsánatkérően tette hozzá -, talán beteg... fiatskám...

A gőzmosótulajdonos öklei ledörrentek az asztalra:

- Nem! - ordította egészen eltátott szájjal s verte az asztalt -, nem! Ti vagytok betegek! Ti, nyomorultak, ti vagytok, mert szeretitek a piszkot! Ti vagytok, mert nem értitek meg, hogy tisztaságnak kell lenni a világon!

Úgy állt, két öklét az asztalon felejtve, hátraszegett, vörösen égő fejjel, mint egy próféta. De aztán lejjebb engedte a fejét az égből s észrevette a sápadt asszonyt s gondolta: mi köze ennek az asszonynak az én rögeszmémhez, hiszen nem volt köze az örömeimhez se, amik idáig üttek...

Hanem néhány pillanattal később megint fennakadt felesége egyik szaván s újra futkosni kezdett végig a szobákon s mikor ráakadt egy fillérnyi nagyságú poros helyre: kínosan fölkacagott s ütni-verní kezdte a bútort.

Taubené halványan csak tűrte. Mint anya a beteg gyerekéhez, úgy osont Taube mellé és megsímogatta.

De a ház levegőjében úszott valami és néha olyan sűrű lett a levegő, hogy, mint a fuldoklók, futkostak mind a hárman.

Mert imént még nem volt semmi baj, de most Taube megint ott állt a széken s bosszús arccal, négy rajzszöggel ép a falra erősített egy papírtáblát, amit ő maga írt meg. Ez állt rajta:

*„A tisztaságra tessék végre ügyelni!
Port, piszkot nem tűrök!”*

S mikor lelépett, vitára készen, a székről, odahívta a két sápadt asszonyt:

- Látjátok?... Mert én nem bírom a torkomat kikiabálni!

- Igen - bölintették egyszerre a szomorú asszonyok -, igen - s fejük engedelmesen meghajolt. Mint két apró lány, aki mingyárt pityeregni kezd, ha a szigorú tanító bácsi nem hagyja abba. De, szerencsére, abbahagyta s nem jöttek a pokolt hirdető átkok s egyéb szörnyűségek.

- Maga elmehet, - mondta Annának Taube szigorúan.

- Te meg maradj, fiam - folytatta enyhültebben a feleségéhez fordulva - és ülünk le az ablak elé.

Már sötétedett kint és Taube félt.

Anna lábhegyen kiment; Taubené csöndesen odatolta az egyik karosszéket a másik mellé. Taube azonnal beleroskadt s összekuporodott, a kezét meg átnyújtotta a feleségének, hogy olykor bátorítón megszorongassa az asszony.

- Borzasztó az ég - susogta Taube -, borzasztó... le kell hunynom a szemem, mert nem bírom. S itt van a sok piszkos ház is. Fúj!

- Nem szólsz semmit? - kérdezte aztán ijedten.

- Beteg vagy - mondta lassan az asszony -, beteg... s maga elé bámult üvegesen, aztán mintha hirtelen összerázta volna egy óriás keze: elkezdett reszketni és hatalmasan sírni.

Taube a fejét forgatta, mintha legyek ülték volna tele, mintha minden könnyeszem légy lett volna, amely most kegyetlenül csípte őt, szívta a vérért.

- Eső - gondolta a síró szemekre bámulva -, eső zúg ezekből a szemekből, zápor, kín.

S gyorsan odahajította fejét a könnyek alá, hogy megmossák ezt a kiélt arcot, a sokat élvezett szájat és szemet, meg az ősz haját, amellyel annyi nő játszott. Jóság öntötte el Taubet, valóságos áradatban.

- Megbocsáss - kérlelte igaz szívből -, megbocsáss nekem - s hozzátette -, a vén bűnösnek.

- Én bocsássák meg neked? - mintha vad indulat rázta volna meg az asszonyt. - Neked? - s az indulat sugárzó szerelemmé varázsolódott az arcán. - Te kéreled engem? - s odabujt Taubehoz.

S hosszú hónapok után, Taube is elmosolyodott boldogan: mintha napsütés érné az arcát.

Szótlanul maradtak: Taube úgy érezte, hogy az asszony forró kezéből átömlik a vér pirosan az ő szívébe és ott nagy tisztaságot teremt. Ez a megnyugtató hangulat félszenderbe burkolta, a lélegzete kezdett az alvóéhoz hasonlítani, mikor arra rezzent, hogy a felesége puhán rázogattja, ébresztgeti s mint egy kis baba, mutogatja az ujjával:

- Esik a hó!

S Taube is látja, hogyan sző és fon a házakra fehér gyapjút a hó; miképp zilálja a szél takácskeze a végnélküli szálakat. S látott az út közepén egy kicsinyke barna papírdarabot, amint ágált az út közepén, meg-megbillentve a fújó szélről. Ezt a libegő küszködést vizsgálta Taube és derűsen föl-kuncogott, mikor a kis barna papír nyakas fejét elkezdte betakarni a fehér hó s nyomta őt a földre, hiába rugdalódzott hol ezzel, hol azzal a csücskivel. S e suhogó hóesés olyan volt Taube előtt, mint külön üzenet az ő számára: mintha egyenesen az ő délidei vágya miatt esne, hogy a mocskos háztetők és uccák fehérek legyenek. S külön gyönyörűség lesz az

ő házukat nézni: amúgy is fehér, hát még most, a tiszta hóval, milyen lesz! S nem lesz sokáig olyan igazán sötét este, mint eddig volt: a hó világít majd az éccakákon. S az ő piszkot kereső tekintete nyugodtan csavaroghat: ezüstök a fák, a hegyek, minden. S ebbe a sugárzó ezüstbe csöndesen fel fogják majd kattantani a nagy, fehér villanykörteket, megcsendítik az üvegfüggönyöket halkán és a tündéri fényben az ablakon át nézik a hó hullását.

Ép el akarta mondani ezt a reményét, de odaát a szalónban megrezgett a telefon, majd csilingelni kezdett nyugtalanul... úgy vágott át a csenden, hogy összeremegtek s egyszerre fölálltak s tétován összenéztek. Hetek óta nem szólt a telefon, mert Taubené letiltotta, hogy az üzemből (ahol egyedül ismerték a házitelefón számát) bárki is zaklassa az urát.

- Maradj, kérlek - mondta, de Taube a fejét ingatva, utána ment s a hallgatót rátette a fülére.

- Halló, itt Taubené.

- Simonné beszél, nagyságos asszony... jaj.

- Mi az? Mi történt? - kiabálta bele Taubené.

- Az egyik kelmefestő öngyilkos lett és meghalt.

Mintha tüzes lett volna a fekete kagyló, Taube elejtette s az ide-oda lengett. Állt, a kagyló lengését nézve, tétlenül, gondolatlanul, aztán ép úgy kezdett összezsugorodni, mint a rohamai előtt. Taubené ezt látva, eldobta magától a másik kagylót: most már az is ott lengett, odaütődve az asztalka lábához, vékonyan sugdosva Simonné ijedt rémhíreit.

- Maradj, majd én megyek - mondta erőt véve magán Taubené -, még nem biztos, hogy meghalt.

- Maradjak? - kérdezte Taube. - Én maradjak? Én? Nem maradok! Hallod! Ne tarts vissza, engedj! - s fut kiskabátban, kalap nélkül... Taubené utána, kezében férje kalapjával... Anna csak nézi bámulva száguldó gazdáit. A sarkon véletlenül taxit kapnak s az autó gőzölgő hűtővel fut előre. Az egyik ablakon át hóverés éri az arcukat: mintha aggastyánok volnának, akik haláluk előtt egy idegen halál felé rohannak.

Taube igyekszik elgondolni az egészet: az a szegény munkásfiú nem bírta tovább a sok piszkos ruhát, nem győzte kimosni őket, nem volt tőle se éjjele, se nappala és a nagy szennyes batyuk előtt megölte magát, a szívébe szúrhatott. És talán most fölötte körbe áll a többi munkás is, a nyirkos falakról csöpög a gőzvíz és mikor majd belép, fölemelik lehajtott fejüket és odakiáltják fenyegetően:

- Nem bírjuk tovább, főnök úr!

- Menjetez csak haza, - susogja Taube és a felesége tompán odaszól:

- Mit mondsz, nem hallom.

- Te nem hallod, - gondolja Taube s továbbvonogatja a szemöldökét: csakhogy nem megy ilyen símán a munkáselbocsátás; előbb Taubenak oda kell menni a véres halotthoz, megcsókolni a sebet s térdénállva bocsánatot kérni tőle... aztán odatartani az arcát, kinyitni a száját és így kérlelni a komor munkásokat, hogy köpjék őt le s rugdossák meg és gyujtsák föl a gyárat minden piszkával... s ha ez se elég nekik: a lábuk alá fekszik, a sáros, a piszkos lábuk alá: tiporjatok meg! - kiáltja és meghal.

Elszánt s odaadó lett az arca:

- Gyerünk, gyerünk, - nógatta magát s szemével nyelte a távolságokat.

E pillanatban csikorgó fékezéssel megáll a kistaxi. Didergő vasalónők, sóhajtozó lakók és az ucca kíváncsiai bámulják őket. Novák Simonné mellett áll: rögtön észreveszi Taubenét s lekapja csöpp ördögspikáját a fejről. Az arca kötelességtudó, fekete szemei csillognak:

- Kérem, nagyságos asszony, sajnos, egyik munkásunk megmérgezte magát. Klórral és kén-savval.

- Meghalt?

Ezalatt Taube félénken, embertől emberig osonva, mint valami félelmetes utat győzi le a kapualj hosszát. A fal végénél megáll, aztán odasímul hozzá s kíváncsian kipillant és máris visszakapja a fejét. Mikor megint kikémelel, a fülébe repül, mint egy darab kő, Novák kemény hangja:

- Azt hiszem, azóta meghalt!

Erre, mintha megtaszították volna, sohase látott nagy ugrásokkal átszeli az udvart s mintegy égből pottyanva Novák elé jut s rekedten kérdi tőle:

- Kicsoda?

- Angelov.

Csupa pirosorrú, ellenséges arc, dühtől vacogó szájjal... Mint egy rémlátás. Taube görbe háttal, szürke ruhájában mint egy patkány, lábhegyen, szaporán kifut a körükből s eltűnik a „Főnix” sötét folyosóján, hogy iszonyú köhögésekkel adjon hírt magáról.

Novák hozza ki: s lihegve leülteti egy székre. Ott ül két karjára támaszkodva és rekedten köhög...

18.

Aznap világos éjjel volt. A teleholdtól olyan bűvösen fénylett a behavazott város, mint az alvó angoramacska selymes szőre. A néma házakban, a szobák falain megjelentek a holdrajzok fényvel és árnyékkal. Különös napsütésnek tünt a fény: mintha egy halott mosolygott volna be az ablakon; az árnyék meg már mutatta a hullafoltokat.

Taube szemei lassan felnyíltak. Ép egy centrifuga forgott a lezárt pillái mögött; ott forgott, mintha a „Főnix”-ben lenne; bele volt ép úgy építve a betonba; állt egy gömbölyű acéltörzsön, ami a fehérzománcú rézdobot tartotta, abba meg zihálva, belepréselt lyukain a vizet nyomva ki a ruhákból, maga a pörgettyű futott észvesztve tengelye körül.

Aztán Taube fölnyílt szeme előtt megjelent a fehérre meszelt deszkabódé s abban, mint egy sovány bogár, a hatalmas benzines edények között a kis inas tétovázott, láthatóan berugva a szédítő gáztól. Egy selyemruhát kefélt a kisfiú (talán 14 éves volt), ez a kefe le-föl ágaskodott az ujjai között; többször nagyot sóhajtott, megtapogatta a gyomrát és fehér volt, mint a deszkabódé külseje. Három hete lépett be; még szerződése sem volt s láthatóan sírással küszködött s szeretett volna elfutni innen valamelyik parkba labdázni vagy az ingyenuszodába úszni. Nem is sejtette a kis ártatlan, hogy nyitott ablakoknál dolgozik s fölülte kémények füstölögnek kormosan. Néha ugyan látta a füstöt az égbe menni, de nem látta benne (fényes nappal lévén) a kis ördögszínű tűzszikrákat és csak bámulta, amikor szisszenve kigyúlt az egyik benzines edény teteje s nagy sárga és vörös láng lett körülötte a világ; csak futott ide-oda kapkodva, égő, lobogó ruhában befelé, ahol a sikoltó vasalónők közül az egyik odakapott a hátához, hogy letépje róla a lengedező fehér inget s olyan borzalmast sikoltott, hogy a szegény kisfiú megállt egy pillanatra, odafülelt rémülten érző fülével s hallotta, amint a vasalónő magasra tartja az inget s kiáltja:

- Jézusom, hiszen ez a bőr a hátáról...

Jöttek sokan: egy-egy lenyúzott inggel s mondták tompán:

- Bőr a hátáról... bőr a hátáról...

Masa nagyot nevetett s kitérte az irodaajtót: mint valami csöpp cukorbaba lépett be egy kislány s pillanatra hátrarezzent, mikor becsukódott mögötte a kijárás. Taube mosolygott rá, galambocskámnak hívta, na, ne féljen, majd keres az özvegy édesanyjának eleget, okos kislánynak látszik (mintha behallotta volna a viráguccai kisasszonyok kuncogó röhejét az ajtón át) s ettől magabízón odahítta a kisbabát s mint az öreg bácsikhoz illik: megsímogatta az aranybarna haját és csak nézte mohón az özikeszínben ragyogó, fényeskeretű szemeket. Nézte a még keskeny vállat, de kiszökkent és formásan karcsú derekat, s oldalról az alig kibuggyant melleket... mintha érezte volna egy virág szagát a lány húsából áradni, néha behúnyta a szemét és nagyokat szippantott az orrán át... s látta, amint az első pohár likőrre, nagy unszolásra, malagát kortyol a kipirult arcú baba, aki még úgy teszi mindezt, hogy elmondja majd otthon az édesmamának... s közben kicsit megbillen a fejcskéje, kicsit már többet nevet a kelleténél s nem fél már lenyelni egy egész pohárral a rubintvörös italból. Éjfél van, mint most, tél is, mint most és ő kinyitja az ajtót s kintről halk kuncogással, egymást bökdösve bebámulnak a rúzsosszájú kisasszonyok s lesik a részegségtől furán horkoló kisbabát ott a dívánon...

Most meg Tir áll egy sír fölött az éjfélnél: „Mentőt!” - kiabálja kétségbeesetten a volt fűtője s erre valahonnan a temető másik sarkából előrerohan egy fehér autó, fehérkoponyájú sofőrrel; kipattan hátul az ajtó és kilép egy fehérbe öltözött, csendesen mosolygó mentőorvos. S e

pillanatban Tir lenyúl a földhöz (nincs ott még semmi), de észrevétlen mégis fölemel valakit s ez azt mondja a mentőorvosnak:

- Angelov vagyok... - s majd mintha Taubet keresné, üres szemüregekkel szétnéz...

Olyan a mosolya, mint a holdfény itt a falon, a kétségbeesetten fejét ingató Taube előtt. Most föláll a gőzmosótulajdonos s karjával visszatol magától valakit; majd hirtelen hátrafordul s elugrik a helyétől.

- Fölbresztem a feleségemet - gondolja -, fölgyujtom a villanyt... de egyiket se teszi, mert összehajlik a félelmei alatt, egyedül érzi magát a holdas éjben, vándornak, aki, íme, már bolyong s csak tűri az égből, emlékekből ráhulló szenvedést.

Kicsit fölnyílt, lélegzetet szívó szája mintha húzná magába a levegőből a szomorúságot, mintha belélegzené a temetőket s a klórt, a kénsavat!

Ingatja ősz fejét s most valami megreccsenhet a házon: mint az ostor vág végig feszült ideg-húrjain s fölzeng tőle benne a félelem.

Bizony, így áll itt, a szívét tapogatva, ide-oda forgatva szemét, áll és reszket, bárcsak már reggel volna. Miket lát és miket hall; mintha egyetlen szó se veszne a semmibe, hanem csak addig bolyongna a levegőn, míg újra visszatérhet, hogy mint testetlen kísértéseket támassza fel az egykor élő valóságokat.

Nagy sóhajokban mond választ Taube ezeknek a háborgató emlékeknek: hiába bánja őket, olyan az emlék, mint az igaz történelem: megtörtént, följegyeztük, nincs mit változtatni rajta.

S csodálatos, a legkínzóbb emlékek élnek legtovább s annál élénkebben, minél közelebb jutunk a halálhoz; elnémitani nem bírja őket az élet, csak a halál törheti őket össze az emberrel együtt.

Hideg van, fölgyujtja a villanyt; szándékosan nem szól a feleségének: ébredj... föl kell ébrednie, ha igazán szereti őt... és mert az asszony kimerülten s náthától nehezen alszik... elfordul tőle is keservesen. Ecet az arca, a gyöngeségtől mintha összetolódnának a csontjai. S ez a nagy összegubbadás mintha még sűrűbbé tenné a fájdalmat a lelkében; mintha szobor lenne, amelyből nem párolog el semmi.

Ha megmozdulna... vagy ha futna egyet.

Fojtott kutyaugatás hangzik: tátott szájjal üvölthet a dög a holdra, de az csak néz fagyosan, mint az ég gyászszüztjével álláig betakart halott. S minden: a fehér háztetők alatt a borúsarcú házak; a nagy árnyékok, minden mintha szépen elrendezett előkészület lenne egy halálos útra.

- Most megölöm magam, - bukkan rá Taube s ettől mintha máris megenyhülne minden.

- Igen, megölöm magam, - erősítgeti susogva.

- Megyek és megölöm magamat, - mondja félhangosan s ennek a kívánságnak fokozása szétszórja a mindenfelől, fal mögül sűgő emlékhangokat.

Mert persze, ha megöli magát, futhat utána a sok rémkép, kiálthat rá Angelov s nézheti az a vak koldus, akit csak félig vezetett át az úton s az út közepén ott hagyott levegőbe csapkodó botjával. Ha meghalt, legalább olyan lesz ő is, mint ezek az emlékek: testnélküli... de így élő, puha testtel küzdeni velük... azt nem lehet kibírni...

De mégis: meghalni se könnyű... és kell tudni, hogy hogyan? Fogja be az orrát, száját s így várja be, míg megpattan egy ér a homlokában? Revolvere nincs. Menjen a folyóhoz s abba fojtsa magát?

Nem marad más hátra, mint a fölakasztás... És amíg valami spárgaféle után motozott az egyik fiókban, megint érezte, hogy a halálbamenekülés gondolata hogyan símogatja s ettől még szorgalmasabban kezdte keresni a spárgát, de a végén meg kellett elégednie egy spulni fehér cérnával.

Ezt tartotta a kezében s álmod szőtt, hogy miképp lehetne ebből spárgát összesodorni vagy annyi szálat egymás mellé kötözni, hogy le ne szakadjon.

Most összerezett az ágyban fekvő asszony; oldalt dobta magát s a lábával is kirugott a dunyha alatt. Taube leoltotta a villanyt.

Már lábhegyen figyelt s mikor újra reccsent az ágy: kihúzta óvatosan az ajtót, végigcsont az ebédlőn s ott mintegy búcsúzásul, fölgyújtotta az óriásfényű csillárt... ez a nagy fény is úgy maradt utána, mint egy emlék... emlék a tisztaságról s az undorról, a hányásokról... jaj, jaj, meghalni...

S fogadta őt a hideg udvar; s várta a kerítés vasrácsaival, amiknek a vége, mint egy viráglevél, vissza volt hajtvva és nézte Taubet az ebédlő hatalmasan fénylő ablaka, azután a többi vaksötéten csillogó ablakok...

S ő, mint aki megőrült, kezdte legombolyítani a vékony fonalat s kezdte összekötözni, de belekuszálódott ideges keze, valóságos pókhálót font az ujjaira. Közben didergett a hidegtől: az ajkai úgy verődtek össze, mint a lassan tapsoló tenyerek. Aztán elkezdte le-föl hajítgatni a cérnaspulnit a kiálló vasszirom fölé s így sikerült rácsavarnia a hurok kampóját. S ráállt a kerítés kőaljára s most már a nyaka köré kezdte forgatni a vékonyan egymás mellé kerengő fehér szálat. Mikor már elég sűrűn volt, olyan rettentő idegesség táncolt a tagjaiban, hogy egyszer csak megsiklott előre... fölfordított... mert egy pillanatra a sok vékony szál megfeszült a kövér torkán, egy pillanatra mintha csüngött volna ég és föld között, de aztán lezuhant kábultan a hóba és tenyereire roskadva figyelte, hogy él-e. Hagyta, hogy a hó rátapadjon az ujjaira s idegességével még fokozta a fázó test reszketését.

Néha pislogott a szemével, mintha helyeselné mindezt: leszúrt haldoklónak tetszhetett, aki utoljára fölemelkedik és elgondolkozik. Meg se moccan, csak fölnevezett alulról, mikor megcsikordult az ajtó s valaki lépést lépésre üzve, közeledett feléje. Úgy maradt, hiába rángatta, kérlelte a felesége, akin hosszú, fehér hálóing volt mindössze s rövid papucsaiába belement a hó. Gondolta Taube: itt van a nyakamon a hurok, láthatod, de még a halál is csúfot tett velem. Itt fekszem a hóban, meg szeretnék halni, hagyjál.

- Állj föl, Jenő! - kérte az asszony. - Állj föl, mert megfázol - és szegény, ő tüszentett egy nagyot.

Taube lassan, minden tagját külön mozgásba hozva, fölemelkedett. S mikor egyenesen állt s a felesége hozzábujt és a meleg test átütött a vékony ingen: ettől a meleg érintéstől megtántorodott. Érezte, hogy őt szeretni lehet, mert ő ártatlan.

- Nem én vagyok az oka - s a mellébe csapott barna hangon - nem én - újabb ütés - a pénz az oka mindennek! Nem engem kellene fölakasztani: a pénzt! a pénzt! - elkapta a düh - s ha fölakasztották, oda kellene hívni minden embert. - Katonák, fegyvert a vállhoz! - mondani. - Tüzelek, ágyút szegez! - mondani. - Repülök, bombát készíts! - s ha fölakasztották s ott csüngne kitört csigolyával, akkor, bummm! - kilökte a két ökölbe szorított kezét - bummm! bummm! Neki az ágyúkkal, rá a bombákat, neki a géppuskákkal...

- Mert én - tért vissza magához -, szegény fiú voltam. Kinek voltam én a fia, mit ettem én, hogyan tanultam? És miért tudtam lemondani mindenről? Mert semmim se volt! - Mintha nagy világosságot látna, messzire nézett Taube.

- Ha nem lettem volna gazdag, nem lett volna hétszáz szeretőm, ha szegény maradtam volna, nem égett volna meg a két inas, nem halt volna meg Angelov... a pénzt kellene megölni, nem engem...

Már befelé botorkált görnyedten; úgy érezte, mintha kikiabálta volna a szívét. De, lehet a pénzt megölni? Nem, az embernek kell meghalni helyette.

Félni kezdett és szorongva mondta az asszonynak:

- Vigyázz rám.

Az remegve a hidegtől, igent intett.

19.

A Szent Ágnes-kórház kétemeletes, magas, vöröstéglás épület. Jobbra a női osztály kocka-alakú épülettömbje emelkedik; balra a férfiaké. A téli délután fakó sugárzása csillog az ablakain. Egy csoport látogató álldogál már a kórház kapuja előtt, a bebocsátást várva. Vannak köztük parasztok, akik szekéren jöttek be a közeli falvakból; aztán gyári munkások, akik sárga körömmel fogják tövig szítt cigarettájuk végét; kültelki kórház ez, szegények a betegek. Tir is itt van a látogatók között: már a második napja vár arra, hogy beeresszék Angelovhoz... de a portás tegnap is azzal utasította vissza, hogy Angelov még eszméletlen és csak néha tér öntudathoz egy-egy percre.

Tir a kórházzal szemben helyezkedik el: kíváncsian figyeli az ablakokat. Olyan a kórház mint egy börtön, gondolja... s elképzeli: Angelov most holtfehéren, kinyújtott karral fekszik a kórházi ágyán; a szája kicsit nyitva, a melle alig emelkedik... a szemei lassan üvegesednek... és egyetlen olyan nevet se tud maga elé suttogni, amelyhez köze volna... egy leányét... apját, anyját... csak ő van itt... őt meg nem eresztik be hozzá...

- Tir... Tir, - mintha vékony fuvalommal hallaná Angelov hívását.

Megingatja a fejét és a szemébe nyúl elnyomni a könnyeit. Szegény fiú, szegény fiú.

Összehúzza bő és nyűtt télikabátját: óriás zsebeiben alig csörren egy-két pengő. Az öngyilkosság óta feléje se nézett a Főnixnek, még a fizetését se vette fel... egy-két pengő csörren... talán venne egy szál virágot vagy narancsot rajta Angelovnak... igen, máris megvenné, de hátha ma sem engedik be a barátjához? Inkább vesz két szép szivart a kórházi portásnak. Ha ezt a kezébe nyomja, talán beengedi.

Mire Tir kijön a trafikból, a látogatók tódulnak befelé. A belső üvegajtónál mindegyiket megállítja a termetes, nagybajuszú portás:

- Kihez tetszik menni, kérem?... jobbra az A-teremben...

Most Tir kerül a portás elé... az megismeri a fűtőt s megingatja a fejét.

- Hiába tetszett jönni - mondja -, annak a fiatalembernek még mindig súlyos az állapota.

Tir még a szegény látogatók közül is kitűnik rongyosságával. Búsan csüng rajta az ósdi nyakabát... a haja hátul kibuggyan a sipkája alól... a nadrágszára kopott... s a bakancsába csomózott bőrfűző van behúzva... Tir nagyot sóhajt és félreáll a sorból. Olykor a portás rátekint... a fűtő szeme rögtön visszavillan... de aztán vége a reménynek... a portás megint a belépőkhöz fordul.

Nemsokára meggyérülnek a látogatók: legtöbbjük már ott ül a beteg ágyánál.

- Csak a szegény Angelov fekszik egyedül, - gondolja Tir elkeseredve.

Újra odamegy a portáshoz:

- Portás úr kérem, semmi módon nem futhatnék föl legalább egy percre?...

- Szívesen beengedném én magát - mondja erős hangján a portás -, de ha egyszer a főorvos úr megtiltotta.

Tir szeretné megkérni, hogy pszt, csöndesebben és megmarkolja a zsebe mélyén fekvő szivarokat s a gyufát.

A kapun egy orvos fordul be; sápadt, szemüveges fiatalember: okos barna szemei kíváncsin rácsillognak Tirre s mintha meleg kályhából áradna a szava, olyan kellemes a hangja:

- Mi baj van? - kérdi tőle.

- Doktor úr kérem, - vág elébe a portás -, ahhoz a fiatalemberhez akar bemenni, akit a gőzmosóból hoztak ide. A B-teremben fekszik.

- Úgy - mondja az orvos -, hát kérem, azt csak pár nap múlva lehet meglátogatni... pihenni kell neki...

Tiren mintha hideg késszúrás futna végig. Akihez már ilyen nehezen eresztik be az embert, az súlyos beteg. S lehet, hogy mire beengedik, már ott lesz hátul a hullakamrában.

- Doktor úr kérem, - kezdi fölindultan -, én nem érek rá két nap múlva... én munkásember vagyok, aki már másnapja mulasztok emiatt a gyárból. Tessék megengedni, hogy most fölfuthassak.

A doktor megint nemet int. Sajnálja. Erre Tir merészen elkapja a távozni készülő karját:

- Doktor úr, engem tessék beengedni okvetlen, mert én el fogok utazni - s az arca egészen vörös az izgalomtól...

- Elutazik? - kérdi a doktor jóindulattal.

- Igen, Kínába, - dadogja Tir s mintha borgőz öntené el a fejét, megszedül. Mintegy távoli visszhangot hallja az orvos szavát: - Kínába?... s a mellét mintha fölfújnék friss levegővel, a vállát mintha szétfeszítenék új izmok, a lába olyan, mint a tölgy:

- Kínába bizony, doktor úr, - mondja rekedten...

Később Tir, mint akit fejbe csaptak, ballag ki a kórház kapuján. Egyik kezében szomorúan szorongatja a szivarokat. Átvág a túlsó oldalra és megint fölpillant a fakó ablakokra. Most gyúlnak föl a kórház lámpái: mintha tűz ütött volna ki az ablakkeretek között vagy a láz pirosítaná az üvegeket. Hiába nézi, hiába.

Hiába mondta, hogy Kínába utazik, mégse engedték be. Nem azt kellett volna mondani, hanem valami közelebbi országot. Nem! Csak Kínába doktor úr... bizony... hiába tetszett nevetni... Kínába érdemes... ott Wu-Pei-Fu az úr... ott még vannak szabad földek... nagy erdők... arany... ezüst...

S most a túlsó oldalon figyelni kezdett egy behuzott farokkal, kiálló bordával futó kiveret kutyát; izgatottan nézte, amint minden járókelőhöz odaosont, ráemelte szemét s próbálta követni őket a biztos otthon és jó vacsora felé. De valamennyien elrugdalták vagy rá se néztek. A kutya lankadatlan szedte sovány lábait, nyájaskodott, be-beszagolva a vacsora-főzéstől illatos kapualjakba. „Így fut a szegény ember is” - gondolta Tir s fütttyentett, de hiába, mert az állat másfelé fordult be.

Tir keservesen megállt s bánatában a falnak dőlt. Nem bír ma tovább menni, úgy fáj a szíve a szomorúságtól. Ez az élet olyan cudar, amilyen még sohasem volt. Minden állás rabszolga-hely, annyit kell dolgozni, mint a gépnek, ha meg elveszti az állását az ember: a Holdba utazhat uccasöprőnek!

- Na - gondolta -, a Hold uccáit söpörni; na meg az a fizetés, amit ezért ott adnak; meg amilyen kormány ott lehet. Nem, a Holdba nem megy munkát kérni, oda nem érdemes utazni, meg aztán még nem is látszik a Hold, csak öt óra van. Hanem - s csipőre tette a kezét -, hanem Kínába, Kínába utazni, az élvezet!

S megrázta a boldog nevetés: - Kínában - suttogta a homályos esti levegőnek -, Kínában, pajtás, lángban áll már minden s a lángot embervérrel oltják a kínai tűzoltók. Kínába menni! Görbe kardot kapni Wu-Pei-Futól, győzni, hadvezérnek lenni s itthon nagy betűkkel állna a „Népujság”-ban: „Tir-Kin-Csin keresztény kínai tábornok bevette hősi rohammal Pekinget!

Érdekes megjegyezni, hogy Tir-Kin-Csin egy gőzmosoda fűtője volt Európában: s most Kína diktátora.” S ezt követné a szerkesztő külön szenzációja: „Tudatjuk mélyen tisztelt olvasóinkkal, hogy Tir-Kin-Csin éveken át a „Népujság” hűséges olvasója volt. Fizessünk tehát elő a „Népujság”-ra!”

De mi lesz azzal az árva Angelovval, hát itthagyja sorsára? Hát induljon rögtön Kínába? - kicsit keserűbb lett az arca. - Hanem az ilyen hosszú úthoz pénz is kell. Már pedig Tirnek egy öreg ágyból áll a vagyona, azt nem érdemes eladni, inkább otthagyja a ligeti csavargóknak. De a bakancsa duplatalpú, jól be van zsírozva; a kése eléri a szívet, ha bele kell döfni valakibe; hanem honnan vegyen pénzt? Hol lehet azt ma találni?...

Tir fáradtan bandukolt a liget felé.

A liget fái hidegek és fehérek voltak, mint a magas gyertyák: tetejükön fényesen lángolt a kibújt Hold - alattuk Tir járt. Az árnyékok élön feküdtek egymáson keresztül-kasul s megmozdította őket a fújó szél: Tir tiporta őket tűnődve s bódultan ment a lakása felé. Már le is ért - maga se tudta hogyan - a pincébe, már gyufát is lobbantott s kuporgó ujjal vitte végig a gyufaszálat Almafin bűvös betűin: hajlatról-hajlatra rajzolódt ki a csodálatos merci.

Óriásikat sóhajtott feléje, de ha eszébe jutott, hogy ezt a nagy sikerét is mint kínai hadvezérjelölt aratta; ha látta pincéje közepén a magános szobortalapzatot, amelyen annyiszor elálldogált Almafinra s a mennyei birodalomra gondolva, úgy érezte, hogy őt egyenesen egy nagy fehérszárnyú angyal húzza a kabátjánál fogva Kína felé.

Már indulni is akart fölhevülve, de hirtelen megtorpant: ma éjjel biztosan lesz látogatója ennek a pincének, bejön valami árva csavargó. Néhány ügyes mozdulattal rendbehozta az ágyát, aztán kikotorta a kályháját és begyújtotta a tüzet: a kis kályha melegen lángolt s rőt csókokat vetett a búcsúzó Tir felé. Tir türelmesen megvárta, míg a fából sűrű parázs lett s akkor szakértőn jól megrakta szénnel a tüzet. Úgy - gondolta -, ha ma éjjel idejön valaki vacogva, itt ég egy kályha, az asztalon már várja tíz deka szalonna, egy fél rozskenyér és egy kés. Az ágy is rendben van: bátran belefekhet az illető, övé lehet a pince s később majd megmutathatja az éjjeli vendégeknek azt a kis cédulát, amelyet Tir az ételek mellé tett le: „Kínába mentem, még nem haltam meg. Isten veletek, cimborák. Tisztelettel: Tir, a „Főnix” volt fűtője.”

Megcsillantak a szemei: a falon egy aranycipős írása látszik; ezt a kis cédulát meg kézzel kézre adják a téli tűz körül: „A „Főnix” fűtője csuda egy legény volt” - s mesélni kezdik... de egyik reggel a Népujságban fölbukkan a hír: „Tir-Kin-Csin, a kínai hadak fővezére, bevette Pekinget” s a következő karácsonyra, csak úgy véletlenül, ideérkezik két copfos futár, két láda nehéz arannyal és elbujik az ágy alá.

Ha a csavargó elaludt: telerakják jól a zsebét s beletesznek egy cédulát is: „Tir küldi. Aki egyszer kapott, ne merjen másodszor visszajönni. Fiúk! Az útirány... Kína...”

Tir becsapta maga mögött a vasajtókat s meglengette sipkáját a Hold felé: „Nem leszek rajtad uccasöprő!” - s a tenyerével körültrombitálta a tájat.

Ép a hátába kapta az északi szelet s az megmozgatta ruhája szárnyait, szinte szállt velük. És körülötte megindultak suhogva a sárgán vigyorgó kínai lovasok milliói...

20.

A hepe-hupás mellékuccákból nyikorogva, zökkenve kanyarodtak be a baromfiárusok szekerei a sötétes piactérre. Tűzokként, bebugyolált kereskedő-asszonyok ültek a kocsisok mellett, akik pipájuk füstjével melegítették orrukat és ajkukat. A kocsilámpák sárga árnypénzeket dobáltak a vékonyküllőjű kerekre elé. Nemsokára torlódás támadt: az ellenzős lovak ide-oda rándultak a rúd mellett, míg végre megjelent a piaci ellenőr, hivatalos, kemény sapkájában s kurtán kijelölte az árusok helyét. Ekkor a levegőbe emelkedtek a dróthálós kasok s a ketrecekbe zárt tyúkok, kakasok, kacsák és libák verni kezdték szárnyukkal a ketrecléceket. Kukurikú, háp-háp, kárálás és gigágá tombolt a piac fölött s ettől állati színezésű lett az árusok hangja is. Egyik-másik gyertyát gyújtott s ezzel mutogatta a frissen fölkelte gazdasszonynak vagy cselédnek az áruját; aztán az alku kezdődött; végül a vásárlók túlnyomó részét kitevő zsidóasszonyok fölnyitották erszényüket s méltatlankodva fizették ki a nagyünnepek miatt fölvert árakat. Később, a reggeli fényben, szembetűnően megindult a zsidók vándorlása a baromfistandok felé: jöttek kalapos dámák, sőt egy-két idősebb úr is a botjára támaszkodva, de sovány éhséggel az arcukon ideérkeztek a szegények, az özvegyek is és öklömnyi csirkét vagy fiatal kakast vettek. Aprópénzből, két-három percig, sóhajtozva számolták le a vételárat, de mikor túljutottak ezen, boldog fecsegéssel csatlakoztak más asszonyokhoz s megkezdődött az ájtatos példabeszéd az engesztelés óriás ünnepéről, a rabbi múlt évi szép beszédéről. Héber mondatok, német közmondások serege buggyant a sápadt szájakból.

Anna, Taubeék cselédje, itt botorkált köztük s hallgatta vastag kendője mögül ezeket a beszédeket.

Szedte a lábait s amint egyre odébb kanyargott az uccák során, annál világosabb lett a reggel.

Hazaérve, lerázta zuzmarás kendőjét, aztán a két állatot (egy fehér tyúkot, meg egy fiatal, vörös kakast) odazárta a szenesládába s kenyeret morzsolt nekik.

Tíz óra felé röviden megszólalt a csengőjelzés. Taubené felülve várta: az éjjeli izzadástól fényes volt az arca s nagy szemei sötétben csillogtak. A mellette levő ágyban Taube aludt tátott szájjal.

Odaintette Annát:

- Elhozta? - súgta neki.

- Igen. Öt pengő volt a kettő.

Taubené bólintott:

- Adjon nekik vizet és kenyeret estig. Itt van, fogja, az ebédlőszekrény kulcsa: nyissa ki s rakja ki belőle az összes imakönyveket az asztalra, mire az úr fölkel - kissé megpihent s a mellére szorította a kezét, mintha fájna a beszéd -, pszt... nem aludtam sem én, sem az uram - s előrehajolt a cseléd füléhez -, el fog menni a templomba is.

Anna félénken elmosolyodott s megragadta Taubené kezét. Szenvedélyesen megcsókolta.

- Mikor jön az orvos? - kérdezte Taubené összeborzongva s magára húzta a dunnát.

- Délben, nagyságos asszony, - susogta Anna, könnyeit törülgetve.

A szóváltástól mintha fölriadt volna egy pillanatra Taube: Anna erre gyorsan kisuhant s megint csönd lett a hálóban.

Az álláig betakarózdott Taubené homlokán megjelentek a nehéz izzadságcseppek. Két fekete szeme lázasan odaszegeződött a plafonra: mintha át akarta volna fúrni s pillantásával elfogni fölötté az Istent. Betegek vagyunk, öregsünk - panasolta magában -, egyedül Te segíthetsz rajtunk.

S ebben a könyörgésben egészen elgyöngült: mintha az Isten neve a mellére térdelt volna; elfulladt tőle, elhagyta az ereje s lázasan sóhajtozott. Ez az ájtatos küszködés eltartott délig: akkor elaludt s nem hallotta a szellőzés végett fölnyitott ablakon becsengő harangszót. Taube már fölébredt s ép befejezte az öltözését: ünnepi fekete ruhát vett magára, vakítóan fehér inget, szárnyas gallért s a kabátujj alól kiálló manzsettát. Nagyon komoly és kimért volt: ma nem kapkodta idegesen ide s oda a fejét; nem loholt végig a lakáson pörlekedve; inkább, mintha gyökeret akart volna verni minden lépésével a padlóban. Hűvösen és röviden mondta a megérkező orvosnak:

- A feleségem elaludt. Fölkeltsük vagy este újra eljön a doktor úr?

Az orvos előbb megkérdezte, hogyan múlt el az éjjel, aztán utasítást adott Annának s elment. Taube egyenesen, keményen nézett utána s mikor az orvos visszafordult, komolyan újra odaköszönt neki.

Látszott Tauben, hogy eddigi ingadozó hangulatában nagy változás történt. Ő maga ezt egyetlen szóba foglalta össze: *Isten!* Összeszorított fogakkal gondolt rá, mint valami harcos az utolsó rohamra.

Többször benézett a feleségéhez, de aztán behúzta az ajtót: hadd aludjon, beteg; fontoskodva kiment a konyhába is: ott egy pillantást vetett az áldozati állatokra s csak annyit kért:

- Miért hozott piros kakast nékem?

Ezután föltette a szemüvegét, megsimította a homlokát és fölgyujtotta a csillárt. A csillárba még tegnap a színes lámpákat csavarta be: ezektől szivárványfényű lett a szoba levegője, mintha egy üvegprizmán át erős napsütés érné állandóan. Taube a fejére tette kemény kalapját:

- Úgy - mondta -, hát lássunk hozzá.

Három kisebb csoportba válogatta szét az imakönyveket. Igen, egyszerre akarta végigimádkozni az összes imákat. Amint végignézett a három könyvoszlopon, úgy érezte, ez semmi, százszor ennyi imát is elbírna most a lelke.

- Istenem! - mondta s felütötte az első imakönyvet. Most egyenesen Hozzá fog szólni: innen a sokszínű csillár alól.

- Istenem! Én imádkozni fogok!

S ezzel belekezdett: először a héber betűk nehéz ága-bogán kapaszkodott át a szemével; majd a fordítását itta be: s úgy tünt, már látja a mennydörgő Istent, aki táncoltatja Libánon cédrusait és fényből sötétbe fújja át orkános lélekzetével a csillagokat. Látta Szinaj hegyén csipkés lángban lobogni az Urat a sápadt Izrael előtt.

Lázás lett az imáktól. Amint mohón olvasta őket, minden szó mint az ökölcsapás ütött belé s Taube idegei zengtek tőle. Hol reménnyel lengett a felhők között, hol eltörpült porszemmé és várta a semmibe röpítő szelet.

Minden lap egy kapu volt s Taube egyre kínosabban nyitogatta, csukogatta őket.

De amit elmulasztott idáig, most okvetlen, egyszerre behozza!

Lopva körülnézett: mintha mindenfelől feltűntek volna az eddigi kínok, amott a rothadó Ilcsi néni arca a sarokban, itt Angelov lehelt klórt és kénsavat.

- Elég - s szétcsapott a kezével. - Istenem! Istenem!

Hirtelen diadalmas lett az arca s kacagva felcsapta az újév másodnapjára való imát. Fulladtan járták a szent szavak a száját, hullámoztak benne a tengerek s remegtek a csillagok, mint az ürbe kitett gyertyalángok.

Hova nem jutott ő, micsoda angyalok közé: együtt énekelnek, fehér szárnyuk árnyéka éri a hátát; s oldalt észrevétlen Dávid király megpendíti csöndes hárfáját s források futják be az eget, mint az ifjú lányok.

Ereje folyvást csökkent a lapok forgatása közben: mintha birkózott volna velük; a teste, a lelke kifáradt. Kicsit ledült karjára pihenni és figyelte zibongó agyát. Mintha kaptár lett volna.

Többször megpróbálta fölkapni a fejét és folytatta az imádkozást: de nem bírta. Pihent hát és mormogta mindazt, ami eszébe jutott.

S így kimerülten elaludt. Fázósan ébredt föl: megrázta magát, köhögött. A lámpák színesen égtek fölötte: kint már sötét volt. A tiszta égről élesen beragyogtak a csillagok.

Óvatosan benyitott a másik szobába: Taubené még mindig aludt. Vigyázva behúzta maga mögött az ajtót s átment a csöndességen lábhegyen.

- Anna - mondta halkán -, adja ide a kakast.

Az állatok ijedt kárálása hallatszott: az alig fölnyitott ajtón vette be a kakast s nem látta a cselédet.

- Menjen el egy órára hazulról - mondta még -, csendben akarok maradni.

- Igen, - hallatszott fojtottan.

Figyelte, amint nemsokára becsapódott a vasrács-ajtó: úgy, most egyedül van, a lámpák égnek.

Most fölemelte a kakast: paprikaszínű volt, sárgatűzű szemekkel, konok kis csőrrel. Nyöszörgött s a szárnyával csapkodott.

Taube visszaengedte s izgatottan meggyújtotta az ünnepi gyertyákat.

Mélyebbre húzta a kalapját s megköszörülte a torkát.

A szíve erősen vert. Most: hús vagy harminc év után imádkozik újra. Fölemelte a kakast s meglendítette a feje fölött: Zééh... mintha bűvös szárny suhogta volna körül s mint a port söpörte róla a bűnöket...

- Halifószi, - tört ki belőle ujjongva s megállt a karjával.

A színes lámpák teleragyogták a szemét vérrel, fűvel, éggel; piros, zöld, kék üvegburkaikból. S a gyertyák mintha a mellét paskolnák csöpp lángtenyerükkel. De most a kakas kinyitotta feje fölött szárnyát és rikoltó hangot hallatva, röpdösni kezdett. Majd Taube csuklójába kapott éles csőrével: Taube meghökkent. Eltűnt előle az ünnepi tündöklés, görcsösen kapaszkodott az állat lábába és szorongva fölnézett rá.

A kakas egész testében reszketett, szárnycsapásai Taube fejét súrolták, majd el kellett kapnia az arcát, mert a dühösen nyöszörgő állat odacsapott a szeméhez.

Taube kínlódva próbálta lefogni a másik kezével is.

- Pipi, pipike, - csitította Taube, de hol volt már a nagy engesztelődési érzés, a varázsos suhogás és keringés a bűnei körül. Itt volt megint a földön, az imák lehulltak róla, mint a hamu, küszködött és kapkodott az egyre vadabb vörös kakassal.

Két kézzel fogta már és forgatta erővel a feje fölött:

- Zéééh halifószí, - próbálta olvasni az imát az asztalon fekvő könyvből, de a kakas riogva, szüntelenül a kezét csípte.

Olyan volt Taube így, két magasba nyújtott kezével, rémült, ima után kapkodó szemével, mint akinek meg van kötve a talpa és egy sas húzza a magasba. Szét akart szakadni ebben a húzásban az ég és a föld között: zihálva fogta a kakas lábát s lassan fölforrt benne minden riadalma, idegessége... s jött Ilcsi néni lomhán, gennyes arccal, a nyakán kötéllel, jöttek...

El kellett eresztenie a piros állatot, mint a tüzet s csak nézte, amint vergődve, örülten szállt a levegőben.

A kakas először az egyik lámpára röppent, de rögtön odébb ugrott a másikra, mert a nagy égők forrók voltak a hosszú sugárzástól. Elfúlt kukorékolással menekült végig a gömbölyű üveglámpákon s ettől meglendült az üvegszáron csüngő csillár, a színek vörösen, kéken, zölden, fehérén hintáztak a falon. Olyan volt ez a szoba, mint a hullámok hátán le-föl zuhanó hajó a részeg kapitánnyal.

Taube rémülten kapaszkodott meg a székébe: görcsösen fogta, mert elsédült. Nézte a vad kakast, amint riogott, csapkodott s hintázott a csörömpölő üvegcsilláron.

Óriás imádkozása, amivel idáig eljutott; sok kínja, küzdelme, szerelem nélküli napjai, hát mind semmik? Az ő bűnére nincs bocsánat?!

Hirtelen elvörösödött, fölkapott egy imakönyvet s teljes erővel a kakasnak vágta. Amint repült az imakönyv, kinyílt és suhanásszerűen egy belepréselt öreg virág esett ki belőle. Nem a kakast találta el, hanem az alatta levő zöld körtét: mint a pisztolylovás durrant el a körte; a kakas a levegőbe ugrott róla, ordított s vakon a falnak rohant, ott akart megkapaszkodni.

Az imakönyv kemény koppanással, ferdén zuhant az üvegcserepek között az asztalra, kissé tótágast állt a fedelével, majd összecsuklott és eldőlt, mint egy halott.

Taube hirtelen neki akart menni mindennek egy székkal, darabokra törni még a falakat is; majd reszketni kezdett, mintha vállát rángatta volna egy erős kéz, amely meglökte az ajtó felé. Az ajtók fölcsapódtak előtte; az ablakok ki akartak pattanni, a kakas rémülten gubbasztott a padlón... egy perccel később a lázas Taubené fuldokolva kiabálta:

- Jenő! Jenő! - s hosszú hálóingében befutotta a lakást és kikiabálta az uccára:

- Jenő, hol vagy? Jenő!

Éles, metsző szél fúj rá: dideregve vissza kellett előle bujnia az ágyba. Ott elvesztette az eszméletét.

21.

Nemrég új ember jött a „Főnix” gőzmosóba; mikor átlépte bémészan a küszöböt, a szíve megdobogott, akármilyen sötétnek, szomorúnak látszott ez a hely. Örült, hogy álláshoz jutott. Tir helyett állt be fűtőnek. Nyúlánk fiú volt, pelyhesarcú: a harmadik napon már magával hozta a búcsún vett okarináját: mert itt a kazánházban igazi csönd és hajnal volt; piros tüzek ragyogtak a kazánok kockás szájában, nagy meleg lélekzetek fűjtak a gőzvívő csövekben... elővette a csöndességben az okarináját és belefűtözt vele a hajnalba. S mikor abbahagyta ezt az össze-vissza hajnali zenét, újra nekilátott, hogy jobban összeismerkedjen a kazánjaival s a fűtőszerszámokkal. Mert itt a szeneslapát nyele sokkal vastagabb volt, mint az autógyárban, ahol legutóbb fűtött; ez a keményfa-nyél olyan idegenül és terhesen feküdt még mindig a kezében, mint a halott. Simogatni kellett, babusgatni két álló napig: akkor nyájasan utána engedett a lapátnyel és hozzátört az emberi kéz is... végre összesímultak barátin...

Az új fűtő bátran zenélt hajnalonként, mert tudta, hogy más fűtők még bolondosabbak, mint ő s mindegyiknek van valami bogara. Hiszen a szemgolyójukon mindig rajta csillog a tűz...

Ez a mai hajnal olyan volt, mint egy sakál lelke: hullákkal teli. Tompa fényét kísértetektől s koponyaalakú hófelhőktől kapta. Nyirkos lepedőnek látszott az ég s mint vérfoltok: utolsó égi lángok, holdak, üstökösök sugároztak rajta.

De a fűtő megnyugodva ült aládáján.

Fapapucsával kicsit odébb rugott néhány parazsat, aztán hátraengedte a fejét a falnak és belefűtözte lelkét az üres levegőbe. Ezzel eljátszott néhány lomha percig, de összerezzen, mert odakint az ajtó megroppant, becsapódott s valaki hosszúranyujtott léptekkel végigfutott a folyosón. Alig állt föl: egy fekete ruhába öltözött, fagyottarcú úr lépett be zilálva; hajadonfött volt; hosszú szempilláin mint kis ezüstbogyók, tapadtak a fagy csillagocskái. Cipője nedves volt, nadrágszára havas. A fűtő lekapta a sipkáját:

- Taube úr.

S roppant izgatott lett. Nem találta a helyét. Mit akar itt az öreg? Micsoda inspicirung ez, miféle rajtaütés? Végül felcsapta a kazánajtókat s mint a bolond kezdte lapátolni a szenet. Taube villogó tekintettel nézte s dideregve beljebb húzódott a meleghez. Kínos arccal meg-ingatta ősz fejét.

A fűtő félénken rápislogott: talán beteg, vagy részeg? S közelhajolt, hogy megérezhesse a bor szagát.

- Gőzt - húzódott vissza riadtan Taube -, gőzt adj, hallod!

A fűtő megzavarodva nyúlt a gőzcsaphoz.

Taube azonnal lábhegyre állt: feszülten figyelte a gőzvívő-csövek rekedt csörgését s a mindig beljebből hangzó sipolás után indult.

Egészen a mosókonyha villanykapcsolójáig ment így: ott leereszkedett talpára s fölcsavarta a villanyt. A fényben, nagy árnyékaik fölött, megnyúltan feszültek a szíjak, alvó kígyóként csavarodva az acélkerekekre. Taube lesütötte szemét: végigjártatta a falak mentén és tekintete üvegesen megakadt a nagy mosógépen. Ott állt törpe társai között, eltátott fekete vasszájával falánkan. Előtte nedvesen terült el a hideg beton, mint a vérpad lépcsője. S oldalt ott gubbasztott egy véres ruhával tele hordó. Mintha alvó bakó lett volna, vörös ruhájában a karjára dőlve.

Taube borzongva meghúzta a motor indítóját: a dinamó szikrázni kezdett s mint nagy ostorsuhogás sercent forgásba a transzmisszió.

Taube újra a nagy mosógép felé fordult. Érezte, hogy millió mocskos gallér, ing, lepedő van benne: a „Főnix” minden szennyese. Ezt a piszkot csak géppel tudja kimosni. Egész éjjel próbálta kicibálni magából, a karjai belefáradtak: hiába... így eltartana évekig, még ha folyton tépné, dobálná... s ha belefekszik a mosógépbe, az átmossa és egyszerre tiszta lesz.

Megkapaszkodott a gép fogójába. A nyitott gépajtón vacogva mászott be a hideg vízbe. A kerekek suhogtak körülötte hosszú szíjaikkal; a gőz fűjt és károgtott a csövekben; a zaj körbe járt, mint egy nagy kerék s Taube azt gondolta: jó lenne már megfordulni nekem is.

Előbb azonban dideregve kinyúlt a gőzcsaphoz, mert nagyon fázott. A melegedő víz kellemesen bizsergette; elnyúlt benne pihelve s lehúnyta a szemét. Később aztán óvatosan kihajolt a gépből, hogy elérje a szíjváltót... nedves ujjáival rátapadt s küszködve jobbfelé rángatta... mintha hirtelen rákoppintottak volna az ujjaira, visszakapta. A kinyújtott jobbkar behullt a gépbe Taubeval együtt, a nyílt gépszáj mögé, ahonnan kifröccsent a forgástól fölzilált víz.

Sistergő vízfátyol borult a tátott gépszájra s mögüle egy-egy tompán elfúló jaj után fölbukkant Taube le-föl dobálódzó teste, amint a nagy dob körbe forgott vele egyre sebesebben... járta a kört a mosódob a tengelyen és dobálta magában a „Főnix” gazdáját, mint a szennyes ruhát. Járt és közben jajgatott a gép, mint egy ember és csak forgott, forgott, mint a föld... járt és vért köpött magából, mint a háborúk... és messzire lövő véres köpéseit szomjasan itta be a vele szemben tepsedő halálos hordó.

VÉGE